

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Έτος ΙΑ' 1935   Ιούλιος—Σεπτέμβριος

Ίατροί τινες καὶ ἡ ἐξάσκησις τῆς Ίατρικῆς ἐν Κύπρῳ κατὰ τὸν ΙΖ'—ΙΘ' αἰῶνα.

Ἀσθένειαι, συνεπῶς, καὶ ἀσθενεῖς ἔχοντες ἀνάγκην ἰατρικῆς περιθάλψεως, ἐσημειώθησαν ἀσφαλῶς ἐν Κύπρῳ, ἐν ἀφθονίᾳ πάντοτε, πρὸ παντός, ἕνεκα τοῦ ἐλώδους πυρετοῦ, ὁ ὁποῖος, εἰς παλαιότερους χρόνους ἐγδημῶν καθ' ὅλην τὴν Κύπρον, ἐλυμαίνετο σοβαρῶς ἀλόκληρον τὴν γῆσον. Δὲν εἶναι διὰ τοῦτο παράδοξον, ἕνεκα μάλιστα καὶ τῆς πυκνῆς μετὰ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐπικοινωνίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, ὅτι ἡ Κύπρος κατὰ τοὺς πρὸ(1) ὅπως καὶ κατὰ τοὺς μετὰ Χριστὸν χρόνους εἶχεν ἀνάγκην καὶ ἀπελάμβανε τῶν ὑπηρεσιῶν ἰατρῶν ἀλλοδαπῶν εἴτε καὶ ἰθαγενῶν. Διότι ὑπὸ τῶν εὐρωπαϊκῶν γενικώτερον, κατ' ἐξοχὴν ὅμως ὑπὸ τῆς γαλλικῆς παροικίας, ἣ ὁποία ἀλίγους πρὸ ἡμῶν αἰῶνας ἦτο ἡ ἐπικρατεστέρα ἐν Κύπρῳ, κατεβάλλετο προσπάθεια νὰ ὑπάρχη ἰατρὸς διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς παροικίας, ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦ chirurgien de la nation. Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν εὐρωπαϊκῶν καὶ πολλοὶ Ἕλληγες, τὸσον ἐκ τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος προερχόμενοι, ὅσον καὶ Κύπριοι ἀκόμη, σπούδάζοντες ἰδίᾳ εἰς τὰ τότε φημιζόμενα Πανεπιστήμια ἐν Ἰταλίᾳ ἢ ἀλλαχοῦ, παρειχον τὰς ὑπηρεσίας τῶν ἐγκαθιστάμενοι ἐν Κύπρῳ.

Πλήρεις, λεπτομέρειαι, καὶ δι' ὄλους τοὺς πρὸ ἡμῶν αἰῶνας, ἔστω καὶ δι' ἐλάχιστους δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συλλεγῶσι. Κατέχομεν ὅμως ταυτάς διὰ τοὺς τρεῖς πρὸ ἡμῶν αἰῶνας διὰ τινος τῶν ἰατρῶν πρὸ ἐξάσκησαν τὴν ἰατρικὴν εἰς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν πόλιν τῆς Κύπρου. Ἐκ τῶν πολλῶν τοιούτων, οἱ ὁποῖοι πάντως θὰ εἰργάσθησαν ἐν Κύπρῳ μετὰ τῶν ἐτῶν 1625 καὶ 1878, μόνον τὰ ὀνόματα τεσσαράκοντα μετὰ τινῶν σχετικῶν λεπτομερειῶν περὶ αὐτῶν κατορθώσαμεν νὰ περισυλλέξωμεν. Ἐκ τούτων οἱ δέκα καὶ εἴς εἶναι Ἕλληγες, εἴκοσι δὲ καὶ τεσσαρὲς ἀλλοδαποὶ καὶ ἄλλοεθνεῖς.

1) Βλέπε «Κ. Χρονικά» Α'. 1923 σελ. 33 κέξ.

Ἐκ τῶν Ἑλλήνων πάλιν οἱ μὲν ἑπτὰ εἶναι Κύπριοι, ἦτοι, Χατζηγεώργιος Χατζηλιάση Χάλεπλη (1742) εἰς Λκ. καὶ Λσ. (2), Παῦλος Πιερίδης Πικόζης (1862) Λκ., Ι. Γ. Εὐκλείδης (1871) Λσ. καὶ Λκ., Θρασύδ. Ρώπας (1870) Λκ. καὶ Λσ., ἀγνωστός τις ἱατρός, ἀναφερόμενος εἰς ἐπιστολὴν τοῦ Laffon ὡς ἑλληγ ἱατρός καὶ πρῶην θαλαμηπόλος τοῦ ἀρχιεπισκόπου Μακκρίου 1859 Λσ., Ἐνωτιάδης (1865) Λσ., Γεώργιος Ἀρναοῦδης (1820) Λμ. καὶ Π. Ἐκ τῶν ἐννεα ἄλλων Ἑλλήνων, μὴ Κυπρίων ὅμως, οἱ τέσσαρες, Ἡλίας καὶ Παῦλος Βαλσαμάκης (1778) Λκ., Χοηδᾶς (1767) Λσ. καὶ Διαμάντης Χρήστου (1857) Λμ., δὲ ἀφῆκον ἀπογόνους, τοῦλάχιστον δὲν γνωρίζομεν τίποτε τὸ σχετικόν, τοῦναντίον δὲ οἱ Jerolamo Varlamo (1770) Λκ., Κωνσταντίνος, Παῦλος καὶ Κωνσταντίνος Βαλσαμάκης (1798—1887) Λκ., καὶ Ἀντώνιος Τσέπης (1870) Λκ. καὶ Λσ.

Ἐκ τῶν εἴκοσι τεσσάρων ἀλλοδαπῶν οἱ μὲν τέσσαρες συνεδέθησαν μὲ τὴν Κύπρον ἀφῆσαντες ἀπογόνους οἱ Antonio Brunoni (1794) Λκ. καὶ Λσ., F. C. Heidenstam (1876) Λκ. καὶ Λσ., J. L. P. Castan (1864) Λμ. καὶ ὁ φιλέλληγ Adolphe Laffon (1832) Λκ. καὶ Λσ. Οἱ ἄνευ ἀπογόνων ἀλλοδαποὶ εἶναι, Cucci (1625) Λκ., B. Sander (1770) Λκ., G. Zambelli καὶ ὁ συνεταῖρος καὶ γαμβρός του F. A. Patriarca (1790) Β. καὶ Λκ., Aubin (1817) Λκ., Ch. Castellani (1821) Λσ., Scott (1835) Λσ., Bottalico (1860) Λκ., Fontana (1880) Λσ., S. L. evante (1840) Λμ., J. Mantovani (1850) Λμ., Dimanella καὶ Deme (1706) Λκ., Guerin καὶ Donde (1730) Λκ., Lefebure καὶ Deliege (1734) Λκ., G. Sebe (1781) Λκ., B. Sebe (1780) Λκ.

Ἴατροι ὑπῆρχον πάντοτε εἰς ἱκανὸν σχετικῶς ἀριθμὸν ἰδίως εἰς τὰς κυριωτέρας τῆς Κύπρου πόλεις, μὲ ἀνεπάρκειαν, μᾶλλον μὲ ἔλλειψιν τοιούτων εἰς τὴν ὑπαιθρον. Ὡς πρὸς τοῦτο γνωρίζομεν τὰς ἀκολούθους λεπτομερείας. Εἰργάσθησαν εἰς Λεμεσὸν τέσσαρες, εἰς Λευκοσίαν ἕξ, εἰς Λάρνακα εἴκοσιν καὶ εἰς Λάρνακα καὶ Λευκοσίαν ἑπτὰ. Ὁ μόνος ἀναφερόμενος ὡς ἐπαγγελμαθεὶς τὴν ἱατρικὴν εἰς Πάφον, καὶ μάλιστα διὰ βραχὺ χρόν-

2) Β=Βαρῶσια.—Λκ=Λάρνακα.—Λμ=Λεμεσός.—Λσ=Λευκοσία.—Π=Πάφος.

κὸν διάστημα, εἶναι ὁ Κύπριος ἱατρός Georgio Arnaoud, ὅστις βραδύτερον ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Λεμεσὸν, ἐπιδοθεὶς κατόπιον εἰς τὸ ἐμπόριον, καὶ τέλος οἱ ἱατροὶ Zambelli καὶ Patriarca, ἐξασκήσαντες ἀρχικῶς εἰς Ἀμμόχωστον, ἐγκατεστάθησαν βραδύτερον εἰς Λάρνακα.

Δὲν εἶναι ἐκπληκτικὸν ἂν οἱ ἐρχόμενοι εἰς Κύπρον καὶ ἐξασκοῦντες τὴν ἱατρικὴν ἐπετύγχανον νὰ σχηματίσωσι καλὴν πωρ περιουσίαν. Διότι ἀφ' ἐνὸς μὲν ὑπῆρχον πολλοὶ οἱ εὐποροῦντες εἰς τὰς πόλεις, ἰδίᾳ εἰς Λάρνακα, ἐξ ἄλλου ἐνῶ ἦτο μέγας ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀσθενούντων, πρὸ παντὸς ἐξ ἐλώδους πυρετοῦ, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἱατρῶν ἦτο τοῦναντίον σχετικῶς μικρός. Ἡ ἀνταμοιβὴ διὰ τὴν ἱατρικὴν περιθάλψιν διέφερεν ἀναλόγως τόσον τοῦ χρόνου ὅσον καὶ τοῦ τόπου, ἦτο ὅμως πάντοτε ἱκανοποιητικὴ. Ἄλλως τε οἱ ἱατροὶ εἶχον τότε καὶ τὰς ἐκ τῆς κατασκευῆς καὶ τῆς πωλήσεως τῶν φαρμάκων ὠφελείας. 3).

Ἐξ ὄλων τῶν ἄλλων πόλεων μόνον ἡ Λάρναξ φαίνεται ἔχουσα πάντοτε ἱατροὺς διαφόρου ἐθνικότητος, Ἑλλήνας, γάλλους, ἰταλοὺς, πολλάκις μάλιστα περισσοτέρους τοῦ ἐνὸς συγχρόνως. Διότι ἡ πόλις αὕτη ἀρχαιότερον ἂν μὴ ὁ μόνος ὑπῆρχεν ὁ κυριώτερος λιμὴν ἐξαγωγῆς καὶ εἰσαγωγῆς, κατωκίετο δὲ ἀπὸ πλουτίους ἐμπόρους καὶ εἶχεν ἀκμαζούσας παροικίας ἰταλῶν καὶ ἄλλων ἐθνοτήτων, ὧν πολυπληθεστέρα καὶ ἀκμαϊότερα ἦτο ἡ γαλλικὴ. Ἐκάστη τοῦτων ἐφρόντιζε νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰς ὑπηρεσίας ὁμοεθνῶν ἱατροῦ, εἰς τοῦτο ὠθουμένη πολλάκις καὶ ἐκ πολιτικοῦ ὑπολογισμοῦ. Οὕτω βλέπομεν, καὶ τοῦτο καταφαίνεται ἐκ πολλῶν ἐγγράφων, ὅτι τὸ προξενεῖον τῆς Γαλλίας ἐφρόντιζε νὰ προπαγανδίξῃ καὶ διὰ τῆς παροχῆς ἱατρικῆς περιθάλψεως, διότι λόγῳ συμπαθειῶν συνεπέα τούτου ἐκρίνετο προλειαινόμενον τὸ ἔδαφος διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς γαλλικῆς ἐπιρροῆς καὶ τὴν ἐπέκτασιν τῆς κυριαρχίας τῆς Γαλλίας, ἡ ὁποία καταφαίνεται ἀπὸ πολλῶν αἰῶνων ἐκτρέφουσα ἐλέψεις ἐπὶ τὴν Συρίαν καὶ τὴν Κύπρον. Ἡ ζηηροτάτη μάλιστα ὑποστήριξις τοῦ γαλλικοῦ προξενείου διὰ τοῦ Fourcade πρὸς Ἰδρυσιν τῆς Μονῆς τῶν Καλογραιῶν ἐν Λάρνακι, συνεργούτος καὶ τοῦ abbé Brunoni, καὶ πρὸ παντὸς πρὸς λειτουργίαν εἰς αὐτὴν τμήματος παρέχοντος ἱατρικὴν περιθάλψιν καὶ φάρμακα δωρεάν, τοῦτο ἀναμφιβόλως εἶχεν πρωτίστως ἀφορμὴν. Διότι πολλοὺς πρὸ τῆς ἀγγλικῆς τοῦ 1878 κατοχῆς, ἀφότου ἤρξαντο σὺν τῷ χρόνῳ λειτουργοῦντα Νο-

3) Βλέπε «Κ. Χ.» τόμ. Στ'. 1929 σελ. 304 κ.εξ.

νοσοκομεία, εις τὰς διαφόρους πόλεις, Ιατρική επίσκεψις, ἀλλὰ καὶ φάρμακα, παραίχοντο δωρεάν ὑπὸ τῶν Καλογραίων ἐν τῷ Μοναστηρίῳ, τῶν, ὅπου μάλιστα, εἶχον διατεθῆ καὶ δύο εἰσώγεια εὐρύχωρα πρὸς δωμάτια, πρὸς νοσηλείαν τῶν παρεπιδημούντων ἰδία ἢ τῶν εὐρωπαϊῶν ἀρχικῶς, διακριθέντα βραδύτερον μετὰ τὸ 1878 ὡς Γαλλικὸν καὶ Ἀγγλικὸν Hôpital.

Κατὰ τινα, ἐκθεσίων τοῦ Dr. Barry(4) τοῦ 1882, ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις εἶχε προβλέψῃ χρόνον τινὰ πρότερον τὴν διαθέσιν προσῦ τινας πρὸς ἐπισκευὴν τοῦ παλαιοῦ ἐν Λευκωσίᾳ Νοσοκομείου ἐπὶ τουρκοκρατίας, τὸ ὅποιο ἀπὸ τῆς Μεταπολιτεύσεως ἐχρησιμοποιοῖτο ὡς Dispensary. Ἀσφαλῶς δὲν πρόκειται παρὰ περὶ τοιοῦτου πρὸς νοσηλείαν τῶν τούρκων στρατιωτῶν. Διότι, δὲν ὑποθέτομεν, οὔτε καὶ ὑπάρχουσι ἀποδείξεις εἴτε καὶ ἐνδείξεις ἄλλαι, ὅτι πού τῆς Κύπρου ἐλειτούργει τότε πράγματι ἀπόρων Νοσοκομείον. Κατὰ ἰδιωτικὸν χρονικὸν σημεῖωμα ἡ τελευταία τῶν Caprara, τῆς γνωστῆς ἐν Λάρνακι οἰκογενείας ἀπόγονος Αὐγούστα, διέθεσε τὸ 1876 τὴν περιουσίαν τῆς δόκλων(5), ἴνα, ἐκτοκίζομένης ἐπὶ ἑκατὸν ἔτη, αἱ ἐξ αὐτῆς πρόσδοροι, πού ὑπελογίζοντο πρὸ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολέμου ὡς μέλλουσαι γὰ ἀγέλωσιν εἰς 45,000 προπολεμικὰς κορώνας, χρησιμεύσωσι εἰς ἀγέγηρσιν καὶ λειτούργειαν νοσοκομείου μὲ ἑλληνας ἰατρούς(6). Τοῦτο φανερώνει ὅτι ἐν Κύπρῳ πρὸ τοῦ 1876 δὲν ἐλειτούργει Νοσοκομείον ὡς σήμερον, ἐφόσον εἰς τὴν πόλιν τῆς Λάρνακος

4) Second annual report of the Sanitary commissioner with the Government of Cyprus for the year 1881, with appendices, Colonial Office, 1883, April p. 93» Νομίζομεν ὅτι δὲν σώζεται τοῦτου ἄλλο ἀντίτυπον, συνέπῳς εἶναι πολῦτιμον, ὑπάρχον εἰς τὴν βιβλιοθήκην Λ. Ζ. Πιερίδου. Διὰ νὰ ἐπιγράφεται «second annual report» προφανῶς ἐξεδόθη καὶ προηγουμένως ἕτερον τοιοῦτο μὴ σώζομενον κατὰ πᾶσαν βεβαιότητα.

5) Εἰς τὸ Δημαρχεῖον Λάρνακος ἀπὸ εἰκοσαετίας ἀπόκειται ἐπιστολὴ τοῦ αὐστριακοῦ ἐν Βηρυτῷ προξένου, κατόπιν ἐνεργειῶν μας, ἀναφερομένη καὶ παρέχουσα σχετικὰς μετὰ τὴν δωρεάν λεπτομερείας.

6) Ἡ προτίμησις αὕτη εἶναι πολὺ πιθανὸν νὰ ὀφείλεται εἰς ἀντιπάθειαν τῆς δωρητῆρας πρὸς τοὺς Γάλλους, λόγῳ τῆς ἐχθρότητος πού ὑπῆρχε μετὰ τῶν προξένων Αὐστρίας, τοῦ πατρὸς τῆς Caprara, καὶ Γαλλίας.

πρόημενήν καὶ ἀκινῆστου δὲν ἐλειτούργει τοιοῦτο. Ἡ ἑλλειψὶς αὐτῆ ἀπὸ τῆς δὲν σημαίνει ὅτι δὲν κινενοήθη ἢ ὠφελιμότης καὶ τὸ ἀπαράτητον τῆς ἰδρύσεως καὶ λειτούργειας νοσοκομείου τινός, ὡς πάλαικι γίνεται μὲν εἰς πρόσθενικὰ ἔγγραφα ἀκριβῶς ἐνεκὰ τοῦ πλήθους τῶν παρεπιδημούντων εἰς Λάρνακα δι' ἐμπόριον ναυτῶν καὶ ἄλλων. Οὗτοι εἶχον μὲν ἐξησφαλισμένην διαμονήν εἰς ξενωνάς (γαλλικὸν πανδοχεῖον, aliberge), καὶ εἰς τὰ ἐπίτηδες διὰ τοῦτο δωμάτια περὶ τὸν ναὸν ἁγίου Λαζάρου(7) καὶ εἰς τὸ Μοναστήριον Terra-Santa, ὅν, ὅμως, καὶ νοσοκομεικὴν περιθάλψιν.

Θεραπεία τις ὡς πρὸς τοῦτο εἶχε προκινήσῃ διὰ τῆς ἐγκυτάστεισως εἰς Λάρνακα τῶν Καλογραίων κατὰ τὸ 1844 συντελεσθείσης ἐνεργείᾳ τοῦ προξένου τῆς Γαλλίας. Παλαιότερον οὐ ἐν Κύπρῳ ἐγκατεστημένοι Μαρωνῖται ἐκυμαίνοντο μετὰ 30 καὶ 60 χιλιάδων. Πρὸ ἐνὸς περὶπου αἰῶνός διὰ διαφόρους λόγους, ἰδίᾳ ἐξ ἐνεργειῶν τῆς Μητροπόλεως Κερυνησίας, ὅπως ὀστερότερον θὰ πραγματεύσῃμεν, μόλις ὑπελείφθησαν πεντακόσιοι. Ἐπειδὴ διέρρηον πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν, πρὸς συγκρότησιν τοῦτον εἰς τὸν καθολικισμόν, προεῖδι καὶ ζωηρὰ προσπάθειά τοῦ γαλλικοῦ ἐν Λάρνακι προξένου, ἀπειτάλη δ' abbé Brunoni(8) εἰς Κύπρον. «Depuis que l'île de Chypre était tombée sous le joug des turcs, la position des Catholiques était de venue intolérable surtout dans les gros villages de l'intérieur(9). Opprimés, persecutés, ils s'adressèrent à Rome;

7) Βλέπετε «Κ.Χ.» ἄμ. Στ. 1929 σελ. 185 καὶ Mariti I. I. cap. II p. 40.

8) Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶναι μὲν τοῦ ἱατροῦ Antonio Brunoni ἐγκατεστημένου τὸ πρῶτον εἰς Λάρνακα, μετοικήσαντος ὅμως βραδύτερον (1793) εἰς Λευκωσίαν καὶ κατοικήσαντος εἰς τὸ μοναστήριον Saint Jacques de R. P. Cyracins («Κ.Χ.» Στ. 1929 σ. 140) ἀδελφός δὲ τοῦ ποτὲ cancelliere di Italia «Pietro dei conti Brunoni da Luce», ὡς ἀναγράφεται εἰς τὴν ἐπιτύμβιον του πλάκα. Ο ἄββῃ Paolo Brunoni λόγῳ παραχθεῖσων καλῶν του ὑπηρεσιῶν ἐγένετο : «archevêque Vicair apostolique d'Alep et Legat de S.S. le Pape en Syrie».

9) Ἀσφαλῶς πρόκειται περὶ Μαρωνιτῶν κατοικούντων εἰς Κορμακίτην κλπ. Οἱ καθολικοὶ Κύπρου (1816) ὑπελογίζοντο εἰς 1,000, ἐξ ὧν γάλλοι 80, καὶ κατὰ τὸ 1847 ἦσαν 418 εἰς τὰς πόλεις, ἐξ ὧν 118 γάλλοι, καὶ εἰς τὰ χωρία 649 Μαρωνῖται («Κ.Χ.» Στ. 1929 σελ. 130 καὶ 190).

et Rome, sensible à l'appel de ses enfants malheureux, envoya en 1830 un apôtre zélé, Brunoni, né à Chypre...»¹⁰)

Ὁ ἀναπτύξας μεγάλην δραστηριότητα Brunoni, ἐκτός ἄλλων ὑποδοθηθεὶς ὑπὸ τοῦ γάλλου προξένου, ἀπελθὼν εἰς Γαλλίαν ἐπέτυχε τὴν ἀποστολὴν τεσσάρων Καλογραϊῶν τοῦ ἄρτιστουσάτου (1830) ὑπὸ τῆς Emilie Vialar τάγματος, τοῦ ὁποῦ οὗ ο κύριος σκοπὸς ἦτο ἡ μόρφωσις τῆς κορασιακῆς νεότητος καὶ ἡ νοσοκομικὴ περίθαλψις τῶν ἀσθενούντων. Οὕτω, χάρις εἰς τὰς ἐνζήλους τῶν δύο τούτων προσπαθείας, ἡ πρώτη Mission τῆς Ἀνατολῆς ἐπεβιβάζετο τοῦ πλοίου εἰς Civita Vecchia, καὶ μετὰ περιπετειώδη πλοῦν κατέφθικεν εἰς Λάρνακα, ἀποδιβασιθεῖσα εἰς τὴν ξηρὰν τὴν 4ην μ.μ. τῆς 2ης Δεκεμβρίου 1844 ὑπὸ λίαν δυσμενεῖς συνθήκας, σφοδρὸν ἀνεμον, χειμαρρῶδη βροχὴν, θάλασσαν μαινομένην καὶ ἀπειλοῦσαν καταποντισμόν. Αἱ τέσσαρες Καλογραϊκι, Adelaide Marcous, Eugénie Fages, Adèle Gross καὶ Philomène Frague ἐγκατεστάθησαν εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον τοῦ abbé Brunoni, κείμενον κατὰ τὴν ἐκ τῆς «Ἀκροπόλεως» εἰς τὴν Λάρνακα εἰσοδον, ἐπιλειφθεῖσαι τῶν καθηκόντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἐπαύριον¹¹). Ἡ Soeur Philomène ἀνέλαβε νὰ περιθάλη κατ' οἶκον τοὺς ἀσθενούντας καὶ ἔτους προσήρχοντο (10—12 π.μ.) εἰς τὸν οἶκον τῶν Καλογραϊῶν, ὅπου παρεῖχετο ὑπὸ τοῦ γάλλου ἱατροῦ Irené Foblant (1845—1864) ἱατρικὴ ἐξέτασις δωρεάν, ὡς καὶ φάρμακα ἀποστελλόμενα ὑπὸ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως.

Ἡ σημειωθείσα ἐπιτυχία καὶ εἰς τοὺς δύο σκοποὺς ὑπέβαλε τὴν ἀπόφασιν τῆς ἀνεγέρσεως ἰδίου καταλλήλου ἰδρύματος. Ἡ ἐνέργεια πρὸς τοῦτο προσέκοψεν ἐν ἀρχῇ εἰς ἀντενέργειαν τῶν ἐλλήνων τῆς Λάρνακος. Βραδύτερον ὅμως ὁ διαδεχθεὶς τὸν Ταρπούζ, ἡ κοινότερον τὸν Μεχμέτ Σουρούς, κυβερνήτης τῆς Κύπρου Χασάν πασᾶς ἐπέτρεψε τὴν ἀνέγερσιν τοῦ Μοναστηρίου κατόπιν ζωηρῶν ἐνεργειῶν τοῦ προξένου τῆς Γαλλίας, καταθέσαντος μετ'

10) Βλέπε: «La congregation des soeurs de saint Joseph de l'Apparition, Paris, Librairie Letouzey et Ané 87 Bd Raspail 1923. Les ordres religieux 3e édition (Chypre p. 55—59).

11) Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς Σχολῆς ταύτης τῶν Καλογραϊῶν (1844—1845) ἐφοίτησαν 91 κοράσια πάσης ἐθνότητος καὶ θρησκείας. Οἱ προύχοντες Λάρνακος πρὸς ἀντίδρασιν Ἰδρυσαν σχολὴν πρὸς διδασκαλίαν τῆς γαλλικῆς ὑπὸ Ἑλληνα καὶ γάλλου διευθυντῆν, τὸν Louis Bernard.

ἐπισημότητος τὸν θεμέλιον λίθον τὴν 12ην Μαρτίου 1846. Ἡ πρὸς τοῦτο δαπάνη κατεβλήθη ὑπὸ τῆς Association Lyonnaise de propagation Foi. Εἰς τὸ νέον των ἱδρυμα ἐγκατεστάθησαν αἱ Καλογραϊαὶ τὸ 1848. Πρὸς ἀνέγερσιν δ' αὖτῃς ἡ ἀποπεράτωσιν τῆς Σχολῆς, Πρεσβυτερίου, Ἐκκλησίας καὶ Νοσοκομείου, τὸ ὅποσον ἡ ἡγουμένη C. Bonneville ἤθελεν ὅμοιον πρὸς τὸ εἰς Σμύρνην, Τύνιδα καὶ εἰς ἄλλους λιμένας τῆς Ἀνατολῆς, ἐδέησε νὰ ἐπισκεφθῆ καὶ πάλιν τὴν Γαλλίαν ὁ abbé Brunoni καὶ νὰ ὑποδοθῆται τὰς προσπαθείας τοῦ τοῦ γαλλικὸν Προξενεῖον (1853). Ὑπὲρ τοῦ ἔργου ἐδόθησαν συνδρομαὶ, 9,000 φρ. ὑπὸ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως, 10,000 φρ. ὑπὸ τοῦ γάλλου αὐτοκράτορος καὶ ἄλλα: ἐνεργεῖα τοῦ αὐστριακοῦ καὶ ρωσικοῦ προξενείου.

Εἰς τὸ ἱδρυμα προσήρχετο καθ' ἐκάστην πρῶταν ἐκ τῶν πέριξ χωρίων πλῆθος κόσμου, ἀφθονούντων τῶν πασχόντων ἀπὸ ἐλώδη πυρετῶν, ὀφθαλμῶν, ἐντερικᾶς διαταράξεως, ἰδίᾳ τὰ βρέφη κλπ. Οἱ προσερχόμενοι ἐζητῶντο εἰς τὸ φαρμακεῖον τοῦ Μοναστηρίου κατ' ἀρχὰς ὑπὸ ἱατροῦ, τοῦ Irené Foblant, βραδύτερον ὑπὸ τινος τῶν καλογραϊῶν, ἐχούσης νοσοκομικὰς γνώσεις. Οἱ ἀσθενεῖς ἐλάμβανον φάρμακα δωρεάν, καὶ ἐτύγχανον περαιτέρω περιθάλψεως, τῆς ἐπὶ τοῦτο Καλογραϊαῶς ἐπισκεπτομένης αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον των. Βραδύτερον ἐγίνοντο δεκτοὶ πρὸς θεραπείαν καὶ ἀσθενεῖς ἀλλοδαποὶ, ἰδίᾳ Γάλλοι παρεπιδημοῦντες εἰς Λάρνακα, εἰς δύο εἰσώγεια δωμάτια, κληθέντα Γαλλικὸν καὶ Ἀγγλικὸν Νοσοκομεῖον, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ τελευταῖον ἀπεκλήθη οὕτω καὶ ἐλειτούργησε μετὰ τὴν Μεταπολίτευσιν.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἐπὶ σειρὰν δεκαετηρίδων παρεσχέθησαν εὐεργετικαὶ καὶ ἀξιοσημεῖωτοι ὑπηρεσίαι εἰς τοὺς ἀσθενούντας ἀπόρους τῆς πόλεως καὶ τῶν πέριξ ὅπως καὶ εἰς τοὺς παρεπιδημοῦντας ἀλλοδαποὺς, ὅχι μόνον μέχρι τοῦ 1878, ὅτε κάποιον περαιτέρω πρόνοια ἤρξατο λαμβανομένη ὑπὸ τῆς νέας κυβερνήσεως διὰ τοὺς ἀσθενούντας ἀπόρους, ἀλλὰ καὶ βραδύτερον ἀκόμη. Ἡ εὐγνωμοσύνη τῶν πτωχῶν, ὅσοι ἔτυχον περιθάλψεως καὶ ἡ ἀναγνώρισις τῶν παρασχεθειῶν ὑπηρεσιῶν ἐξεδηλώθη κατὰ τὴν κηδείαν τῆς Soeur Philomène, ἰδίᾳ ὅμως τοῦ ἱατροῦ Foblant.

Τὸ ἔργον τῆς περιθάλψεως τῶν ἀπύρων ὑπὸ τῶν Καλογραϊῶν, ἐπιχορηγούμενον ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως διὰ πεντήκοντα λιρῶν ἐτησίως, ἐσυνεχίσθη μέχρι τοῦ ἔτους 1922, ἦτοι ἐπὶ 78 συναπτά ἔτη ὑπὸ μιᾶς πεντάδος Καλογραϊῶν ἦτοι τῶν,

Η) A) Philomène Fragues, 5 Δεκεμβρίου 1844-17 Σεπτεμβρίου 1846

Ακουράζτος καὶ περιπορητικὴ περίεθαλψε ἐσὼ τῆς Μογγίας καὶ ἐσὼ τοὺς ἀσθενούντας, περιπορηθεῖσα περὶ τὰς 6.000 ἀπορῶν. Ἀπέθανε γεὰρ συνεπεὶς τυφοειδοῦς πυρετοῦ.

Β) Emilie Maubonet, 1847-1857

Γ) Cyprienne Bonnevalle 1857-1870

Παρέσχε ἀτιμολόγους ὑπηρεσίας κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἐπιδημίας τυφοῦ (1865) ὡς ἀναφέρεται, ἥτις ἄνωγ' ἔστω ὡς ἀπεδείχθη, παρὰ σοδάρῳ ἐπιδημίας χολέρας. Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἐπιδημίας ταύτης περίεθαλψε μετ' ἀτάκτονησιν καὶ τὸν κόμητᾶ δὲ Mericourt, πρόξενον τῆς Γαλλίας ἐν Λάρνακῃ, ἀσθενήσαντα καὶ ἀποθανόντα ἐκ τῆς ἐπιδημικῆς αὐτῆς νόσου, τὴν χροῖσᾶ διὰ τοῦτο τιμητικῆς ἐπιστολῆς ἀπὸ τὴν γαλλικὴν κυβέρνησιν (12)

Δ) Sophie Chambon, 3 Φεβρουαρίου 1871-21 Ἀπριλίου 1894

Ἐτάχθη ἐπὶ 23 συνεχῆ ἔτη ὑπερβαλοῦσα εἰς ἐξήλθον καὶ ἐ-

12) Consulat de France à Chypre, Larnaca, 18 Novembre 1865.

Madame la Supérieure

Dans une dépêche que je viens de recevoir du Ministère des Affaires Etrangères Son Excellence rendant hommage au dévouement, dont vous avez fait preuve pendant la durée de l'épidémie, et notamment lors de la mort du regretté comte de Mericourt me charge de vous transmettre le témoignage de sa haute approbation ainsi qu'à nos Sœurs de Saint Joseph.

Le gérant du Consulat de France à Chypre, Ch. de Vienne.

Ὅτι ὁ θάνατος τοῦ κόμητος de Mericourt δὲν ἦτο συνέπεια ἐπιδημίας τυφοειδοῦς πυρετοῦ, ὡς ἐγράφη, εἶναι ἀποβεδειγμένον. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἱατροῦ Foblant διεδέχθη αὐτὸν εἰς τὸ λυμφοκαθαριστήριον ὁ Bottalico, ἐξ ὑπαιτιότητος τοῦ ὄμοιου μετεδόθη καὶ εἰς Λάρνακα ἡ πολλαχού ἐκδηλωθεῖσα τὸ 1865 ἐπιδημία χολέρας. Τὴν 22 Ἰουλίου ἔγραψεν ὁ ἴδιος ὁ Mericourt «δὲν γέμπτρεπεται ἰπλέον ἢ ἀμφιβολία ὅτι εἰς τὴν πόλιν ταύτην ὑφίσταται ἡ χολέρα. Εἰκοσᾶς προσώπων ἀπέθανον ἤδη...» («Κ.Χ. Ζ. 1931, σελ. 134). Μετὰ 4 ἡμέρας, 26 Ἰουλίου, ἀπέθνηκε καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς ἐπιδημίας χολέρας πρὸ τὴν ἐξάπλωσιν ἔσχεν εἰς τὴν Κύπρον.

πιτηθείότητα τὰς πράγμαινόμενας μετ' ἀροσιώσεως, περιθάλλυσα καὶ παραμυθίσασα τοὺς πάσχοντάς. Ὑπολόγίζεται ὅτι ἐξυπηρετεῖ καθ' ἐκαστὴν τὰς ἀνάγκας 30 τοὐλάχιστον ἀσθενῶν καὶ συνεπεὶς ὅτι περίεθαλψε κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς 200.000 ἀσθενῶν. Εἰς τὴν παρά τὸ Ἡλιαγοραεῖον πλατεῖαν τὴν ἐπικαλουμένην «Λουλιανίδης» ἐστήθη εἰς μνήμην τῆς σιδηρᾶς κρήνης ἡ ὁποία βραδύτερον χμετεφέρθη εἰς τὴν ἐναντιοῦ τοῦ Μοναστηρίου Καλογοραίων πλατεῖαν ὅπου καὶ ὀρίστανται. Ἀπεκλήθη «Saint Vincent de Paul» τῆς Λάρνακος διὰ τὰς παρῶχεθείσας ὑπηρεσίας τῆς 3 τοῦ ποταμοῦ θάλασσης.

Ε) Scholastique Sobraïllet, 17 Ἀγούστου 1894-27 Ἰουλίου 1922

Μετὰ τὸν θάνατον ταύτης καταπαύει καὶ ἡ παρῶχη ἱατρικῆς περιθάλλυσις ἐν τῇ Μογγίᾳ. Ἐκτὸς τῆς λειτουργίας τοῦ, οὕτως εἰπεῖν, νοσοκομείου τοῦτοῦ τῶν Καλογοραίων (1844-1922) εἶναι ἐνδεχόμενον εὐρόπρον πλὴρ' ἔστω δι' ἐγγράφου μαρτυρεῖται νὰ ἐτύχῃ αὐτὸς εἰς ἀσθενεῖς περιθάλλυσις καὶ εἰς ἰδιωτικῆς ἱατρικῆς κλινικῆς. Οὗτο εἰς ἐπιστολῇ τοῦ ἱατροῦ Adolphe Laffon (1845) ἀναφέρεται ὅτι ἐκάστησεν οὗτος εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ καὶ περίεθαλψε 15 ναύτας τοῦ πολεμικοῦ τῆς Γαλλίας «Le Surprise», οἵτινες ἔμειναν ἐνεὶν ἱατροῦ, τοῦ ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ τοιοῦτου ἀποθανόντος ἐκ χολέρας. Εἰς τι σημεῖωμα ἐπίσης τοῦ ἱατροῦ Zambelli, ἐξακολουθῶν εἰς Ἀμμόχωστον (1794) ἀναγράφεται ἀπαιτησις αὐτοῦ πλὴν ἄλλων ἐκ δώδεκα γροσίων διὰ τὴν εἰς τὴν κλινικὴν τοῦ παραμυθίην πρὸς περιθάλλυσιν τοῦ πλοίαρχου David Tambon Porchieri διαμεινάντος εἰς ταύτην ἐπὶ 24 ἡμέρας.

Ἡ ἴδρυσις ἔμωσ καὶ ἡ λειτουργία νοσοκομείων εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῆς Κύπρου μόνον μετὰ τὴν ὑπό τῆς Ἀγγλίας τὸ 1878 κατοχὴν αὐτῆς σημεῖοται (13). Τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς μετὰ

13) Ποῦ καὶ πότε ἐλειτούργησε τὸ πρῶτον ἐν Κύπρῳ ἐπὶ Ἀγγλοκρατίας νοσοκομεῖον δὲν κατέστη δυνατόν ἐπακριβῶς νὰ καθορισθῇ. Εἶχόμεν ἔποταθῇ κατ' ἀρχάς εἰς τὸ γραφεῖον ἀρχιάτρου καὶ βραδύτερον εἰς τὴν ἀρχιγραμματεῖαν, τυχόντες τῆς ἀπαντήσεως ὅτι ἐλλείπει τῶν πρὸς τοῦτο ἀπαραίτητων γραπτῶν μνημείων δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μᾶς δοθῶσιν αἱ σχετικαὶ λεπτομέρειαι. Ἐξ ὧσων στοιχείων παρέσχεν ἡ ἐρευνά μᾶς προκύπτει ὅτι ἐν Λάρνακῃ ἐλειτούργησε τὸ πρῶτον νοσοκομεῖον ἴσως τὸ 1878 ἀσφαλῶς ὁμῶς τὸ 1879. Πρῶτός ἱατρός τοῦτοῦ ἐγένετο ὁ F. C. Heidenstam. Οὗτος διετέλεσεν ἔτη τινὰ ὑγειονομικὸς ἱ-

πολιτεύσεως είχαν στεγασθή οι άξιωματικοί του στρατού κατοχής· είς τὸν κατὰ τὴν παλαιὰν Λάρνακα παρὰ τὸν ναὸν Χρυσοπολι-

ατρὸς εἰς Πρέβεζαν, ἀφ' ὅθεν ἤλθεν εἰς Κύπρον τὸ 1876 ὡς τοιοῦτος διὰ τὸ λοιμοκαθατήριον Λάρνακος. Ἀγγλομαθὴς ἐγένετο συγχρόνως ἱατρὸς τοῦ Νοσοκομείου καὶ Δήμαρχος Λάρνακος, διορισθεὶς βραδύτερον ἀρχίατρος τῆς Κύπρου τὸ 1882, διότι, κατὰ παράδοσιν, ἐθεράπευσε τὸν τότε πρίγκηπα Ἐδουάρδον, τὸν μετέπειτα βασιλέα, εὐρισκόμενον εἰς τὸ πεντακάταρτον πολεμικὸν Μινώταυρος. Ἀληθέστερον ὅμως διότι παρεχώρησε μετὰ τῆς ἐπιπλώσεώς των ὅλας τὰς αἰθούσας, εἰς ἃς διέμενε, τοῦ λοιμοκαθατηρίου εἰς τὸν δοῦκα τοῦ Edinburgh, ὃν ἴσως καὶ νὰ ἐθεράπευσε παθόντα ἐξ ἐλώδους πυρετοῦ. Κατὰ τὴν ἔκθεσιν, ὡς ἄνω τοῦ Dr. Barry, ἡ ὁποία, πλὴν τῆς παραδόσεως ἀποβαίνει πλέον ἢ μόνη πηγὴ ἀφ' ὅθεν δύνανται νὰ ἀντληθῶσι πληροφορίες, τὰ τοῦ Νοσοκομείου Λάρνακος κατὰ τὸ 1881 διηύθυνεν ἐπιτροπὴ, συντηροῦσα τοῦτο διὰ συνδρομῶν κατὰ προαίρεσιν, τῆς κυβερνήσεως χορηγούσης τὰ φάρμακα, τὸν μισθὸν τοῦ ἱατροῦ καὶ λ. 50 ἔτησίως. Ἐκ τῆς ἐκθέσεως ταύτης πληροφορούμεθα ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1881 ἐνοσηλεύθησαν εἰς τὸ Νοσοκομεῖον 113 ἐσωτερικοὶ καὶ παρεσχέθη ἱατρικὴ ἐξέτασις εἰς 3.485 ἐξωτερικοὺς, πάσχοντας ἰδίως ἐξ ἐλώδων πυρετῶν, σημειωθέντων περισσοτέρων περιπτώσεων παρὰ τὸ 1880 ἕνεκα τῆς πολυομβρίας, καὶ ἐξ ὀφθαλμίας. Ἀναλυτικώτερον ἐκ τῶν 113 ἐσωτερικῶν μόνον οἱ 39 ἦσαν Λαρνακεῖς, καὶ ἐκ τῶν 3.485 σχεδὸν οἱ ἡμίσεις (1.682) προήρχοντο ἀπὸ ἄλλα διαμερίσματα. Προστίθεται ἡ πληροφορία ὅτι οἱ νοσηλευθέντες τὸ 1881 ὑπερέβαινον ἐκείνους τοῦ 1880 κατὰ 1.000. Ἐκ τούτων δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἂν μὴ τὸ 1878 ἀσφαλῶς ἐλειτούργησε ἐν Λάρνακι νοσοκομεῖον τὸ 1879.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἔκθεσιν πληροφορούμεθα ὅτι :

«Ἡ Λεμεσὸς εἶναι ἀκόμη ἡ μόνη πόλις τῆς Νήσου, ἡ ὁποία ἱδρυσεν τοιοῦτο (Ἀφροδισίω) Νοσοκομεῖον. Τὸ ἱδρυμα ἀνήκει τελείως εἰς τὸν Δῆμον, τῆς Κυβερνήσεως χορηγούσης μόνον φάρμακα καὶ ἱατρικὴν περίθαλψιν. Ἀπὸ τὰ βιβλία φαίνεται ὅτι μόνον αἱ ἀραπίνες ἱερόδουλοι ἐπωφελοῦντο τοῦ ἱδρύματος, καὶ ἐξ αὐτῶν 34 ἐπεσκέπτοντο τὸν σταθμὸν καὶ ἐξητάζοντο ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ. Ἐκ τούτων ὀκτώ ἦσαν ἐκ Κ)πόλεως, ἑπτὰ ἐκ Βηρυτοῦ, μία ἐκ Θεσσαλονίκης, μία ἐξ Ἀλεξανδρείας, δεκατρεῖς ἐκ Λεμεσοῦ καὶ τέσσαρες ἐκ Λευκοσίας. Δέκα ὀκτώ ἦσαν ὑπανδρῶν καὶ δέκα ἐξ ἀγαμοῦ.»

τίσεως οἶκον τοῦ Ἀντωνίου Βονιτσιάνου. Εἰς τὸ εἰσώγειον ταύτης ἐλειτούργησεν ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας προσωρινὸν στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον. Μετ' ὀλίγον φροντίδι τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως ἱδρύετο τὸ πρῶτον ἐν Λάρνακι κρατικὸν νοσοκομεῖον. Τοῦτο ἐστεγάσθη εἰς εἰσώγειον κατοικίαν παρὰ τὴν «Ἀκρόπολιν», ἀνήκουσαν εἰς τοὺς γονεῖς τῆς Ἑλπίδος Λέφα, σήμερον ἰδιόκτητον τοῦ ἐμπόρου Χριστοφῆ Ἀναστασίου. Τὰ δωμάτια τῆς οἰκίας αὐτῆς ἦσαν ἐπιμήκη, ἐτιλοφορήθησαν δὲ ἀπὸ τὸν ναὸν σπιτοῦ δκκκκ α τοὺς ἀρρώστους. Ἐκεῖ δὲ ὅπου κείται τὸ καφενεῖον τῆς «Ἀκροπόλεως» σήμερον ὑπῆρχον καὶ τὰ περιώνυμα τότε Ταρὰ τὸ ὀδκκκκ τοῦ Ζαχαρία Κακκάτα, συχναζόμενα ἀπὸ τοὺς πτωχοὺς, οἱ ὅποιοι συνήθιζον νὰ προσέρχονται καὶ καταλαμβάνουσιν ἐδῶ θέσιν, διότι τὸ μέρος τοῦτο ἦτο κατ' ἐξοχὴν πολυσύχναστον, ὑποχρεωμένων τῶν χωρικῶν καὶ τῶν ἐκ Λάρνακος νὰ διαβῶσιν ἀπ' ἐδῶ διὰ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν ἀγορὰν Σκάλας διὰ τὰς ὑποθέσεις των.

Ὅτε μετ' ὀλίγα ἔτη ὁ στρατὸς Κατοχῆς, ὁ στεγαζόμενος εἰς τὰς σήμερον ἀποκαλουμένας «Ἐύλενας Παράγκες» εἶτε καὶ ἀπομονωτήριον, διότι πολλάκις ἄλλοτε ἐχρησιμοποίηθησαν πρὸς ἀπομόνωσιν πασχόντων ἐξ ἐπιδημικῶν νόσων, οὕσας δὲ ἀρχικῶς War-Departement, ἀπεμακρύνθη τῆς Κύπρου, ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ οἰκοπέδου Ρ. Ματτέη ἐδήλωσεν εἰς τὴν κυβέρνησιν (1882) ὅτι προσφέρει τὸν χώρον καὶ τὰς «Παράγκες» ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ χρησιμοποιεῖται εἰς τὸ διηγεκὲς διὰ τοὺς σκοποὺς τοῦ Νοσοκομείου. Ἐπειδὴ ἡ στέγη τῶν Παραγκῶν τούτων ἀφῆγε κατὰ τὸν χειμῶνα νὰ διέρχεται ἡ βροχὴ, ἀπεδέχθη μὲν ἡ κυβέρνησις τὴν προσφορὰν ἀλλ' ἀρῶ στεγασθῶσιν αὐταὶ με γαλλικὰ κεραμιῦδια. Τὸ νοσοκομεῖον παρέμεινεν ἐνταῦθα μέχρι τοῦ 1896, ὅτε ἀστυνομικὸς τις εἰσαχθεὶς πρὸς νοσηλείαν ἀπεδείχθη ὅτι ἐπασχεν ἐξ εὐλογίας καὶ ὅτι μετέδωκε τὸ νόσημά του καὶ εἰς ἄλλους ἀσθενεῖς. Συνεπεία τούτου ἐξεκινήθη κατ' ἀνάγκην τὸ νοσοκομεῖον ἀπὸ τοὺς ἄλλους τοῦ ἀσθενεῖς, καὶ ἐφιλοξενήθη, ἐπὶ ἑν ἔτος, εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ Λοιμοκαθατηρίου, μέχρις ὅτου ἐκραγείσης ἐπιδημίας πανώλους καὶ ἐπιδημείσεως καθάρσεως μετεφέρθησαν οἱ ἀσθενεῖς εἰς τὸν γωνιαῖον οἶκον τοῦ Χαμπῆ Καϊκῆς ὅπισθεν καὶ παραπλεύρως τῆς «Μηχανῆς» Παναγιωτίδου.

Ἡ ἀπόκτησις καταλλήλου ἱδρύματος διὰ τοὺς σκοποὺς τοῦ νοσοκομείου ἐπεβάλλετο πλέον, καὶ τοιοῦτο ἀνηγέρθη βραδύτερον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χώρου διὰ συνεισφορῶν τῆς πόλεως καὶ τῆς ἐπαρ-

χίας Λαρνάκος, ενεργεία πρό πάντων τῶν τότε γραμματέως τῆς διοικήσεως Λαρνάκος Α. Ζ. Πιερίδου. Τοῦτο ἀπετελείτο ἀπὸ ἐν δωματίον ἀνδρῶν ἐκ δώδεκα κλινῶν, καὶ ἕτερον ἀπὸ δέκα κλινῶν διὰ γυναικῶν καὶ τέσσαρα μικρὰ δωμάτια διὰ τῶν νοσηλόμενων, εἴτε καὶ οἱ ἀσθενεῖς ἐπὶ πληρώσει. Εἰς τοῦτο ἀγκατεστάθησαν οἱ ἀσθενεῖς κατὰ τὸ 1900. Ὅταν βραδύτερον τὸ ἴδιον ἀπέβη ἀνεπιτυχὲς πρὸς τὸν σκοπὸν κατέβληθη προσπάθεια ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Νοσοκομείου πρὸς ἐξυγίαισιν διὰ δωρεῶν τοῦ ἀναγκάλου ποσού πρὸς ἀνάστασιν κατὰλληλοτέρου τοιαύτου. Καὶ ἀνηγέρθησαν κατὰ τὸ 1934 διὰ γενναίας δωρεᾶς τῆς Εὐσυνίας Πιερίδου (14) δύο δωμάτια νοσοκομείου, ποῦ δὲ ἀνεπιτυχὴ ὄνεται εἰς τὴν σημερινὴν πρόσοδον τῆς οὐλοστικῆς καὶ τῆς ἰατρικῆς εἰς τὰ ὅποια ἐγκατεστάθησαν τὰ διαφόρα τμήματα, πληρῶς ἐκείνου τῶν Ἀρροδισίων ποῦ στεγάζεται ἀκόμη εἰς τὰς Πιερίδας (15).

Ἐκ τῶν ὑπ' ὄψιν μας προσενεγκῶν ἐγγράφων τὸ πρῶτον εἰς τὸ Νεπολιτάνου ἱατροῦ Giuseppe Zambelli συντετακτισθέντος μετὰ τὸν ἐπίσημον Ναπολιτάνου Amedeo Patriarca, ὅτε ἠδύνητο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἱατρίον διὰ τὰς μετὰ τὸν ἱατρὸν ἀγγεῖας καὶ διὰ τὴν ἐπιτηδεύσασθαι αὐτὸν πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν ἀσθενούντων, ἀλλ' ἡ συμπύκνσις αὐτῶν δὲν εἶχε ἰσχυρὸν λόγον τῆς ἐκδόσεως ἐστ' ἐπιτηδεύσασθαι πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν ἀσθενούντων.

14) Βλέπε Α. Χ. Οἰκονόμου, Ἐνα Πάνθεον, κλπ. Λαρνάκα 1934 σ. 59 κ&ε.

15) Εἰς τὸ Νοσοκομεῖον Λαρνάκος ὑπηρετήσαν ὡς Ἐπαρχιακοὶ μέχρι σήμερον ἱατροὶ, οἱ ἀκόλουθοι:

- 1) Fredy Charles Heidenstam: 1878-10 Ἰουλίου 1895
- 2) James Walter Young, M. R. C. S. 26 Ἀπριλίου 1890
- 3) Stuart Oliver L. R. C. P. L. S. A. 16 Ἰανουαρίου 1894-12 Ὀκτωβρίου 1895
- 4) George Alexander Williamson, M. A. M. D. 13 Ὀκτωβρίου 1895-1 Ὀκτωβρίου 1911
- 5) William Hugh Clifford Patrick, 16 Νοεμ. 1911-1 Ἰουνίου 1915
- 6) Thompson F. B. 28 Ἀπριλ. 1916-1 Ἀπριλ. 1917
- 7) Ὀνούφριος Παύλιδης 2 Ἀπριλίου 1917-24 Ὀκτ. 1920
- 8) Σωτήριος Βασιλειάδης 24 Ὀκτ. 1920-7 Νοεμβρίου 1923
- 9) καὶ Giuseppe Michael Pietroni 8 Νοεμβρίου 1923

Πρὸς συμπληρώσιν τῶν κενῶν ἀπετάθημεν εἰς τὸ Γραφεῖον ἀρχιάτρου καὶ τὴν Ἀρχιγραμματεῖαν. Ἐπεὶ δὲ ὑπῆρξεν ἀδυνατον νὰ ἔχωμεν ἀκριβεῖς πληροφορίες συμπληροῦμεν τὰ κεῖνα μετὰ τὰς δικὰς μας πληροφορίες ληθεύσας ἀπὸ τῶν γεροντότερος τῶν μετὰ τὸν δυνάμενον νὰ μᾶς διαφωτισώσιν. Ὅστω ὑπηρετήσαν οἱ Lafang 1882-1887, ὁ Hot 1887-1890, ὁ R. A. Cleveland 1891-192 καὶ ὁ Lo 1892-1893.

τῆς μοναχοκόρης του, Lucia, ὡς δηλοῦται, εἰς γάμον μετὰ τοῦ ἱατροῦ Amedeo Patriarca (16). Ἐξ ἄλλων ἤ ἔντυπος ἀγγεῖα— διαφήμησις τοῦ κυρίου ἱατροῦ Γ. Ἀρναούδη, ἡ ὑπὸ διαφόρων ἱατρῶν διατήρησις κλιγικῆς πρὸς τρεῖς θάλμιν ἀσθενούντων καὶ ἄλλα πείθουσιν ὅτι ἡ διαφήμησις καὶ ἡ παντοῖα ἄλλη προσπάθεια πρὸς ἐπικράτησιν καὶ δημιουργίαν πελατείας ὑπῆρχε καὶ τότε ἐν ἐφαρμογῇ καὶ χρήσει εὐρεῖα παρὰ τοῖς ἐν Κύπρῳ ἱατροῖς οἱ ὅποιοι δὲν ἦσαν ἀπηλλαγμένοι καὶ τῶν δυσαρέστων, ὅσα ἐν ἀφθονίᾳ δοκιμάζουσιν οἱ ἱατροὶ τῆς σήμερον. Ὅτω δέλομεν ὅτι ὁ ἀσθενῶν Victor Fleury, γάλλος ὑπήκοος, παραπονετὸς εἰς τὸν οἰκεῖον πρόξενον, διότι κατὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ ὀλιγαρισμοῦ τοῦ ἱατροῦ Adolphe Laffon ἦτο ἐξογκωμένος καὶ παρέκάλει διὰ τοῦτο νὰ τοῦ ἀποσταλῇ ἄλλος ἱατρός. Ὁ ἐμπειρικός Στυλιανὸς Ζαρρῆ, ὅπως συμβαίνει καὶ σήμερον ἀκόμη μετὰ τοὺς πρακτικοὺς ἱατροὺς ἀφήρει πελατεῖαν ἀπὸ τοὺς συγχρόνους τοῦ ἐπιστήμονας, μέχρι τῆς στιγμῆς ποῦ κατηγορηθεὶς καὶ ἀποδειχθεὶς ὑπαίτιος θανάτου παιδὸς τινος διὰ τῆς θεραπείας τοῦ ἀπυρορέουτο καὶ μετέρχεται τὸν ἱατρὸν (17). Καὶ τότε, ὅπως καὶ σήμερον διδομένης εὐκαιρίας, δὲν παρέλειπον οἱ ἱατροὶ νὰ δυσφημοῦσι συναδέλφους των, ὅπως ὁ Laffon ἐκατηγόρει εἰς τὴν πρὸς τὸν πρόξενον τῆς Γαλλίας ἐπιστολῆν, τοῦ τὸν ἑλληνα ἱατρὸν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου ὡς κακῶς, κατὰ τὴν κρίσιν του, θεραπεύοντα τὸ ἐρυσίπελας τοῦ προσώπου τῆς Α. Μακαριότητος (1859). Τὸ ὄνομα τοῦ ἱατροῦ τούτου δὲν μνημονεύεται, παρέχεται μόνον ἡ λεπτομέρεια ὅτι ἦτο Ἕλληνας, ὅτι ἐχρημάτισε προηγούμενος θαλαμηπόλος τοῦ ἀρχιεπισκόπου, συνεπῶς ἦτο Κύπριος, καὶ ὅτι ἐποῦδασε μόνον ἐπὶ μίαν πενταετίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν.

Ἐκ τῆς μελέτης διαφόρων ἐγγράφων καὶ στηριζόμενοι εἰς ὅσας πληροφορίες κατωρθώσαμεν νὰ ἔχωμεν διαφωτιστικὰς, κατηρτίσαμεν τὸ κατωτέρω σημεῖωμά μετὰ δὲ τὰς δυνατότας λεπτομερείας καὶ διασαφήσεως διὰ τινὰς τῶν ἱατρῶν, ἔξ ὧν ἔχουσι ἐξασκήσῃ κατὰ τοὺς τρεῖς πρὸ ἡμῶν αἰῶνας τὴν ἱατρικὴν εἰς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν πόλιν τῆς Κύπρου. Αἱ παρατιθέμεναι χρονολογία δηλοῦσι μόνον τὸν χρόνον τῆς ὑπ' αὐτῶν ἐνασχήσεως τῆς ἱατρικῆς τὸν εἰς τὰ ἐγγράφα σημεῖούμενον, ὅσακις δὲν παρέχονται πληρέστεραι πληροφόρησι.

16) Βλέπε Κ.Χ. τομ. Ζ. 1930, σελ. 231.

17) Βλέπε <Κ.Χ.> τόμος Στ. 1929, σελ. 303.

—Αλοΐσιος Κούτζης (Cucci) 1625

Ἡ παροιμία ἐν ὃ γιατρός ὁ Κούτζης, γνωστή καθ' ὄλην τὴν Κύπρον, ἰδιαιτέρως ὅμως εἰς τὴν ἐπαρχίαν Λάρνακος, τῆς ὁποίας εἶναι τοπική, λέγεται εἰς ὅσας περιστάσεις ἐπιθυμεῖται νὰ δηλωθῇ ὅτι κάποιος εἶναι ἢ τοῦλάχιστον θέλει νὰ φαίνεται πῶς εἶναι πάνσοφος. Πόθεν προῆλθεν ἡ παροιμία δὲν εἶναι γνωστόν, φέρεται ὅμως ἀπότοκος, κατὰ παράδοσιν, τοῦ γεγονότος ὅτι ἄλλοτε, ἄγνωστον ἐπακριῶς πότε, ἔζη εἰς τὴν ἐπαρχίαν Λάρνακος κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα εἰς τὸ χωρίον Περὶ βόλια παρὰ τὴν Λάρνακα κάποιος ὁ ὁποῖος, ἄλλοδαπὸς, ἦτο ἴσως ἰατρός ἢ εἶχε τοῦλάχιστον πολὺ σοβαρὰς ἐγκυκλοπαιδικὰς γνώσεις καὶ εὐθυκρισίαν, ὥστε ἡ γνώμη του νὰ ἔχη δακρύτητα καὶ εἰς κάθε σοβαρὸν ζήτημα νὰ θεωρῆται αὐθεντία. Ἡ διαλαλουμένη αὕτη παντογνωσία του ἔγεινε παροιμιώδης ὥστε σήμερον διὰ πάντα μετ' αὐθεντίας ἐκφράζοντα γνώμην τινὰ νὰ λέγεται εἰρωνικῶς «ἐν ὃ γιατρός ὁ Κούτζης», δηλαδὴ ὅτι θέλει νὰ περάσῃ ὡς πάνσοφός καὶ παντογνώστης.

Ἵπῆρξεν ὅμως ἐν τῇ πραγματικότητι τοιοῦτός τις καὶ πάτε. Ἐπίμονος προσπάθεια πρὸς διευκρίνησιν τούτου ἔσχεν ὡς ἀποτελεσματικὴν τὴν ἐνίσχυσιν τῆς παραδόσεως διὰ δύο σοβαρῶν μαρτυριῶν.

Εἰς τὰ Κυπριακὰ τοῦ Α. Σακελαρίου (τ. Β. σελ. 69 κέξ) περιλαμβάνονται δύο ἄσματα (ἀρ. 23 καὶ 24) τραγουδοῦντα τὸν ἔρωτα καὶ τὴν τύχην τοῦ Χριστοφῆ καὶ τῆς Ἐμινέ, εἰς τὰ ὁποῖα πολλοῦ ἀναφέρεται καὶ ὁ ἰατρός Κούτζης. Ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. 23 ἄσματος ἀντιγράφωμεν τοὺς μᾶλλον ἐνδιαφέροντας τὴν ὑπόθεσίν μας στίχους 18—20 :

Οὔλοι προσηκωθῆκαν του ἄρχοντες γιαννισάροι
γιατ' ἦταν γυιὸς τ' ἀφέντη τους τζαὶ μαθητῆς τοῦ Κούτζη
τζαὶ μετὸν Κούτζην ἔμπηκεν τὴν γιατρίτζην νὰ μάθη.

Ἀπὸ τὸ λαϊκὸν αὐτὸ τραγοῦδι τοῦ Χριστοφῆ, ὁ ὁποῖος ἦτο υἱὸς πλουσίου προῦχοντος τῆς Ἀμμοχώστου, τοῦ Χατζηωρκῆ,

μανθάνομεν ὅτι ὑπῆρχε πράγματι κάποιος ἰατρός ἀποκαλούμενος ὡς ὁ τῆς παροιμίας Κούτζης, εἰς τὸν ὁποῖον ἐμαθήτευεν ὁ Χριστοφῆς τοῦ τραγουδιοῦ, καὶ ὅτι αὐτὸς, ὡς ἰατρός, ἐτιμᾶτο πολὺ ὅπως ἐξάγεται ἐκ τοῦ λαϊκοῦ τραγουδιοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον ἢ πρὸς τὸν Χριστοφῆν ἐνδειξίς τιμῆς, τὸ προσήκωμα, δικαιολογεῖται ὡς ὀφειλομένη,

γιατ' ἦταν γυιὸς τ' ἀφέντη τους τζαὶ μαθητῆς τοῦ Κούτζη

Ἡ μελέτη τῶν δύο τούτων ὡς ἀνω λαϊκῶν τραγουδιῶν δὲν καταλείπει ἀμφιβολίας τοῦ ἂν ἔζησεν ἢ ὄχι ἐν Κύπρῳ ὁ θρυλούμενος Κούτζης καὶ ἂν αὐτὸς ἦτο ἰατρός ἢ εὐρυμαθῆς τις, ὁ ὁποῖος τὴν ἐποχὴν τῆς γενικῆς ἀπαιδευσίας, καθ' ἣν οἱ Κύπριοι δὲν διεκρίνοντο διὰ τὴν μόρφωσίν των, ἦτο ἢ καὶ ἐφάνετο πάνσοφος.

Περὶ τοῦ Κούτζη τούτου διαφωτισόμεθα καὶ ἐξ ἄλλης πηγῆς, ἀπὸ τὴν διήγησιν δηλαδὴ τοῦ ἱταλοῦ περιηγητοῦ Δελαδάλλε (18) ὁ ὁποῖος ἐπεσκέφθη τὴν Κύπρον κατὰ τὸ 1625 (19) καὶ ἐδημοσίευσεν τὰς ἐκ τοῦ ταξιδίου του ἐντυπώσεις. Οὕτως ἀναφέρει ὅτι εἰς τὰ Περβόλια τοῦ Τζιδκιοῦ (20) ἑκατοικοῦσε σοφὸς καὶ ἀξιοσέβαστος ἰατρός, ὁ Ἀλοΐσιος Κούτζης (Cucci), ὁ ὁποῖος μάλιστα ἦτο ἰδιοκτήτης πολὺ ὠραίου καὶ πλουσίου κήπου. Ἡδύνατο βεβαίως ὁ Κούτζης νὰ ἔχη ὁ ἴδιος δημιουργήσῃ κήπον, νομίζομεν ὅμως, πῶς δὲν εἶναι καὶ ἀπίθανον, νὰ ἠγόρασε προῦ-

18) Della Valle Pietro. Viaggi. 40 Roma 1663.— 16 Brighton 1843, 2 vol. (Κύπρος, II part p. 438—453.)

19) Ἐκ τῆς πληροφορίας ταύτης ἔπεται ὅτι τὰ κατὰ τὸν Χριστοφῆν καὶ τὴν Ἐμινέ θὰ ἐπεσυνέβησαν πολὺ πρὸ ἢ τοῦλάχιστον περὶ τὰ 1625, ὅτε περίπου καὶ θὰ ἐστιχουργήθη τὸ ἕτερον τοῦλάχιστον τῶν λαϊκῶν τραγουδιῶν.

20) Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Κίτι, κατὰ τὴν παράδοσιν, εἶχον κήπους, περβόλια, ἐκεῖ πού σήμερον εὐρίσκεται τὸ χωρίον Περβόλια, καλούμενον σήμερον, σπανίως, Περβόλια τοῦ Τζιδκιοῦ. Καὶ σήμερον ἀκόμη, πλησιέστερον πρὸς τὸ χωρίον ἔχουσιν οἱ τοῦ Κιτίου κάτοικοι κήπους, οἱ ὁποῖοι εἶναι πάλιν μᾶλλον γνωστοὶ ὡς Περβόλια τοῦ Τζιδκιοῦ.

πάρξαντα πλούσιον κήπον (21). Είναι γνωστόν ὅτι τὸ Κίτι ἦτο κάποτε τμήμα τῶν Οἰκῶν Ποδοκατόρων καὶ ὅτι ὁ τελευταῖος τοῦ κυρίου, ὁ Εὐκτωρ Ποδοκατόρος, ἐπέσε (1570) γενναίως μάχόμενος ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου προμαχώνα τῆς Λευκωσίας, τοῦ κειμένου πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ διὰ τῆς πύλης Ἀμμοχώστου εἰσερχομένου εἰς Λεμκασίαν. Ὑποθέτομεν ὁ ὠραῖος καὶ πλούσιος κήπος τοῦ Cucci, ποῦ ἀναφέρει ὁ Della Valle ὅτι δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ ἦτο ἄλλοτε ἰδιοκτησία τῶν Ποδοκατόρων ἐπὶ τῆς Ἑνεστοχράτιας, ἀρῶν κατὰ τὴν παράδοσιν ἐδῶ ἦσαν καὶ τὰ Περβόλια τοῦ Τζιδοκίου, καὶ νὰ ἠγοράσθη ἀπὸ τὸν ἰατρὸν Κούτζη, ὅστις ἀρκούμενος νὰ ἀποκατασταθῆ που ἐνταῦθα θὰ ἐπροτιμοῦσε θεαίως νὰ ἔχη ἐτοιμὸν ὠραῖον καὶ πλούσιον κήπον παρὰ νὰ δημιουργήσῃ τοιοῦτον αὐτὸς οὗτος.

Ὁ ἰατρὸς αὐτὸς φαίνεται ὅτι εἶναι Ἰταλός, ἀγνωστον διατρίβων εἰς Κύπρον, εὐγενῆς τις ἴσως, πλούσιος δὲ καὶ ἰσχυρὸν ἐν Κύπρῳ ὡς δύναται νὰ βεβαιωθῆ ἀπὸ τὸ τραγούδι τοῦ Χριστοφοῦ (ἀρ. 24, σελ. 75 ἐνθ' ἀν.) πρὸς διάσωσιν τοῦ ὁποίου φέρεται σπεύσας εἰς Λευκωσίαν,

«ἐκένωσε τζαὶ τὰ χρουσᾶ τζ' ἔκαμὲν τα γουνάρι
τζ' ἔκαμὲν τὴν ποσότην τους ἐνὸς μοδιοῦ σιτάριν.»

Δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ εἶχεν ἔδραν τὴν Λάρνακα καὶ νὰ ἀπεσύρετο τὸ καλοκαίρι, εἴτε καὶ ὁσάκις ἤθελεν, εἰς τὴν ἐξοχικήν του ἐπαυλιὰν ποῦ δὲν ἀπέχετο πλέον τῶν δέκα χιλιομέτρων ἀπὸ τὴν Λάρνακα. Διότι δὲν νομίζομεν πῶς θὰ εἶχε προτιμήσῃ νὰ ἐγκατασταθῆ μόνιμος εἰς τὰ Περβόλια, ὅπου δὲν ἠδύνατο νὰ εἶχῃ πελατεῖαν ἄλλ' οὔτε καὶ κοινωνίαν ὅπως δὴποτε εὐχάριστον ὅπως ἐν Λάρνακῃ, ὅπου πλὴν τῆς ἐλληνικῆς ὑπῆρχε ἀξιόλογος καὶ εὐρωπαϊκὴ τοιαύτη, μετὰ τὴν ὁποίας νὰ δύναται νὰ διαδῆ ἄνθρωπος τῆς διαλαλούμενης μορφώσεως καὶ ἀξίας τοῦ ἰατροῦ Κούτζη.

Ἐκ τῶν προλεχθέντων νομίζομεν ὅτι χωρεὶ ἀμφιβολία ὅπως ὁ Cucci τοῦ Della Valle εἶναι ὁ αὐτὸς μετὰ τὸν Κούτζη τοῦ λαϊκοῦ τραγουδικοῦ τοῦ Χριστοφοῦ, συνεπῶς καὶ τῆς παροιμίας

21) Τὸ χωριὸν Περβόλια ἀρχαιότερον ὑπῆρξε διὰ πολλοὺς χρόνους ἐξοχικὸν κέντρον τῶν Λαρνακῶν, ὅπως καὶ τὸ χωριὸν ὁ Ὀρμίδα. Εἰς ἀμφότερα τὰ χωρία οἱ πλουσιώτεροι τῶν Λαρνακῶν μετέβαινον πρὸς παραθερισμόν, ἔχοντες οἱ πλείστοι αὐτῶν ἰδιοκτητοὺς κατοικίας μετὰ κήπου.

Ὁ Κούτζης εἶναι ὁ πρῶτος ἰατρὸς διὰ τὸν ὁποῖον ἔχομεν μαρτυρίας ὅτι ἦτο καὶ ἐξήσκησε θεαίως τὴν ἰατρικὴν ἐν Κύπρῳ. Κάτιοι περὶ αὐτοῦ δὲν ἔχομεν πληροφορίας ἀπὸ τὸ τραγούδι: ἕμως τοῦ Χριστοφοῦ ἐξάγεται ὅτι ἦτο πλούσιος, ἀγαπητὸς καὶ σεβαστὸς εἰς πάντας, ἐκτιμώμενος καὶ ὑπολογιζόμενος ἀπὸ τὰς ἀρχάς, λόγῳ τοῦ ἐπαγγέλματός του, εἴτε ἴσως καὶ τοῦ πλοῦτος του. Ὁ ἀναφερόμενος ὠραῖος τοῦ κήπου πολὺ πιθανὸν νὰ εἶναι: ἐκεῖνος ποῦ τελευταίως ἀκόμη ἀνῆκεν εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Antoine Cirilli (Denores) μετὰ διώροφον εὐρύχωρον κατοικίαν.

—Dimanelle καὶ Dende 1706.

Ἀμφότεροι διετέλεσαν ἰατροὶ τῆς Nation Française. Ἀναφέρονται εἰς τι ἔγγραφο τοῦ γαλλικοῦ προξενείου ὡς ἐξασκούντες τὴν ἰατρικὴν ἐν Λάρνακῃ κατὰ τὸ ἔτος 1706.

—Guerin καὶ Donde. 1730.

Ἦσαν καὶ αὐτοὶ ἰατροὶ (chirurgiens) τῆς γαλλικῆς ἐν Λάρνακῃ παροικίας. Εἰς κάποιον μάλιστα σημείωμα μετὰ τῶν ἐγγράφων τοῦ προξενικοῦ τῆς Γαλλίας ἀρχείου ἀναφέρεται ὅτι ἐπληρώθησαν ἕνα γρόσι διὰ κάποιον parfum, τὸ ὁποῖον κατεσκεύασαν διὰ τὴν κατοικίαν ἐντὸς τῆς ὁποίας εἶχεν ἀποθάνῃ κατὰ τὸ 1730 ὁ Touche.

—Lefebure καὶ Deliége. 1734.

Ἀμφότεροι ὑπῆρξαν chirurgiens de la Nation Française. Εἰς τι προξενικὸν ἔγγραφο ἀναφέρονται θεραπεύοντες γάλλον τινὰ διακείμενον εἰς τὸ «Γαλλικὸν Πανδοχεῖον», τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι εἶναι, ἢ ἔκειτο, ὅπου σήμερον ἡ κατοικία τῶν ἀδελφῶν Μ. Πετρακίδη. Εἰς τὴν Λάρνακα, ἐλλείψει ἑνοδοχείων ὅπως σήμερον, οἱ ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐφιλοξενούντο οἱ τῶν πόλεων εἰς φιλικὰς οἰκίας, οἱ χωρικοὶ δὲ εἰς τὰ «Χάνια», ἐνῶ οἱ ἄλλοδαποὶ οἱ διερχόμενοι καὶ παραμένοντες ὀλίγας μόνον ἡμέρας χάριν ἐμπορικῶν τῶν ὑποθέσεων διέμενον εἰς τὸν περίβολον τοῦ ἀγίου Λαζάρου, καὶ οἱ ἄλλοθενεῖς εἰς τὴν μονὴν τῆς Terra—Santa εἴτε καὶ εἰς τὸ Γαλλικὸν Πανδοχεῖον ἢ τὸ Aliberge. Ἀμφότεροι οἱ ἰατροὶ ἐξήσκησαν τὴν ἰατρικὴν ἐν Λάρνακῃ κατὰ τὸ 1734.

—Γεώργιος Χατζηλιάση Χάλεπλη 1742.

Εἰς τὸν κώδικα Α' τῆς ἀρχιεπισκοπῆς, τὸν διὰ τὴν ἐξέλεξις τῶν λογαριασμῶν τῶν ναῶν, περιλαμβάνονται ἀντίγραφα καὶ ἰδίοι ἐγγράφων χρονολογούμενων ἀπὸ τὸ 1749 τὸ πρῶτον, καὶ ἀπὸ τὸ 1753 τὸ δεύτερον. Ἀμφότερα ἀναφέρονται εἰς τὴν πρὸς τὸν ναὸν ἁγίων Ὁμολογητῶν δωρεὰν ἐνὸς ἐργαστηρίου ἐν Λάρνακι, κειμένου εἰς τὴν τοποθεσίαν «Λάκκοζ» καὶ ἀνήκοντος, πάντως ἐκ κληρονομίας, εἰς κάποιον Χατζῆ Γεώργιον κατονομαζόμενον ὡς υἱὸν τοῦ ποτῆ Χατζῆ Λιάση Χάλεπλη.

Ὁ Χατζῆ Γεώργιος αὐτὸς κατὰ πᾶσαν θεβικιότητα ἦτο μὲν Λαρνακεὺς, ἀλλὰ κατήγετο ἐκ Βηρυτοῦ εἴτε καὶ ἐκ τῶν μερῶν ἐκείνων, ὅπως ἄλλως τε καὶ ἡ ἐπίκλησίς του καταδεικνύει. Πλείστοι τῶν Λαρνακῶν ἐνθυμοῦνται καὶ σήμερον ἀκόμη οἰκογένειαν Χάλεπλη ἐν Λάρνακι, διαδιούσαν πρὸ πενήντα ἀκόμη χρόνων, τῆς ὁποίας μάλιστα μέλος τι μετῆρχετο τὸν πρακτικὸν ἰατρὸν. Δὲν εἶναι ἀπίθκον ἢ οἰκογένεια αὕτη νὰ εἶναι ἢ τελευταία ἐν Κύπρῳ ἀπόγονος τοῦ Χατζηλιάση Χάλεπλη.

Ἄλλὰ καὶ ἕτερον στοιχεῖον μᾶς πείθει ὅτι ὁ Χατζηγεώργιος αὐτὸς ἦτο Λαρνακεὺς, ἢ τοῦλάχιστον ὅτι ἐξῆσεν ἐν Λάρνακι καὶ βραδύτερον εἰς Λευκωσίαν. Ὅτι διέμεινεν ἐν Κύπρῳ εἶναι κατάδηλον καὶ ἐκ τοῦ γράμματός του, εἰς τὸ ὅποσον ἕως δὲν σημειοῦται τόπος προελεύσεως. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἐστάλη ἐκ Μυτιλήνης, φαίνεται ὅμως ὅτι ἐγράφη εἰς τὴν Λάρνακα κατὰ τὸ 1749 πρὸ τῆς ἐκ Κύπρου ἀναχωρήσεως τοῦ Χατζηγεωργίου, διότι εἰς τὸ γράμμα του υπογράφει ὡς μάρτυς ὁ ἱερομόναχος Παρθένιος, συγγενῆς τοῦ «Παρθένου», κύριος καὶ μάλιστα Λαρνακεὺς, ἀπεστάλη δὲ εἰς Κύπρον τὸ πληρεξούσιόν του τὸ 1753 ἐκ Μυτιλήνης ὅπου τότε εὕρισκετο. Ὁ Χατζηγεώργιος θὰ ἐξῆσεν τὸ πρῶτον εἰς Λάρνακα μετὰ τῶν γονέων του, ἐφόσον ἐνταῦθα εἶχεν ἐκ κληρονομίας κτηματικὴν περιουσίαν, τὸ μνημονευόμενον ἐργαστήριον, τὸ ὅποσον ἦτο, ὑποθετομεν, ἀπλοῦστατα ἀποθήκη ἡ μαγαζιά. Φαίνεται ὅτι οἱ γονεῖς του, ἴσως δὲ καὶ αὐτὸς, μετέβησαν βραδύτερον καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς Λευκωσίαν, ὡς ἐξάγεται ἀπὸ λεπτομέρειαν περιεχομένην εἰς τὸ πληρεξούσιόν του, ἐπεξηγηματικὴν τῆς δωρεᾶς του, ἔτι δηλαδὴ οἱ γονεῖς του, πρὸς μνήμην τῶν ὁποίων εἶχε δωρήσῃ τὸ εἰς Λάρνακα κειμένον ἐργαστήριόν του, ἀνεπαύοντο εἰς τὸν περίβολον τῆς ἐκκλησίας ἁγίων Ὁμολογητῶν.

Ὁ Χατζῆ κύρ Γεώργιος ἦτο ἰατρός. Γνωρίζομεν τοῦτο ἀπὸ

τὸ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν «Ἴσον ἀπαράλλακτον» τοῦ σχετικοῦ μὲ τὴν δωρεὰν πληρεξουσίου τοῦ ἐγγράφου, εἰς τὸ τέλος τοῦ ὁποίου τιτοφορεῖται ὁ ἴδιος ἰατρός. Καίτοι δὲν ὑπάρχει μαρτυρία τις ὅτι ἐξῆσκησεν ἐν Κύπρῳ τὴν ἰατρικὴν, πιστεύομεν ὅτι Λαρνακεὺς ὢν καὶ ἰατρός, παραμείνας πολὺ πιθανὸν ἐν Λάρνακι καὶ ἐν Λευκωσίᾳ θὰ μετῆλθεν, ἔστω καὶ διὰ βραχὺ χρόνον διάστημα, τὸν ἰατρὸν πρὸ τοῦ θανάτου τῶν γονέων του. Εἰς Λάρνακα κατὰ τὴν πιθανότατα εἰς τὸν Σωτήρα. Διὰ ποῖον λόγον ἀνεχώρησεν ἐκ Κύπρου χρόνον τινα ὕστερον τοῦ θανάτου τῶν γονέων του ἀγνοοῦμεν. Συναντῶμεν ὅμως αὐτὸν εἰς Μυτιλήνην, ἐγκατεστημένον ἴσως ὀριστικῶς. Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς του τοῦλάχιστον φαίνεται ὅτι ἀπεμακρύνθη τῆς Κύπρου διὰ παντός.

Ἐπίτροπόν του διὰ τὴν δωρεὰν τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ ἀνέδειξε δι' ἐγγράφου τοῦ κανονικοῦ, τὸν ἐκ Λάρνακος ἐπίσης κύρ Παγεράκην τοῦ ποτῆ Νικολάου. Εἰς τὸ ἐγγράφον γίνεται ἐπὶ πλέον μνεία καὶ τοῦ Χριστοῦδία, διορισθέντος νὰ διαφεντεῖ τὸ ἐν Λάρνακι ἐργαστήριον καὶ νὰ ἀποστέλλῃ τὸ ἐτήσιόν του ἐνοίκιον εἰς τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ὁμολογητῶν. Ὁ Χριστοῦδίας αὐτὸς ἦτο υἱὸς τοῦ ποτῆ Νικολάου Παρδασέρα καὶ ἀδελφὸς τοῦ ἀναφερομένου Παγεράκη, γνωστὸς δὲ εἰς τὴν ἱστορίαν ἀπὸ μίαν χειρόγραφον του συλλογὴν ἀκολουθιῶν κυπρίων ἁγίων, ἀποκειμένην εἰς τὴν Βιβλιοθήκην Α. Ζ. Πιερίδη. Ἀναγράφεται μάλιστα πῶς αὐτῆς ἦτο ἀναγνώστῃς, κατὰ πᾶσαν θεβαιότητα εἰς τὸν ναὸν Σωτήρος, ὅπου θὰ ἔκειτο καὶ ἡ κατοικία του, διότι ἡ «συλλογὴ» αὐτῆ ἀκολουθιῶν ἀφιερώθη ὑπ' αὐτοῦ τὸ 1756 εἰς τὸν ναὸν αὐτόν, ὡς δηλοῦται διὰ τοῦ σημειώματός του ποῦ ὑπάρχει εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου Θωμᾶ:

«Τὸ παρὸν βιβλίον ὑπάρχει τῆς ἐκκλησίας τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ ἀφιερωθὲν παρὰ τοῦ γράψαντος Χριστοῦδία υἱοῦ Χατζηνικολάου εἰς τὸν Λάρνακα τῆς ἐνορίας τοῦ Σωτήρος κατὰ τὸ ἀψῆστ, καὶ ὅποιος τὸ ἀποξενώσῃ ἀπὸ τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν τοῦ Σωτήρος νὰ τὸν κατακρίνῃ ὁ κύριος ὡς ἱερόσυλον».

Γόνος τῆς αὐτῆς οἰκογενείας εἶναι καὶ ὁ Μιχαὴλ Παρδασέρας ἀναφερόμενος εἰς τὸν κατάλογον δωρητῶν διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ Ἀλληλοδιδασκτικῆς Σχολείου ἁγίου Λαζάρου (Κ.Χ. Στ' 1929 σελ. 104). Ὁ τύπος τοῦ ὀνόματος Χριστοῦδία δὲν ξενίζει διότι φαίνεται πῶς ἦτο τί τὸ σῶνθηες κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους. Ὁὕτως εἰς τι ἐγγράφον τοῦ 1784, χρεώστικόν γραμμάτιον πρὸς τὸν Εὐαγγέλην Ἀγγελάτον, ἀναφέρεται ὡς χρεώστης κάποιος Ἀν-

τρούδιας, ἐκ Λάρνακος καὶ αὐτὸς, υἱὸς Ζυμπουλοῦς ὡς ὑπογράφεται.

Τὰ εἰς ἃ ἀναφερόμεθα ἔγγραφα ἔχουσιν ὡς ἑξῆς :

αψην. Ἰανουαρίου γ'. Φανερώνομεν ὅτι ὁ τοῦ ποτε Χατζῆ Λιάση υἱὸς τιμιώτατος Χατζῆ κὺρ Γεώργιος ἀφιέρωσε πρὸ καιροῦ δι' ἐπιτροπῆς ἰδίας, πρὸς τὸν τιμιώτατον κὺρ πγεράκην τοῦ ποτε Νικολάου Παρδασέρα τὸ ἐργαστήριόν του ὅπου εἶχεν εἰς τὴν σκάλαν τῆς Λάρνακος, κοντὰ εἰς τὸν λάκκον, εἰς τὴν ἱερὰν ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων Ὁμολογητῶν, ἐν ἣ εὗρηται τεθαμμένοι οἱ τούτου γονεῖς εἰς διηνεκῆς τούτων καὶ αὐτοῦ μνημόσυνον, τὸ ὁποῖον ἐργαστήριον ἐδόθη παρ' ἡμῶν κατὰ τὴν σήμερον εἰς τὴν δεφάντευσιν καὶ πρόνοιαν τοῦ τιμιωτάτου κὺρ Χριστοῦδία τοῦ ποτε νικολάου παρδασέρα διὰ νὰ ἐπιστατῆ νὰ τὸ δίδῃ κατ' ἔτος εἰς τὸ ἐνοίκιον καὶ τὰ κατ' ἔτος λαμβανόμενα ἀπὸ τοῦ ἐνοικίου νὰ τὰ στέλλῃ τῇ ρηθείσῃ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ κατὰ τὸ ὅπερ διεφύλαξε ἡμέτερον ἐνσφράγιστον γράμμα ἢ αὐτοῦ τιμιότης εἰς ἐσομένην ἀσφάλειαν.

Ἴσον ἀπαράλλακτον τοῦ πρωτοτύπου γράμματος ὅπου ἔστειλεν ὁ ρηθεὶς Χατζῆ κὺρ γεώργιος ἀπὸ μιτυλλίνην : Τὸ παρὸν διαλαμβάνει ὅτι ἐγὼ ὁ Χατζῆ γεώργιος, υἱὸς τοῦ ποτε Χατζῆ ἠλιάση Χαλεπλῆ, καὶ τὸ ἐργαστήριον ὅπου ἔχω εἰς τὴν σκάλαν τοῦ Λαρνάκου κοντὰ εἰς τὸν λάκκον, τὸ ὁποῖον ἐργαστήριον ἀφιέρωσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων ὁμολογητῶν καὶ ἕκαμα ἐπιτροπὸν μου τὸν σιδρ πγεράκην καὶ ἴδιον οἰκοκύρην νὰ τὸ ἐνεχειρίσῃ ἐπιτροπικῶς καθὼς εἰξεύρει ὡς ἴδιος οἰκοκύρης ὁποῦ εἶναι, ἐκ μέρους μου καὶ διὰ βεβαίωσιν ἀληθείας ἔδωκά του τὸ παρὸν μου χειρόγραφον ἔμπροσθεν τῶν κάτωθεν μαρτύρων. Ἐγὼ ὁ Χατζηγεώργης ἰατρὸς, υἱὸς τοῦ ποτε Χατζῆ ἠλιάση ἔγραψα τὰ ἄνωθεν. ντουραμὴν ὄγλου ἀλάγας μάρτυς. Παρθένιος ἱερομόναχος συγγενὴς πγεράκη μάρτυς».

Εἰς τὴν αὐτὴν σελίδα καὶ ὀλίγον κατωτέρω πληροφοροῦμεθα τὴν πώλησιν τοῦ ἐργαστηρίου τούτου διὰ τὴν ἀπαιτουμένην δαπάνην τοῦ ναοῦ ἁγίων Ὁμολογητῶν ἀνακαινουμένου :

αψνε. Ἰαν. 8. Τὸ ἄνω ἐργαστήριον ἐπωλήθη διὰ γρόσια ὀγδοήκοντα τρία, εὐρισκομένης τῆς ἁγίας ἐκκλη-

σίας εἰς χρεῖαν ἐξόδων τοῦ ταύτης ἀνακαινισμού, καὶ τὸ ἐπῆρε κάποιος Χατζῆ Χαβάνη σκαλιότης, εἰς ὃν ἐδόθη καὶ ἡμέτερον γράμμα».

—Χοηδᾶς. 1767.

Φαίνεται ὅτι ἔζησε καὶ μετῆρχετο τὸν ἰατρὸν ἐν Λευκωσίᾳ κατὰ τὸ 1767 Χοηδᾶς τις, ἑλλην θεβαίως ὡς πληροφοροῦμεθα ἀπὸ σημειώματι :

αψεξ. ἐκοιμήθην ὁ τρισμακάριστος Παῖσιος ὁ ἀρχιεπίσκοπος εἰς Λάρνακα καὶ τὸν ἐνεταφίασαν εἰς ἅγιον Λάζαρον, ἐπειδὴ καὶ τὸν ἐβίασεν ὁ Χοηδᾶς καὶ τὸν ἐπῆρεν νὰ τοῦ ἀλλάξῃ τὸν χαβᾶν, ἴσως καὶ ἰατροῦση τον...» (Κ. Ι. Μυριανθοπούλου, Χατζηγεωργάκις Κορνέσιος, Λευκωσία 1934 σελ. 55)

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1742 μέχρι τοῦ 1770, πλὴν τοῦ Χοηδᾶ, στεροῦμεθα πληροφοριῶν περὶ ἐκείνων τῶν ἰατρῶν, οἱ ὅποιοι ἐξήσκησαν τὴν ἰατρικὴν ἐν Λάρνακι ἢ ἀλλαχοῦ τῆς Κύπρου. Διότι δὲν ὑπάρχει καμμία ἀμφιβολία πῶς κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὑφίσταντο ἰατροὶ, περὶ τῶν ὁποίων ἕμως δὲν διεσώθησαν ἔγγραφα ποιοῦντα αὐτῶν μνείαν. Ἀπὸ τοῦ 1770 ἕμως καὶ ἐντεῦθεν ἀπὸ ἔγγραφα καθίσταται δυνατὸς ὁ καταρτισμὸς πληρεστέρου καταλόγου καὶ εὐκολύνεται ἡ συλλογὴ εἰδήσεων περὶ τῶν ἐπαγγελθέντων παρ' ἡμῖν τὸν Ἱατρὸν.

—Bartolomeo Sander. 1770.

Ἄγνοοῦμεν τίνος ἐθνικότητος εἶναι οὗτος, ἀλλ' οὔτε καὶ ἔχομεν περὶ αὐτοῦ ἄλλας λεπτομερείας παρὰ ὅτι ἐξήσκησε τὴν ἰατρικὴν ἐν Λάρνακι κατὰ τὸ 1770—1780.

—Gerolamo Varlamo. 1770.

Ἐκ τοῦ χειρογράφου τοῦ Giuseppe Cirilli, τοῦ ὁποίου ὁ υἱὸς Tomazo εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μας ἐπιτρέψῃ τὴν μελέτην, ἀντλοῦμεν πολλὰς λεπτομερείας περὶ τινῶν ἰατρῶν εἰλημμένων ἐξ ἐπισήμου πηγῆς ὡς ἡ πρότεξίς του (τομ. Α. XXXX. σελ. 118) :

«Note prese dal Se Antonio Cn Mattei, che le copio da un manoscritto della Veneta Cancellaria di Cipro, sotto la data del 1772—1778 che manda in regalo per mezzo del consolato Italiano al Museo di Venezia. Eccovi le famiglie in tale epoca.....»

Εἰς τὸν κατάλογον τοῦτον οἰκογενειῶν περιλαμβάνονται καὶ λεπτομέρειαι περὶ τοῦ P. P. Vondiziano, B. Sander, G. Varlamio καὶ Elia Valsamaki. Περὶ τοῦ Βαρλαάμ καὶ τοῦ Βοντιτσιάνου μαρτυρεῖ καὶ πωλητήριόν τι ἐγγράφον τῆς 12 Δεκεμβρίου 1781 τὸ ὁποῖον ὑπογράφουσιν ὡς μάρτυρες οἱ Pietro Paolo Vondiziano, Girolamo Varlaam, Dottori Veneti de Medecine (Κ. Χ. Στ. 1929 σελ. 139).

Πότε οὗτος ἐγκατεστάθη ἐπακριδῶς εἰς Κύπρον, καὶ δὴ εἰς Λάρνακα, δὲν εἶναι γνωστόν. Κατήγετο ἐκ Βενετίας καὶ ἦλθεν ἐκ Κερκύρας εἰς Κύπρον πολὺ πιθανόν μετὰ τῶν ἄλλων Ἑπτανήσιων, τῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐλθόντων καὶ ἐγκατασταθέντων ἐν Κύπρῳ (Tommaso Vesetti, Francesco Rizzini, Panagjin Angelato, Cost. Peristien, Franc. Livotto, Const. et Panagjin Taño, Const. Foggio, Georgio Destuni, Elia Valsamaki, Paolo Gabriel, Diamanti Goggo, Chiriaco Condoguri, Georgio Gentilini καὶ Const. Logyotato).

Ἡ οἰκογένεια Βαρλαάμ τῆς Λάρνακος, ἡ ὁποία εἶναι ἀπόγονος τοῦτου, γνωρίζει ὅτι πρὸ χρόνων ἕξ ἐν Κύπρῳ ὑπέρρητος ὁ ἱατρὸς Βαρλαάμ, λαμβάνων σύνταξιν τινα ἀπὸ τὸ προξενεῖον τῆς Ἑπτανήσου, ὅτι εἶχε δίπλωμά ἱατρικῆς ἐκδοθὲν ἐν Παταύῳ τὴν 17 Ἰουνίου 1775 καὶ ὅτι ὁ πατήρ του ἦτο Κερκύρατος. Ἀπὸ τὸ χειρόγραφον Cirilli πληροφοροῦμεθα:

«Dottor Gerolamo Varlamio da Corfu, greco non unito se finse Cattolico e se sposo con una Caprara ed ebbero Antonio (1778), Orsola (1781) ed Marco (1793). Marco [ἐνυμφεῦθη] (1812) cōn Elena di Petro greco (ὡν τὸ τέκνον ἀπέθανεν ἐν Λευκωσίᾳ). Orsola ἐνυμφεῦθη τὸν Francesco Saint Amand, ἐξ ὧν ἡ Gianetta (1806) [ἐνυμφεῦθη] in Georgio Lapierre, Elena (1810) in Brunoni, Virginie (1812) Sposato Cirilli (antonio 1807).»

Ὁ ἱατρὸς Βαρλαάμ ἀπέθανε πρὸ τοῦ 1816, ὡς τεκμαιρόμεθα ἐκ τίνος ἐγγράφου εἰς τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται «:.... τοῦ ποτὲ Βαρλαάμ ἱατροῦ.»

Ὁ ἱερόνυμος Βαρλαάμ ἀναφέρεται ἐπίσης καὶ εἰς τι ἐγγράφον τοῦ 1779.

—Πέτρος Π. Βοντιτσιάνος. 1772.

Ἦλθε καὶ αὐτὸς εἰς Κύπρον ἐκ Κεφαλληνίας, ἐγκαταστα-

θεις εἰς Λάρνακα τὴν 20 Σεπτεμβρίου 1772. Ἐνυμφεῦθη τὴν χήρα Zambelli, κόρη Caprara, ὡς πληροφοροῦμεθα ἀπὸ τὸ χειρόγραφον Cirilli: «Pietro Paolo Vondiziano Venuto da Gefalonia di 20.9.1772, di professione Medico, sposo una figlia di Bernardo Caprara, console Veneziano, la quale era vedova di Giovanni Antonio Zambelli».

Εἰς τὴν ἐνορίαν Ἁγίου Ἰωάννου εἶχεν ὁ Zambelli αὐτὸς θαυμάσιον μέγαρον με εὐρύχωρον σαλόνι, δυνάμενοι νὰ περιλάβῃ ἑκατομτάρια τινὰς ἀτόμων τετυοχρόνω. Ἡ κατοικία αὕτη τοῦ Zambelli, ἐγκατεστημένου εἰς Λάρνακα πρὸ τοῦ 1766, μὴ τελειῶς ἀποπερατωθεῖσα ἐστοίχισε 12,000 Scudi fiorentini κατὰ τὸν Mariti. Δὲν νομίζομεν ὅτι ὁ Zambelli οὗτος ἦτο συγγενὴς τοῦ ἐν Ἀμμοχώστῳ καὶ κατόπιν ἐν Λάρνακι ἐξασκήσαντος τὴν ἱατρικὴν Giuseppe Zambelli.

—Βαλσαμάκη, ἱατροί. Κωνσταντῖνος 1799.

Γενικῶς πιστεύεται παρ' ἡμῶν ὅτι αἱ ἀνάγκαι τῆς πόλεως Λάρνακος ἐξυπηρετήθησαν ἐπὶ ἓνα σχεδὸν αἰῶνα ὑπὸ τῶν ἱατρῶν Κωνσταντῖνου, Παύλου καὶ Κωνσταντῖνου Βαλσαμάκη, φερρομένων πατρὸς, υἱοῦ καὶ ἐγγόνου.

Ἰδρυτὴς τοῦ οἴκου τῶν Βαλσαμάκη τῆς Κύπρου φέρεται ὁ Ἥλιος, υἱὸς ἄγγλου, καλουμένου Walsom. Οὗτος δηλαδὴ εἶχε ποτε ἐγκατασταθῆ εἰς Κεφαλληνίαν, ὅπου νυμφεθεὶς ἐξελληνίσθη προσλαβὼν τὸ ἐπώνυμον τῆς συζύγου του, τὸ γένος Βαλσαμάκη. Τοῦ Walsom—Βαλσαμάκη τοῦτου ὁ υἱὸς Ἥλιος ταξιδεύων με ἰδιόκτητον πατρικὸν πλοῖον, ἀγνωστον πότε, κατὰ πᾶσαν ὁμῶς πιθανότητα χρόνους τινὰς πρὸ τοῦ 1779, ὡς ἐξάγεται ἀπὸ τι ἐγγράφον, καὶ ναυαγήσας εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Κύπρου διεσώθη εἰς Λάρνακα. Πλούσιος ὢν, καταμαγευθεὶς ἐκ τοῦ κλίματος τῆς Κύπρου, ἀπεφάσισε νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς αὐτὴν μονίμως. Ἐπιδοθεὶς διεξήγαγεν, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἐνετίας, μέγα ἐμπόριον, δημιουργήσας σημαίνοντα ἐμπορικὸν οἶκον ἐν Λάρνακι, καὶ γενόμενος ἰδιοκτῆτης ὀλοκλήρου τετραγώνου παρὰ τὸ Δημαρχεῖον, οὗτινος εἰς τῶν δρόμων φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Βαλσαμάκη. Νυμφεθεὶς (22) κόρην Brunoni, ἐγένετο ὁ ἱδρυτὴς τοῦ

22) Ὁ Ἥλιος φαίνεται νυμφευμένος, διότι κατὰ τὸ 1779 εἶχεν ἤδη υἱόν, τὸν Κωνσταντῖνον, ὡς μαρτυρεῖται ἀπὸ τὸ κατωτέρω παραθεθένον ἐγγράφον, διὰ τοῦ ὁποῖου συνιστῶνται ἀμφότεροι, καὶ τὸ ἐμπόριόν των εἰς τὸν ἐν Κύπρῳ πρόξενον τῆς Ἐνετίας. Νὰ ἦτο χήρος ὅτε ἦλθεν εἰς Κύπρον, ἢ νὰ ἀφίκετο κόλλους πρὸ τοῦ 1779 καὶ οὕτως.

Οίκου Βαλσαμάκη δράσαντος ἐπὶ μίαν ἐκτὸνταετηρίδα.

Ὁ υἱὸς του, Κωνσταντῖνος, σπουδάζας τὴν ἰατρικὴν εἰς Πάδοβαν, ἔπως καὶ ὁ υἱὸς τούτου Παῦλος καὶ ὁ ἐγγονὸς του Κωνσταντῖνος, καὶ ἐπιστρέψας εἰς Λάρνακα ἐξήσκησε τὴν ἰατρικὴν. Νυμφευθεὶς κόρην τοῦ ἐν Λάρνακι ἰατροῦ Π. Π. Βονιτσιάνου, ἀπέκτησεν υἱὸν τὸν Παῦλον (1803) σπουδάζοντα εἰς Πάδοβαν καὶ ἐξασκήσαντα τὴν ἰατρικὴν εἰς Λάρνακα. Ἀποκτήσας ἐκ γάμου του ὁ Παῦλος δύο υἱούς, ἐσπούδασε ἐξ αὐτῶν τὸν μὲν Κωνσταντῖνον ἰατρὸν, τὸν δὲ Ἡλίαν φαρμακοποιόν. Μετὰ τὸν θάνατον ἀμφοτέρων τούτων ἀνευ ἄρρενος ἀπογόνου ἐκλείπει καὶ ὁ οἶκος Βαλσαμάκη τῆς Κύπρου.

Ἡ τριάς τῶν ἰατρῶν Βαλσαμάκη—Κωνσταντῖνου, Παύλου, Κωνσταντῖνου, κατέλειπε πολὺ ἀγαθὴν μνήμην, τόσον διὰ τὴν μόρφωσιν καὶ ἱκανότητά των, ὅσον καὶ διὰ τὴν προθυμίαν, ἐνδιαφέρον, ἀθρότητα καὶ φιλαλληλίαν τῆς.

Παρὰ τῇ κυρίᾳ Εὐγενίᾳ Μ. Βαλδασερίδου, ἐκ πατρὸς δισεγγόγου τοῦ Ἡλία Βαλσαμάκη, διασώζεται ἡ ἐνομοκτῆ κἀνναβη διὰ κουμανδαρίαν τοῦ ἴδρυτοῦ τοῦ Οἴκου Βαλσαμάκη. Εἰς τὴν εὐγενῆ ταύτης καλωσύνην ὀφείλομεν τὰς ὡς ἂν πληροφορίας, ὡς καὶ τὸ κατωτέρω παρατιθέμενον περιεχόμενον ἐγγράφου, διαστάσεων, 0,42×0,39 ἐπὶ περγαμηνῷ χάρτου, παρ' αὐτῇ ἀποκειμένου, ἀλλίστα δὲ διατηρουμένου, ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς τοῦ ὀποίου ὁφθαλμῶς ἀναγινώσκον τὸν τίτλον :

Al Sigr Console Veneto in Cipro
per Dni Elia e Constantin Valsamachi
ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς δέ :

(23) . . . . .

Sapriot Marcello So alla Ma (24)

Carl (;) Mocenigo So alla Ma

Signor Console

Il suddito Veneto, Elia Valsamachi gm vico della Ceffalonia che col di lui figlio Constantino tien da nostri anni in qua casa aperta di negozio in cotesto regno, e

23) Τόπος δι' ὑπογραφήν, παράμελλας ἀνυπόγραφος.

24) Savio alla Mercanzia. Ἐκ τῶν 5 Savii alla Mercanzia, εἰς οὓς ἦτο ἐμπιστευμένη ἡ φροντίς διὰ τὸ ἐμπόριον τῆς Ἐνετίας ὑπογράφουσιν οἱ τέσσαρες.

della di cui onesta, e lodevol condotta ne rese piena testimonianza il benemerito vostro processor Caprara volendo continuar il suo commercio con questa Dominante, voi perciò a seconda di vostre commissioni prestarete e farete prestare ad esso et al di lui figlio, e loro negozi, ogni provizione, ed appoggio a misura di lor richieste, e convenienze, entro i termini dell' equita e giustizia onde riportino quell' assistenza e godan quelle prerogative, e privilegi che competono ai sudditi nostri.

Certi noi, che sarete per unviformarvi alle presenti, che Lette, e registrate restituirete all' esebitote; e vi si dice ogni bene.

Data dal Magistrato de' Cinque Savi alla Mercanzia li 24 Aprile 1779

Vicenzo Bauriro (?) Savio
alla Mercanzia

Ovario Laverani segretario

La presente fu da noi cancelliere registrata nel libro Dottato Lettera «C» della Vta Canca (25) in Cipro a (δυσανάγνωστον) e cio per ordine de sudetto ecc(ellentissimo) canceliere. Magto dei V. Savii alla Mercanzia.

In Larnaca il giorno (;) di 22 Jenno 1779 (26) M.V.

Jiacoimo Caprara

Ἐκ πληροφοριῶν ὁμοῦ τὰς ὀποίας ἀντλοῦμεν ἐκ διαφόρων πηγῶν φαίνεται ὅτι, ὁ ὡς ἂν Ἡλίας μετὰ τοῦ υἱοῦ του Κωνσταντῖνου, οὔτε ὁ πρῶτος οὔτε ὁ μόνος εἶναι ἐκ τῶν Βαλσαμάκη τῆς Κεφαλληνίας ποῦ ἦλθεν εἰς Κύπρον. Κατὰ τὰς πληροφορίας ταύτας περὶ τοὺς ἰδίους περίπου χρόνους ἔζων ἐπίσης ἐν Λάρνακι ὁ Γεώργιος καὶ ὁ Ἡλίας Βαλσαμάκης. Εἰς τὸ σημειωματάριον τοῦ Giuseppe Cirilli, εἰς τὸ ὅποιον σημειοῦται: πᾶν ὅ,τι ἐνδιαφέρει τὴν ἱστορίαν τῆς Κύπρου, περιλαμβάνεται (τομ. Α' σελ. 119) κατάλογος οἰκογενειῶν ἀντληθεὶς ἀπὸ χειρόγραφου τῆς Ἐνετικῆς καγκελλαρίας. Εἰς τὸν ἕνα τούτων, μεταξὺ ἐκείνων ποῦ ἦλθον εἰς Κύπρον κατὰ τὸ 1772—1778 ἀναγράφεται καὶ ὁ Γεώργιος Βαλσαμάκης. Εἰς τὸν ἕτερον, τὸν περιλαμβά-

25) Veneta canceleria. 26) Τὸ ἐγγράφον φέρει χρονολογίαν 24 Ἀπριλίου 1779 καὶ ἡ πιστοποίησις του 22 Ἰανουαρίου 1779. Ἡθελε νὰ γράψῃ giunnio, ἢ 1780;

νοντα τούς ελθόντας κατά τὸ 1778—1783, ἀναγράφεται ὁ ἱατρός Ἑλλάς καὶ ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Παῦλος περὶ τῶν ὁποίων καὶ σημειοῦται :

«Dottor Elia Valsamaki quem vicos di Ceffalonia p. 89 (parè che sia colui che se sposo con una figlia di un prete Maronita di Citrea, poichè Dottor Paolo (27), suo Nerpotino, si chieva parente dei Rizzini dalla parte della sua nonna) p. 86».

Ἐκ τούτων προκύπτει ὅτι κατὰ τούς αὐτοὺς χρόνους, ὑπῆρξαν ἐν Λάρνακι δύο φέροντες τὸ ὄνομα Ἑλλάς Βαλσαμάκης ὁ ἔμπορος καὶ ὁ ἱατρός, ἐκτὸς ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ αὐτοῦ Ἑλλά, ὄντος ἐμπόρου καὶ ἱατροῦ συνάμα. Ἄλλη ἀπορία εἶναι πῶς ὁ ἔμπορος Ἑλλάς, ἔχων ἤδη υἱὸν τὸ 1779, ὡς θεατοῦται ἀπὸ τὸ ὡς ἀνωτέρω ἔγγραφο, ἐνυμφεῦθη κόρην Brunoni. Μήπως εἶναι ὁ ἱατρός Ἑλλάς ὁ ἀναφερόμενος ὡς νυμφευθεὶς; Εἰς τὴν Λάρνακα ὑφίστατο κατὰ τούς αὐτοὺς χρόνους οἰκογένεια Brunoni, τοῦ ἱατροῦ Antonio conti dei Brunoni da Lucio, ὡς ἡ ἐπιτύμβιος πλάκα τοῦ Pietro καγκελλάρου τῆς Ἰταλίας (1798—1876), ὅστις εἶναι καθὼς καὶ ὁ ἀββέ Paolo υἱὸς τοῦ. Ἡ ἀναφερομένη ὁμοῦ ἀνωτέρω κόρη τοῦ Μαρωνίτου ἱερέως τῆς Κυθραίας δὲν δύναται νὰ εἶναι ἡ κόρη τοῦ ἱατροῦ Brunoni. Τοῦτο ἐνισχύει καὶ ἡ μαρτυρία ἡ περιεχομένη εἰς τὸ σημειωματῆριον G. Cirilli (τομ. Β, σ. 218) :

«Fugas, padre della mia suocera bat.... Rizzini si sposo con Paolina del prete Maronita in Citrea, ma non e rimasa catholica, nel mentri un'altra sorella unita in matrimonio col dottor Elia Valsamachi fu fatta greca non unita come pure il figlio Constantino (28), come pure la figlia de nome Maria in Constantino Tano».

(27) Κατὰ πᾶσαν βεβαιότητα πρόκειται περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Κωνσταντίνου Βαλσαμάκη Παύλου, τοῦ γεννηθέντος κατὰ τὸ 1803 περὶ τοῦ ὁποίου ἀσχολούμεθα περαιτέρω.

(28) Καίτοι ὁ ἱατρός Ἑλλάς ἠδύνατο καὶ αὐτὸς νὰ ἔχη υἱὸν ὅπως καὶ ὁ ἔμπορος Ἑλλάς θὰ ἦτο μᾶλλον πιθανὸν νὰ ὑποτεθῆ πῶς ὁ ἔμπορος καὶ ὁ ἱατρός Ἑλλάς εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἂν ἔλειπε τὸ Nerpotino διὰ τὸν Παῦλον ὅστις τοῦ μὲν ἐμπόρου Ἑλλά, ἐκ τοῦ υἱοῦ τοῦ Κωνσταντίνου ἱατροῦ εἶναι ἐγγονός, τοῦ δὲ ἱατροῦ Ἑλλά ἀνεψιός.

Ἡ μαρτυρία αὕτη ἐνισχύεται ἀκόμη καὶ διὰ τοῦ ἐξῆς σημειώματος ἀναφερομένου εἰς τὸν Rizzini, ἐξ ἀγχιστείας συγγενῆ τοῦ Βαλσαμάκη (τομ. Β, σ. 208, X. Cirilli) : Giovanni Antonio Rizzini vienne in Cipro verso 1775, sposato con un Fugas armenocatholica».

Ἐκ τοῦ σημειώματος τούτου νὰ συμπεράνωμεν ὅτι μᾶλλον ὁ ἔμπορος Ἑλλάς ὑπανδρεύθη εἰς δεύτερον γάμον, τὴν κόρην τοῦ Fugas καὶ ὄχι τὴν Brunoni, καὶ ὅτι συγχρόνως ἦτο καὶ ἱατρός :

Πλὴν τοῦ Γεωργίου καὶ τοῦ ἐμπόρου Ἑλλά, ἀδελφοῦ τοῦ Ἰωσφ, ὡς καὶ τοῦ ἱατροῦ Παύλου, ἀνεψιοῦ τοῦ ἱατροῦ Ἑλλά, ἀναφέρεται ἱατρός καὶ ὁ Βαλσαμάκης Κωνσταντίνος. Οὗτος εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ ἐμπόρου Ἑλλά, ἢ ἄλλος τις; Ἠδύνατο ὁ νεαρός, ὁ κατὰ τὸ 1779 ὑπάρχων ἐν Κύπρῳ καὶ ἀμπορευόμενος Ἰωσφ Κωνσταντίνος υἱὸς τοῦ ἐμπόρου Ἑλλά, νὰ εἶχε σπουδάζῃ καὶ νὰ μετήρχειτο κατόπιν τὸν ἱατρὸν, κατὰ τὸ 1799, ὡς βλέπομεν εἰς ἄλλο ἔγγραφο. Εἰς τὸν κώδικα δηλαδὴ τῶν ὑπόμνημάτων τῆς ἀρχιεπισκοπῆς καὶ εἰς σελ. 149 ἀναγράφονται τὰ ἀκόλουθα ἐνδιαφέροντα ἡμᾶς διὰ τὸν Κωνσταντίνον :

«Ἴσον ἀπαράλλακτον τοῦ συμφωνητικῆς γράμματος περὶ τῆς ὑπανδρείας τοῦ ἱατροῦ Γρόλλου:—Εἰς Λάρνακαν τῆς Κύπρου τῆ 1 Ὀκτωβρίου 1799.—»

Ἡμεῖς οἱ κάτωθεν ὑπογεγραμμένοι συμμαρτυροῦμεν ἐν καθαρᾷ ἀληθείᾳ, ὅτι νὰ ἀκούσαμεν παρά ζωσῆς φωνῆς ἀξίῳ πιστεως, καὶ τιμῶν ὑποκειμένων ὅπου ἐβεβαιώθησαν νὰ ἀληθεύει ὅτι εἰς βενετιανῆ κυρία μαριάννα σάρθι ὁποῦ ἦτον ὑπανδρευμένη κατὰ τὸ λατινικὸν μετὰ τοῦ κυρίου ἱατροῦ φράντζέσκου γρόλλου κατοίκου εἰς Κορφοῦς, εὑρισκομένη πρὸ περισσῶν χρόνων διὰ νομίμου αἰτίας ἐκκλησιαστικῶς ἀπὸ αὐτὸν χωρισμένη, εἰς καιρὸν ὁποῦ ἡ αὕτη νῆσος τούς Κορφοῦς εὑρίσκαταν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν γαλλικῶν ἀρμάτων ἐπέρασαν αὕτη εἰς ναὸν γάμον μετ' ἐνὸς φραντζέζου ὑποκειμένου ὁμοῦ καὶ ἡ θυγατέρα αὐτῆς ρεγγίνα ὀνομαζομένη, καὶ ἀκολούθως ἐμίσευσεν ἐκ τῆς εἰρημένης νήσου. Εἰς ἐνδειξιν τῆς καθαρᾶς ἀληθείας δὲ δώκαμεν τὸ παρὸν μας συμμαρτυρικὸν, ὑπογεγραμμένον, ἐξ ἰδίας χειρὸς μας.

Ὁ ὑπογεγραμμένος φανερώνα ὅθεν ἀνοίκει ὅτι νὰ ἀκουσῇ τὴν ἀνωθεν περιλογὴν παρά τοῦ ἰδίου κυρίου ἱατροῦ Κωνσταντίνου Βαλσαμάκη καὶ εἰς μαρτυρίαν ὑπογράφεται :— Ἀν-

τώνιος Βοντιτζιάνου—'Εγώ ό κάτωθεν ύπογεγραμμένος φανερώνω ότι εις την άνωθεν άπόδειξιν περιέχεται ή καθαρά άλήθεια. 'Ιατρός Ιερώνυμος βαρλαάμ:— Σήμος Φουρτουνάτος μικέλ, ββαιώνω τά όσα άνωθεν περιέχονται με τό νά τά ήκουσα πολλάς φοραίς.

Συμμαρτυρούμεν ήμείς ό καντζελάρης έτούτου τοῦ βασιλικού Κωνσώλάτου τής νεμοσίας, ότι ώς άνωθεν ύπογραφαίς είναι έξ Ιδίων χειρῶν τῶν ανθρώπων 'Αντωνίου Βοντιτσιάνου, Ιατροῦ Ιερωνύμου Βαρλαάμ και σήμου Φουρτουνάτου μικέλ, και αύτό διά τήν άληθινήν έγλωριμίαν όπου έχομεν τής ύπογραφής τῶν αυτών εις ένδειξιν. Δοσμένον από τήν βασιλικήν Καντζελλαρίαν τής νεμοσίας εις λάρνακαν τής Κύπρου τήν ιβ όκτωβρίου 1799, 'Ιωάννης Πάτας: σαλέτοβικ καντζελιέρης.

'Ημείς δομένικος άντώνιος σίπερας [Sciperas] διά τήν ίμπερατορικήν βασιλικήν και άποστολικήν του μεγαλειότητα κώνσωλος εις έτούτο τό νησί τής Κύπρου και αύτοῦ σκάλαις συμμαρτυρούμεν και ββαιοποιούμεν εις όποιον άνοίκει ότι ό σιόρ 'Ιωάννης πάτας σαλέτοβικ είναι καντζελιέρης έτούτου τοῦ βασιλικού κωνσώλάτου τής νεμοσίας, εις τοῦ όποιου τήν ύπογραφήν και γράμματα πίστις πρέπει νά διδεται χωρίς καμμίαν άμφιβολίαν τόσοσ εις κριτήριον ώσαν και έξω και εις ένδειξιν. Δοσμένον εκ τής κατοικίας μας εις λάρνακαν τής Κύπρου τή ιβ 'Οκτωβρίου 1799. Δομένικος 'Αντώνιος Σίπερας.»

'Εκ τούτων είναι προφανές ότι περισσότεροι τῶν άνκρεομένων υπό τής κ. Ε. Μ. Βαλδασερίδου εκ τοῦ οίκου Βαλταμάκη ύπάρχον εν Κύπρω, ό Γεώργιος τουλάχιστον και ό Ιατρός 'Ηλίας, ίσως συγγενείς τοῦ έμπόρου 'Ηλία και ότι είναι δύσκολον νά καθορίσωμεν επκκριθώς, αλλά καθ' ύπόθεσιν μόνοσ πιστεύομεν τόν 'Ιατρόν Κωνσταντίνον (υϊόν τοῦ έμπόρου 'Ηλία) πατέρα τοῦ Ιατροῦ Παύλου (1803), περι οῦ άσχολούμεθα περαιτέρω, έξ οῦ οι τελευταίοι άπόγονοι Κωνσταντίνος και 'Ηλίας Βαλταμάκη, τοῦς όποίους άνκρέρει και τό σημειωματήριον Cirilli.

Il vecchio Constantino Dottor Valsamaki, Paolo ed Elia suoi figli, Dottor Constantino figlio di Paolo». (Βλέπε Κ.Χ. 1934 σ. 244).

—Guis Sebe 1781.

'Εν λάρνακι έξη και επηγέλλετο τόν Ιατρόν, ό τής Γαλλικής Παροικίας τοιοῦτος Guis Sebe, περι τοῦ όποιου γίνεται λόγος εις τι έγγραφον—πρακτικόν πωλήσεως μιᾶς κατοικίας,

άνηκούσης εις τήν εν λάρνακι Μονήν τής Terra Santa, χρονολογούμενον από τής 12 Δεκεμβρίου 1781 καθ' ό αυτη συνορεύει προς βορράν με τόν δημόσιον δρόμον, τήν οίκίαν τοῦ άρμενίου Abu Antoun και εκείνην εις ήν κατοικει ό κ. Guis Sebe, Ιατρός τής γαλλικῆς παροικίας...» (ΚΧ. τ. Στ. 1929 σελ. 138—139).

—Bernard Sebe 1789.

Είς τι νκυλωτικόν έγγραφον τοῦ 'Ιανουαρίου 1789 ό έτερος τῶν κληθέντων μαρτύρων και ύπογραψάντων ήτο ό Bernard Sebe, ύπογραφόμενος «Chirurgien de la Nation», française βέβαια.

—Antonio Brunoni. 1794.

Πιστεύομεν ότι ό Ιατρός οῦτος ήλθεν από τήν 'Ιταλίαν. Κατά πάσαν βεβαιότητα είναι πατήρ τοῦ abbé Paolo Brunoni, ίδρυτοῦ τής Μονῆς Καλογραιῶν εν λάρνακι και τοῦ Pietro έπι τής έπιτυμβίου τοῦ όποιου πλακόσ, σωζομένης εις τό νέον κοιμητήριον τῶν καθολικῶν εν λάρνακι αναγινώσκομεν τόν τίτλον: «Pietro Conti dei Brunoni da Lucio». 'Αρχικώς ειχεν εγκατασταθῆ εις λάρνακα εις οίκίαν τινά κατά τήν είσοδον εις τήν παλαιάν λάρνακα, χρησιμεύσασαν και ως σχολή Καλογραιῶν αρχικώς. Βραδύτερον, ίσως κατά τό 1794, διότι ίσως ήλπιζε νά εργασθῆ καλύτερον, απεφάσισε νά μεταθῆ εις Λευκοσίαν όπου και εγκατεστάθῆ. 'Από ένα μέλιστα πρακτικόν μιᾶς συνεδριάσεως τής γαλλικῆς παροικίας τήν 6ην τοῦ Vendimaire τοῦ 3ου έτους τής γαλλικῆς δημοκρατίας πληροφορούμεθα ότι ειχεν ένοικίαση δια κατοικίαν του τήν εν Λευκοσίᾳ έρημωθεισαν μοναχῶν Μονήν τῶν Καπουκίνων. «...επι τῆ αίτήσει τοῦ κ. Antonio Brunoni, Ιατροῦ, ύποχρεωμένου νά εγκατασταθῆ εις τήν πόλιν τής Λευκοσίας, όπως ή παροικία ειδοκήνη νά του επιτρέψη νά κατοικήσῃ εις τήν Μονήν Saint Jacques τῶν RR. Pp. Capucins έπι πληρωμῆ ένοικίου, οι γάλλοι πολίται συνελθόντες όμοφώνως απεδέχθησαν νά κατοικήσῃ ό Ιατρός Antonio Brunoni εις τήν Μονήν τῶν Καπουκίνων εν Λευκοσίᾳ αντι ένοικίου τεσσαράκοντα έως πενήκοντα γροσίων όσα θα έδίδοντο εις ένα φύλακα τής Μονῆς δια νά μή καταστραφῆ».

—Giuseppe Zambelli, και Francesco Amedeo Patriarca. 1794.

Ναπολιτάνοι ἀμφότεροι. Τὸν πρῶτον συναντῶμεν εἰς τὴν Ἀμμόχωστον ἐξασκοῦντα τὴν ἰατρικὴν κατὰ τὸ 1794. Βραδύτερον, μετὰ διειτία, συνεταιρίσθη μὲ τὸν Amedeo Patriarca, συνάψας μετ' αὐτοῦ συμβόλαιον συνεργασίας διὰ μίαν δεκαετίαν. Τῆς συμφωνίας αὐτῆς κυριώτερον ἐλατήριο, ἀναμφιδόλως δι' ἀμφοτέρους, ὑπῆρξεν ἡ ἐκδοσις τῆς Lucia, κόρης τοῦ Zambelli εἰς γάμον μετὰ τοῦ Amedeo. Ἀμφοτέρους συναντῶμεν κατόπιν εἰς Λάρνακα τὸ 1796 συνεργαζομένους. Τὸ συμβόλαιόν των, ἰταλιστὶ γραμμέγον, ἀπετελεῖτο ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα τέσσαρα ἄρθρα:

Ἄρθρον 1). Ἀμφότεροι οἱ κάτωθεν ὑποφαινόμενοι δηλοῦμεν ὅτι αὐτοπροαιρέτως συνεστήσαμεν ἑταιρείαν διὰ πᾶσαν γενησομένην ἐργασίαν καὶ διὰ πᾶσαν θεραπείαν, ἀφορῶσαν τὴν παθολογίαν καὶ τὴν χειρουργικήν.

Ἄρθρον 2). Κέρδη καὶ ἔξοδα κατανέμονται ἐξ ἴσου, καὶ καθ' ἣν περίπτωσιν θὰ ἀπαιτηθῇ ἡ προμήθεια φαρμάκων ἀπλῶν, συνθέτων ἢ ἄλλου εἴδους, φυτικῶν, συνθέτων, ἢ ὀρυκτῶν, ἢ δαπάνη διὰ ταῦτα θὰ ἐπιβαρύνῃ ἐξ ἴσου ἀμφοτέρους τοὺς συμβαλλομένους.

Ἄρθρον 3). Ὑποχρεοῦμαι τῇ συγκαταθέσει ὀλοκλήρου τῆς οἰκογενείας μου νὰ ἐκδώσω εἰς γάμον ὡς νόμιμον σύζυγον τὴν μονογενῆ μου θυγατέρα, Lucia Zambelli, τοῦ γάμου ὀφειλομένου νὰ γένηται, ἔστω καὶ ἐκτὸς τῆς Κύπρου, ἐκεῖ ὅπου θὰ εὑρίσκηται ὁ δι' αὐτὴν προορισθεὶς σύζυγος, ὁ γάλλος πολίτης ὀνόματι Amedeo Patriarca.

Ἄρθρον 4). Διάρκεια τοῦ διὰ τὴν ἰατρικὴν καὶ χειρουργικὴν συνεταιρισμοῦ ἡμῶν ὀρίζεται μίᾳ δεκαετίᾳ, εἰς τὴν λήξιν τῆς ὁποίας εἶναι ἐλεύθερος ἕκαστος τῶν συμβαλλομένων νὰ καταγγείλῃ τὴν συμφωνίαν, ὅπου δῆποτε καὶ ἂν εὑρίσκηται.

Ἡ μελέτη τοῦ συμβολαίου τούτου εἶναι ἐνδιαφέρουσα ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεως, ἐξερχομένη τοῦ θέματος.

—Aubin. 1817.

Περὶ τούτου ἐλαχίστως ἔχομεν πληροφορίας. Ἦτο γάλλος ὑπὴκοος ἀδεία, ὡς συνήθως τότε, τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως ἐγκατασταθεὶς εἰς Λάρνακα πρὸ τοῦ 1817 πάντως, διότι ἐλέπομεν αὐτὸν ζητοῦντα ἀπὸ τὸν πρόξενόν του κατὰ Μάρτιον τοῦ 1817 τὸν τίτλον τοῦ officier de Santé de la nation française δηλαδή νὰ θεωρηθῇ ἢ μάλλον νὰ διορισθῇ ἰατρός τῆς γαλλικῆς ἐν Λάρνακι παροικίας. Ἐν Κύπρῳ παρέμεινεν ἐπὶ δύο καὶ πλέον δεκαετηρίδας, διότι κατὰ Μάρτιον τοῦ 1835, ὅτε ἐσημειώθη καὶ ἡ μεγάλη ἐπιδημία τῆς πνύλους, μνημονεύεται εἰς τι προξενικὸν ἔγγραφο (Κ.Χ. τόμ. Η. 1931 σελ. 116) ὡς διαγνώσας ἐπὶ τινος πελάτου τοῦ δουβωνικῆν πνύλην μετ' ἀνθρακος συγχρόνως.

—Christoforo Castellani. 1821.

Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θὰ ἦτο μὲν ἰταλὸς γάλλος ὁμοῦς ὑπὴκοος, διότι ἐλέπομεν αὐτὸν συμμετέχοντα μιᾶς συνελεύσεως τῆς γαλλικῆς, ἐν Λάρνακι, παροικίας, ὑπογράφοντα συγχρόνως μετ' ἄλλων γάλλων καὶ πιστοποιοῦντα τὸ ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ προξενείου περιγραφόμενον γεγονός τῆς προσβολῆς τῆς γαλλικῆς σημαίας, πυροβοληθείσης καὶ διατρηθείσης ὑπὸ τριῶν σφαιρῶν ὑπὸ τῶν τούρκων στρατιωτῶν τὴν Κυριακὴν 27 Μαΐου 1821. Πότε ἀκριβῶς καὶ πρὸ παντὸς ποῦ ἐξήσκει τὴν ἰατρικὴν δὲν γνωρίζομεν σαφῶς.

Πιθανώτατα εὑρίσκηται ἐν Λάρνακι χρόνον τινὰ πρὸ τοῦ 1821 διότι ἐκτὸς ἄλλων λόγων ὡς ἂν ἐλέπομεν αὐτὸν ἀντιπροσωπεύοντα τὸν Κ. Πετσοπούλην, Λευκοσιάτην ἐκπατρισθέντα τὸ 1821 συνεπείᾳ προγραφῆς τοῦ. Ἐν τῷ σχετικῷ ἔγγραφῳ ἀναφέρεται ὅτι τὸν μὲν Lapiere ἀπέστειλεν εἰς Λευκοσίαν ὁ τῆς Γαλλίας πρόξενος, τὸν δὲ Castellani ὁ Πετσοπούλης, ὡς ἀντιπρόσωπόν του, πρὸς ἐκποίησιν τῆς πραγματείας του καὶ ἐξόφλησιν τῶν δανειστῶν του. Ὡστε ὁ Castellani θὰ ἦτο εἰς Λάρνακα, διὰ νὰ ἀποσταλῇ εἰς Λευκοσίαν. Εἶπε βέβαιον ὅτι ὁ Castellani εἰργάσθη καὶ εἰς Λευκοσίαν, ὅχι μόνον διότι φαίνεται ὅτι εἶνε γνωστὸς εἰς τὸν Πετσοπούλην, ἐφόσον τοῦ ἐνεπιστεύθη οὕτω λεπτὴν ἐργασίαν, ἀλλὰ καὶ διότι ἀναφέρεται ὡς διατελῶν ἰδιαιτέρος ἰατρός τοῦ Κουτσούκ Μεχμέτ.

Κατὰ τοὺς αὐτοὺς περίπου χρόνους κάποιος Trapiste κληρικός, περιοδεύων μέχρις Ἱερουσαλήμ, ἀφικόμενος εἰς Λάρνακα καὶ φιλοξενούμενος εἰς τὴν Μονὴν τῶν Φραγκισκανῶν ἔπαθεν ἡμιπληγίαν καὶ ἐθεραπεύετο ὑπὸ ἑλλήνων ἰατρῶν. Ποιοὶ οὗτοι δὲν ἀναφέρεται, οὔτε καὶ γνωρίζομεν ἂν ὑπῆρχον ἄλλοι πλὴν τῶν Βαλασαμάκη, Ἡλία, τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Παύλου, καὶ τοῦ Κωνσταντίνου Ἰωσφ. Ἐφόσον ρητῶς ἀναφέρει ὁ Trapiste οὗτος εἰς τὰς ἐπιστολάς του ἑλληνας ἰατροὺς θεραπεύοντας αὐτὸν δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὑπῆρχον τότε ἐν Λάρνακῃ τοιοῦτοι, ἀγνωστον εἰς ἡμᾶς ποιοὶ.

—Γεώργιος Ἀρναούδη. 1821.

Ἐγεννήθη κατὰ τὸ 1778 εἰς Ἄλωνα τῆς ὀρεινῆς, κατ' ἄλλους δὲμος εἰς Μύρτου ἐκ πατρὸς Ἰωάννου Πιτσιλλίδου, ἐμπίστου σωματοφύλακος καὶ ἰδιαιτέρου ἐπιτάτορος τοῦ Μητροπολίτου Κερνηείας Σωφρονίου. Μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Φυλακτῆ ἦσαν κατὰ τὴν μικρὰν τῶν ἡλικίαν δόκιμοι τῆς Μονῆς ἁγίου Παντελεήμονος. Ἀγνοοῦμεν ποῦ ἔκαμε τὰς ἐγκυκλίους του σπουδᾶς, δαπάνη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τοῦ φιλομούστου μητροπολίτου Κερνηείας.

Μετέβη κατόπιν εἰς Βενετίαν καὶ ἀλλαγῶν τῆς Ἰταλίας καὶ Αὐστρίας λαθὼν δίπλωμα ἰατροχειρουργοῦ καὶ χημείας. Ἐπηγγέλθη εἰς διαφόρους παριστρεφίους χώρας τὸν ἰατρὸν εὐδοκίμως καταλαβὼν ἐπιζήλον θέσιν, νομπευθεὶς μάλιστα Βενετσιάνα τινὰ κόρην καλῆς οἰκογενείας. Εἰς Κύπρον κατῆλθε μόνος ἐγκατασταθεὶς τὸ πρῶτον εἰς Πάφον. Κατόπιν ἔμεινε ἦλθεν καὶ ἔμεινε εἰς Λεμεσό, ὅπου μάλιστα μετεκαλέσατο καὶ τὴν οἰκογένειάν του. Εἶπε ὁ πρῶτος ἐκ τῶν ἰατρῶν ὁ ὁποῖος ἐξέδωκε διαφήμησιν, ἢ τοὐλάχιστον ὁ πρῶτος τοῦ ὁποῖου διασώζεται διαφήμησις ὑπὸ τὸν τίτλον ἀγγελία, ἐπὶ στυππῶδους χάρτου, μὲ ἀδρὰ ψηφία, ἐκδόσεως τοῦ 1820—ἐξ οὗ τεκμαιρόμεθα τὸν χρόνον καθ' ὃν περίπου ἐξήσκησεν εἰς Κύπρον,—ἐκτυπωθεῖσα κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐκτὸς τῆς Κύπρου.

ΑΓΓΕΛΙΑ

Ὁ ὑποφαινόμενος μαθητὴς τῶν περιωνύμων πανεπιστημίων τοῦ Παταβίου καὶ τῆς Παβίας ἔρχεται ἐκ Βενετίας εἰς Λιμαζὸλ διὰ νὰ μετέλθῃ τὸν ἰατροχειρουργὸν καὶ χημείαν, εἰς ἃ κατέγινε μετὰ ζήλου ἐκ τῆς πρώτης ἡλικίας. Ἐρχεται μὲ ἀπόφασιν νὰ ἀποκατάσταθῇ εἰς Λιμαζὸλ καὶ φέρει μεθ' ἑαυτοῦ πλοῦσιον φαρμακείον τοῦ νέου θεραπευτικοῦ συστήματος καὶ ἐντελῆ συλλογὴν τῶν τῆς χειρουργικῆς ἐργαλείων διὰ πᾶσαν θεραπείαν καθῶς καὶ διὰ τὰς γέεννας, διὰ τοὺς ὀδόντας καὶ διὰ τὴν φαρμακοποιίαν.

Τιθέμενος οὗτος ὑπὸ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν διασήμων τοῦ Λιμαζὸλ οἰκογενειῶν δὲν θὰ τῷ ἐπιτρέπεται νὰ ἀπομακρυνθῇ εὐκόλως ἀπὸ τὴν πόλιν, ἀλλὰ θέλει ἐπισκέπτεται τοὺς παρουσιαζομένους ἀσθενεῖς, θέλει συγκροτεῖ ἰατροσυμβούλιον, δίδει ἀναγκαῖα φάρμακα, καὶ κατὰ τὰς ἀνάγκας ἐκτελεῖ τὰς χειρουργικὰς πράξεις. Ἄν δ' οἱ ἀσθενεῖς κατοικοῦν πλησίον τῆς πόλεως θέλει τοὺς ἐπισκέπτεται προσωπικῶς.

Ἐκτὸς τῶν τακτικῶν διπλωμάτων τὰ ὁποῖα ἔλαβεν ἀπὸ τὰ εἰρημένα πανεπιστήμια, φέρει μεθ' ἑαυτοῦ καὶ πολλὰ ἐπίσημα ἔγγραφα, ἀποδεικνύοντα τὰς ὁποίας ἐπεδαψίλευσε ἐπαινετὰς ἐκδουλεύσεις εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ εἰς τὰ νοσοκομεῖα τῆς πατρίδος του, ὅπου ἔπραξεν ὡς μαθητῆς, ὡς ὑποῖατρος, ὡς ἰατρός καὶ ὡς πρῶτος ἰατρός.

Ἐπειδὴ περιθάλπει τὴν ἱπποκρατικὴν ἐπιστήμην μὲ ἐνδόμυχον πρὸς αὐτὴν ἀφοσίωσιν, θέλει εἰσθε μετριώτατος εἰς τὰς τιμὰς τῶν διδομένων ἰατρικῶν καὶ εἰς τὴν ἀνταμοιβὴν τῶν ἐκδουλεύσεών του, ὡς πραγματικῶς θέλουν τὸ ἰδεῖ οἱ εὐϋπόληπτοι οὔτοι πολῖται.

Λιμαζὸλ τῆς Κύπρου, κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1820 ἔτους

• Georgio Arnaoud

Ἡ ἀγγελία φέρει ἰδιόχειρον καὶ ἰταλιστὴ τὴν ὑπογραφήν τοῦ ἰατροῦ Ἀρναούδη, ὅστις ὁμιλῶν περὶ νοσοκομείων τῆς πατρίδος του ὑπενοοῦσεν ἀναμφιβόλως, ἔχι τὰ τῆς Κύπρου, ὅπου δὲν ὑπῆρχον τοιαῦτα τότε, ἀλλὰ τὰ τῆς Βενετίας, τὴν ὁποίαν ἐθεώρει δευτέραν του πατρίδα. Δὲν γνωρίζομεν ἂν ἠδδοκίμησε

και κατή, πρόσω, εις την Λεμεσό. Βλέπομεν όμως αυτόν να επιβιβάζεται πολύ πικρως εις το κερσών Έρμη, διότι επηρεάζει τον Ισραήλ από τα κέρδη τα οποία επράχματοποιούν τότε οι έμποροι παρευόμενοι εις Λεμεσό. "Αι άπηρηθήη την επιστήμην του εις δὲν απέδαλεν όμως και τὸν τίτλον τοῦ Ιατροῦ, και μάλιστα τοῦ νοσηφράγκου, τοιούτου, διότι ἦλθεν ἀπὸ τὴν Φραγκιαν, τὴν Έσπερίαν. γήγονα (Ἐβλήθησαν) ἐκ τῶν τοῦ Κλήμη Φαρίδη «Ίσότης» 1928, και No. 158).

Εἰς τι τῶν ἐγγράφων τοῦ γαλλικοῦ προξενείου ἀναφέρεται ὅτι ἐγένετο Ιατρικὴ ἐξέτασις ἐπὶ παιδὸς θανάτου το 1830 πρὸς διαπιστώσασιν τοῦ αἰτίου τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἦτο πικρῶλης ἢ ἔχι. Ὁ Ιατρός αὐτός ἐξήταξε εις Λεμεσό. Τὸ ἔντομα τοῦ Ιατροῦ τοῦ γένου δὲν ἀναφέρεται (Κ.Χ. Η'. 1931 σ. 111).

Adolphe Laffon 1832.

Ἐγενήθη τὸ 1803 εις τὸν δήμῳ Raillé τῆς Loire Inferieur. Κατὰ τὸ 1832 δηρέται ὡς chirurgien major ἐν Αἰγύπτῳ εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Mohamet Ali. Κατόπιν ἐπιμόνου ἀπικτήσας τοῦ προξένου τῆς Γαλλίας Bottu ἀρῆκε τὴν ἐν Αἰγύπτῳ θέσιν τοῦ καὶ ἔλθων εις Κύπρον ἐγκατεστάθη τὸ 1832 εις Λάρνακα, πρὸς μείνα μέχρι τοῦ 1835, ὅτε μετέβη και πρέμεινεν εις Λευκωσίαν μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ σχεδόν, διορισθείς (1845) προξενικός τῆς Γαλλίας πράκτωρ ἐν Λευκωσίᾳ, ἐπιδείξας ζῆλον και ἱκανότητα ἀξιόλογον και βραδύτερον πράκτωρ προξενικός και τῆς Ἑλλάδος μετ' ἀρσιώσασιν (1846). Κατέλειπεν ἀγαθὴν μνήμην εις τὴν Λευκωσίαν ὡς Ιατρός και ὡς ἄνθρωπος, ἀλλὰ και ὡς προξενικός πράκτωρ παρεστάθη και ἀπέδωκε εὐεργετικὸς εις πολλοὺς ραγιάδες και ἐλευθέρους Ἕλληνας, θεωρηθεὶς διὰ τοῦτο φιλέλληνα. Εἰς τὰ προξενεῖα τῆς Γαλλίας και Ἑλλάδος προσλήφθησαν πολλοὶ ὑπὸ διαφόρους τίτλους ὡς δῆθεν ὑπάλληλοι διὰ νὰ ἔχωσιν προστασίαν, ὅπως και ὁ Μ. Σιακαλλῆς, ὅστις ἀντικαταστάσας τὸν Μιχαηλίδην εις τὸ πρῶτον τοῦ τῆς Λευκωσίας ἐγένετο protégé Francais, ὁ πατήρ ἡμῶν Γεώργιος Χατζῆ Κυριαζῆ, drogman de l'agence consulaire de France à Nicosie ὡς τὸ διαβάτηρίον του (1876) και ἄλλοι.

Κατὰ τὸ 1836 ἡ ὀλίγοι πρότερον φαίνεται ὅτι ἦτο εις Λάρνακα, ἔχων ὑπὸ τὴν ἑραπείαν του τὸν γάλλον ὑπήκοον Fleury,

Διότι σφύζει ἐγγραφῶν διὰ τοῦ ὀποίου ὁ Fleury αὐτὸς πρῶτονεται πρὸς τὸν πρόξενόν του διὰ τὸ ὑπερβολικὸν τοῦ λογαριασμοῦ τοῦ Laffon δι' ἐπισκέψεις του και ζῆτει ἄλλον τινὰ Ιατρὸν μετ' τὴν πρόφασιν ὅτι πρῶτονεται τάχα ἀπὸ τὸν Laffon. Κατὰ τὸ 1870 συναγνώμεν τὸν Laffon gérant τοῦ γαλλικοῦ ἐν Λάρνακῃ προξενείου.

—Scott 1835.

Κατὰ πᾶσαν θεατικότητα ἦτο ἄγγλος ὑπήκοος. "Ὅτι περὶ τοῦτου γνωρίζομεν εἶναι ὅτι ὑπῆρξεν ἰδιαίτερος Ιατρός τοῦ Seid Mehmet, κυβερνητὸς τὴν Κύπρον, κατὰ τὸ 1835.

—Παῦλος Βαλσαμάκης. 1835.

Φέρεται υἱὸς τοῦ Ιατροῦ Κωνσταντίνου και ἐγγονος τοῦ Ἡλία Βαλσαμάκη. Ἴατρός και ἔσοχον μέλος τῆς κοινωρίας τῆς Λάρνακος παρέσχε πολλὰς υπηρεσίας εις τὴν πόλιν. Διετέλεσεν ἐπίτροπος τοῦ ἀγίου Λαζάρου και τοῦ Σχολείου του (Κ.Χ. Στ. 1927 σ. 107). Διητύχησε τὸ ἑλληνικὸν προξενεῖον ὡς ἀγαπληρωτῆς τοῦ Μαργαρίτη, Ἕλληνος προξένου (Κ.Χ. Ζ. 1930 σ. 203 και 238). Ἐκ διασπῆντος σημειώματος πληροφοροῦμεθα ὅτι ἐπληρώνητο ἀκτῶ γρ. δι' ἑκάστην ἐπίσκεψιν και 18 γρῶσια δι' ἑκάστον Ιατροσυμβούλιον.

Καίτοι ἀπὸ τοῦ 1832 διενεργοῦντο ἔργον τῶν Λαρινακίων πρὸς ἀνέγερσιν λοιμοκαθαρηθρίου, ἔνα ἀποφύγη ἡ Κύπρος τῆς τρομερᾶς ἐκατόμβας τὰς ἐκ τῆς πικρῶλης ἰδία ἢ και τῆς χολέρας, μόλις κατ' Αὐγούστου τοῦ 1835 ἐλειτούργησε τοιοῦτο εις τὴν Λάρνακα, ἢ ὅποια ἦτο ὁ κυριώτερος τῆς Κύπρου λιμὴν, σπουδαίως εις τοῦτο συμβαλόντων και τῶν Γάλλων προξένων Bottu και Reybaud. Ὡς Λαζαρέτον ἐχρησιμοποίηθη κατ' ἀρχὰς (25 Αὐγούστου 1835) τὸ μικρὸν φρούριον τῆς Λάρνακος, ὅπου ἐδράζει σήμερον ἡ Αστυνομία. Βραδύτερον (1846) ἐντολῆ τοῦ Σουλτάνου Ἀβδουλ Μετζήτ (1263) ἐδρῆθη λοιμοκαθαρηθρίον, ὅπου τὸ σημερινὸν τοιοῦτο, εις σχῆμα παραλληλογράμμου, διαστάσεων 167 × 111 μ., περιλαμβάνον 40 δωμάτια (20 × 12 μ.), διευθυντήριον, ἀποθήκας κλπ. Τὸ γεγονός μνημονεύει πλάκα ἀποκειμένη ἐπου στεγάζεται ἢ «Ἐπὶ σήμερον, ἡ ὅποια τελευταίως μετεφέρθη εις τὸ λοιμοκαθαρηθρίον και ἐνετεχίσθη (29).

Πλὴν τοῦ διευθύνοντος τὰ τῶν καθάρσεων, τὴν ἐφαρμογὴν τῶν λαμβανομένων μέτρων ἐπετῆρει ὑγειονομικὴ ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη; ἀρχομένου τοῦ 1835, ἀπὸ τοῦ Χατζησπύρου Ἀπέριτον, Λ(οῦζην) Κραμβήν, Sardine B. Mattei, Χατζή Γ. Κωνσταντινίδην, Π. Ἀγγελᾶτον ἰατρὸν, Νικόλαον Κεράλιν, Π. Βαλσαμάκην Ἰατρὸν καὶ Κυπριακὴν Χαλῆλ. Καίτοι ἀπὸ τοῦ 1817 εὐρίσκετο εἰς Λάρνακα ὁ ἰατρός Aubin, ὅστις κατὰ τὸ 1835 ἦτο ἐν Λάρνακι, δὲν φρονοῦμεν ὅτι ἐγένετο ὑγειονομικὸς ἰατρός.

Πρῶτος τοιοῦτος ἐγένετο ὁ Π. Βαλσαμάκης, ὃς φαίνεται εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Benedetto Rizzini, διαδεχθέντος τὸν Simon Michel (Alep 1775) σύζυγον τῆς Julia Denores (Larnaca 1792—1833), καὶ ἐπιφορτισμένου τὴν διεύθυνσιν τοῦ Λαζαρέτου. Διὰ ταύτης ἐπληροφορεῖτο ὁ ἰατρός Π. Ἀγγελᾶτος ὅτι παραιτηθέντος τοῦ ἰατροῦ Π. Βαλσαμάκη (24 Δεκεμβρίου 1837) ἡ θέσις ὑγειονομικοῦ ἰατροῦ ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτὸν (30). Πότε κατέλαβε τὴν θέσιν ὁ Βαλσαμάκης ἀγνοοῦμεν. Πάντως τελευταῖον τοῦ 1835 ἢ ἀρχομένου τοῦ 1836 (31).

—Παναγῆς Ἀγγελᾶτος. 1837.

Ὁ πρόξενος τῆς Ἐπτανήσου ἐν Λάρνακι, Παναγῆς Ἀγγελᾶτος ἦτο ἰατρός ἐπίσης. Πρόκειται περὶ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου; Πολὺ πιθανὸν διότι ἔζη ἀκόμη.

30). Βλέπε «Κ.Χ.» τόμ. I σελ.188.

31) Ἰατροὶ τοῦ λοιμοκαθαρητηρίου Λάρνακος μετὰ τὸν Παῦλον Βαλσαμάκην ἐγένοντο οἱ ἀκόλουθοι μέχρι τοῦ 1930, ὅτε καὶ κατηργήθη ἡ θέσις ἰδιαίτερου ὑγειονομικοῦ ἰατροῦ πανταχοῦ τῆς Κύπρου :

- 1) Π. Βαλσαμάκης 1835 ἢ 1836—23 Δεκ. 1837.
- 2) Π. Ἀγγελᾶτος, 24 Δεκ. 1837—1839.
- 3) Joseph Foblant 1839—7 Ἀπριλίου 1864
- 4) Joseph Bottalico 1864—1871.
- 5) Brachetti 1871—1876.
- 6) Frederic Charles Heidenstam 1876—10 Ἰουλ. 1882.
- 7) Ἀντώνιος Γκιώνης Τσέπης 10 Ἰουλ. 1882—2 Ἰανουαρ. 1905,
- 8) Ἡλίας Μαλλιώτης, 1 Μαρτ. 1905—8 Ἰανουαρ. 1921.
- 9) Νικόλαος Ἰατρίδης 29 Ἰαν. 1921—7 Νοεμβρ. 1929, καὶ
- 10) Κωνσταντῖνος Μαρκίδης 8 Νοεμβρίου 1929—1930.

Ὁ ἰατρός αὐτὸς ἐκκαλεῖτο δι' ἐπιστολῆς τοῦ Rizzini νὰ ἐπισκεφθῆ Ῥώσον τινὰ διαζόμενον νὰ ἐλευθεροκοινώσῃ, καὶ συνάμα ἐπληροφορεῖτο ὅτι ἡ θέσις ὑγειονομικοῦ ἰατροῦ ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτόν. Οὕτω ἐγένετο ὁ δεῦτερος ὑγειονομικὸς ἰατρός τῆς Κύπρου.

—Joseph Irené Foblant 1839.

Ἐγενήθη εἰς Bulle Doubs τῆς Γαλλίας τὴν 6ην Φεβρουαρίου 1805 ἐκ πατρὸς Jacques Joseph, proprietaire καὶ ἐκ μητρὸς Marie Charlotte Trimaille.

Ὁ Foblant ἦλθεν εἰς Κύπρον κατὰ τὸ 1839 ἐγκατεστάθη δὲ ἀμέσως εἰς Λάρνακα, κατοικήσας τὸ πρῶτον εἰς τὴν κατοικίαν τὴν ὁποίαν κατέχει σήμερον ἡ οἰκογένεια Μ. Πετρακίδου, ποῦ ἦτο τότε «Γαλλικὸ Παιδοχεῖον» διευθυνόμενον ἀπὸ τὸν γάλλον Michel Beraud. Βραδύτερον διέμεινεν εἰς τὸ παρὰ τὴν Ὀθωμανικὴν Γράπεζαν ὑπάρχει οἰκημα ποῦ χρησιμοποιεῖται σήμερον ὡς Larnaca Club, καὶ ἦτο τότε ἰδιοκτησίαι τοῦ Jacometto Mattei.

Ὁ Foblant, διπλωματοῦχος τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων, ἐγένετο ὁ μᾶλλον ἐνδιαφέρων ἰατρός ἀπὸ ὅσους ἐγκατεστάθησαν ἐν Κύπρῳ. Ἰατρός τῆς ἐν Λάρνακι nation française ἀνέλαθεν ὑπηρεσίαν καὶ διηύθυνε τὸ μόνιμον ἰδρυθὲν λοιμοκαθαρητήριον ἐπὶ εἴκοσι καὶ δύο συνεχῆ ἔτη. Καθ' ἐκάστην ἡμέραν, ἀπὸ τῆς 10—12 πρωῶνης ὥρας, ἐξήταζε εἰς τὸ νοσηλευτήριον τῶν Καλογραιῶν τῆς Saint Joseph de l'Apparition δωρεὰν τοὺς ἀπόρους ἀσθενεῖς, παρεχομένων καὶ τῶν φαρμάκων ἀνεπληρωμῆς ὑπὸ τῆς Μονῆς, ἐφοδιαζομένης διὰ τῶν ἀναγκαιῶν φαρμάκων ὑπὸ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως. Ὅσακις ἀπορός τις ἀσθενὴς ἐτύγχανε νὰ ἔχῃ ὡς θεράποντά του ἰατρὸν τὸν Foblant, ἦτο δέδαιος πῶς θὰ εὑρίσκειν ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιόν του νόμισμά τι ἐπιτηδεῖως τοποθετούμενον ἀπὸ τὸν Foblant, πρὸς ἐφοδιασμόν του διὰ τῆς ἐνδεικνυομένης τροφῆς. Ἡ προθυμία καὶ τὸ ἐνδιαφέρον του διὰ τοὺς ἀσθενεῖς, ἀνεξαρτήτως θρησκευματος καὶ ἐθνότητος, ἡ φιλαλληλία του καὶ τὸ ζῶν τὸν ἐνδιαφέρον κατέστησαν αὐτὸν λίαν προσφιλεῖ εἰς πάντας τοὺς πολίτας τῆς Λάρνακος.

Ἐξ ἄλλου πράξις τοῦ αὐτοθυσίας καὶ τόλμης ἐκ τῶν ἀξιολόγων ὄντως ἐκίνησεν ἀμέριστον τὸν θαυμασμόν καὶ ἐξησφάλισε τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν Λαρνακῶν πρὸς αὐτόν. Κατὰ τὴν νύκτα δηλαδὴ τῆς 16)28 Νοεμβρίου 1856, καὶ

περὶ ὥραν δεκάτην καὶ ἡμίσειαν τῆς νυκτός· συγκλονιστικὸς κρότος ἐξετίναξεν ἀπὸ τῆν κλίνην των τοῦ Λαρνακεῖς. Παρὰ τὸ φρούριον ὑπῆρχον δύο ἀποθήκαι· εὐρέκτου ὕλη· διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ φρούριου, πυρτίτιδος δηλαδὴ, καὶ φυσιγγίων. Ἡ μικροτέρα ἐκ τούτων εἶχεν ἀναπλεγῆ. Τὸ πῦρ, κατὰ τινάς, μεταδόθη ἐκ φλογὸς πεσοῦτης ἐξ οὐρανοῦ. Ἐθεάθη δηλαδὴ φλόξ ὡς ἄλυστος πίπτουσα, τῆς ὁποίας τὸ ἐν τμημα κατέπεσον εἰς τὴν θάλασσαν, τὸ δεύτερον εἰς τὴν ἀλυκὴν καὶ τὸ τρίτον εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην. Οὐδεμία ὁμως ἀμφιβολία ὑπάρχει ὅτι ἡ πυρκαϊὰ ὤραιετο εἰς ἄλλας αἰτίας. Κατὰ πᾶσαν θεασιμότητα ὑπεισέδυσαν κλέπτει εἰς τὴν ἀποθήκην μὲ σκοπὸν νὰ κλέψωσι πρὸς πώλησιν πυρτιδα, καὶ ἐξ ἀπροσεξίας μετέδωσαν τὸ πῦρ διὰ τῆς θρυαλλίδος τοῦ λύχνου τῶν ἢ διὰ τοῦ σιγαρέττου των. Ἐκ τῆς ἀναπλέξεως ἐφορεύθησαν τρεῖς στρατιῶται καὶ οἱ πέντε ἐκ τῶν ἐν τῇ φυλακῇ κρατουμένων, τοῦ ἕκτου δι' ἐγκαίρου βοηθείας διασωθέντος ἐκ τοῦ δι' ἀσφυξίας θανάτου. Πλείεται οἰκία ἐκ τῶν πέριξ διεσείσθησαν, καὶ ἄλλαι μακρὰν κείμεναι ἐδλάθησαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον σοβαρῶς, πολλοὶ δὲ πολῖται ἐπληρώθησαν ἐκ τῶν ἐκσφενδογιζομένων συνεπεία τῆς ἐκρήξεως λίθων τῆς πυριτιδαποθήκης. Ὁλόκληρός ἡ Λάρναξ εὐρίσκατο ἐν ἀγωνίᾳ δι' ὅλης τῆς νυκτός ἐπὶ ποδὸς ὄχι μόνον ἐκ τοῦ τρομακτικοῦ κρότου καὶ τῶν συνεπειῶν τῆς ἀνεφλέξεως, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἐπαπειλουμένης καταστροφῆς, καθ' ἣν περίπτωσιν μετεδίδοτο τὸ πῦρ καὶ εἰς τὴν ἐτέραν ἀποθήκην, τὴν σχετικῶς πολὺ μεγαλητέραν καὶ περιέχουσαν περισσοτέραν πυρτιδος ποσότητα. Οἱ ὑπάλληλοι τῆς κυβερνήσεως καὶ οἱ πολῖται τρομοκρατηθέντες ἀπεμακρύνοντο. Ὁ Foblant ἀτρόμητος, ἐσπευσεν ἐπὶ τόπου καὶ ἐπὶ πενθήμερον συντόνως ἐργασθεὶς νυκτός καὶ ἡμέρας μετὰ τινων ἄλλων, ἐνθαρρυνθέντων ἐκ τοῦ παραδείγματός του κατώρθωσε νὰ ἀποσοδῆσῃ κάθε κίνδυνον τελείως ἐκκενώσας ἀπὸ τὸ περιεχόμενον τῆς τῆν ἀποθήκην (Κ.Χ. Ζ' 1931 σ. 224). Οἱ Λαρνακεῖς ἀνέπνευσαν. Ἡ πόλις εἶχε διασωθῆ. Ἰθαγενεῖς καὶ ξένοι ἀντήμειψαν ἐπαξίως τὴν θαρραλέαν καὶ σωτήριον αὐτὴν πράξιν τοῦ ἀγαπητοῦ των ἱατροῦ. Ἡ γαλλικὴ καὶ ἐν γένει ἡ εὐρωπαϊκὴ παροικία ἀφ' ἑνός, καὶ ἡ ἰθαγενῆς ἑλληνικὴ ἀφ' ἑτέρου εἰς ἕκτακτον πολυπληθῆ συνέλευσιν αὐτῶν ὑμνησάν τὴν αὐτοθυσίαν τοῦ Foblant καὶ διελάλησαν τὴν ἀτίδιον εὐγνωμοσύνην τῆς πόλεως εἰς ψηφίσματα εὐχαριστήρια. Δὲν εἶναι συνῆπῶς καθόλου παράδοξον οὔτε ὑπερβολὴ ὅτι ὁλόκληρος ἡ πόλις Σιάλας καὶ Λάρνακος κατέκλυταν τοὺς δρόμους, ἀπὸ τὴν σημερινὴν πλατεῖαν δικαστηρίων ἐν Σιάλα μέχρι

τῆς Μονῆς Terra—Santa ἐν Λάρνακι, ὅπου ἐψάλη ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία, τὴν 6 Ἀπριλίου 1864, τοῦ Foblant, ταφέντος ὁπισθεν τοῦ ναοῦ Santa Maria πλησίον κυπαρίσσου ὑψισταμένης ἀκόμη. Σήμερον ἡ ἐπιτύμβιός του πλάκα μετὰ τῶν ἄλλων ἐνετειχίσθη εἰς τὸν ἐξάπλευρον ναὸν τὸν ἐν τῷ νέῳ νεκροταφείῳ ἀνεγερθέντι τὸ 1932. Ὁ Foblant, ὅστις διὰ τὰς διάφορους του ὑπηρεσίας ἐτιμήθη ὑπὸ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως μὲ τὸ παράσημον Nishan 1ης τάξεως τὸ 1859, ἦτο καὶ chevalier de la legion d' honneur du Saint Sepulcre et de Saint Sylvestre συγχρόνως δὲ καὶ officier de Medjidieh.

—Dottor Luigi Levante 1840.

Μνημονεύεται ὡς ἐξοικτῶν ἐν Λεμεσῷ περὶ τὸ 1840 τὸ ἱατρικὸν ἐπάγγελμα ὁ Ναπολιτάνος Dottor Levante.

Εἰς τὸν ναὸν τῆς ἀγίας Νάπαις ὑπῆρχε ἐντειχισμένη ἐπιτάφιος πλάκα ἐπὶ τῆς ὑποίτας ἀνεγινώσκето : Luigi Levante, medico chirurgo di Napoli. Ὁ ἱατρός οὗτος ἐγεννήθη τὴν 18 Δεκεμβρίου 1787 καὶ ἀπεδέωσε τὸ 1849. Ἀπόγονοι τοῦ ἱατροῦ τούτου ἦσαν οἱ εἰς τὴν Ἀνατολήν ὑπάρξαντες Λεβάντηδες.

—Giacento Mantovani 1850.

Ἱατροχειρουργὸς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Πάδοβας. Ὑπηρετήσεν εἰς τὸν στρατὸν τῆς πατρίδος του. Εἰς Κύπρον ἦλθεν ὡς πολιτικὸς ἐξόριστος, ἐγκατεστάθη δὲ εἰς Λεμεσὸν κατὰ τὸ 1850. Διετέλεσε προκόνσολος Σάρδος (1851) καὶ ὑποπρόξενος τῆς Γαλλίας (1856) ἐν Λεμεσῷ. Ἐζήτησε νὰ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὴν μαχομένην πατρίδα του καὶ ἀνεχώρησεν ἐκ Κύπρου περὶ τὸ 1863.

—Στυλιανὸς Σαρρῆ 1850.

Οὗτος, ἔλλην ὑπήκοος, μετήρκατο τὸν «ἐμπειρογιατρὸν» εἰς Λεμεσὸν κατὰ τὸ 1850. Κατηγορηθεὶς ὁμως ὡς γενόμενος παρκαίτιος θανάτου τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀντωνίου Μαρκουτζίη ἐδικάσθη ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ προξενείου καὶ ἀπηγορεύθη (1851) νὰ μετέρχηται τὸν ἐμπειρικὸν ἱατρὸν. («Κ.Χ.» τ. Στ'. 1929 σελ. 303).

—Ernest Bouffier 1857.

Ἄγνωστον διὰ ποῖον λόγον ἔλαβε τὸ ψευδώνυμον τοῦτο καὶ

διατι κατέφυγεν εις Κύπρον. Διότι τὸ ἀληθές τῷ ὄνομαι εἶνε Διαμάντης Χρήστου, Ἑλληνα δὲ ἐκ Πατρῶν. Ἐχρημάτισε μάλιστα εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ Ἰανουαρίου 1842 μέχρι Αὐγούστου 1857. Ἐνδέχεται νὰ ἀρκετο εἰς Κύπρον περὶ τὰ τέλη τοῦ 1857 («Κ.Χ.» τ. Στ' 1929 σ. 316—7). Εἰς τὴν Λεμεσὸν μετέηρχετο τὸν ἱατρὸν κατὰ τὸ 1858. Ἄγνωστον ἂν παρέμεινε μακρότερον καὶ πάσαν χρόνον εἰς Λεμεσόν.

Ὁ Adolphe Laffon γράφων πρὸς τὸν ἐν Λάρνακι πρόξενον ὀμιλεῖ περὶ σοβαρᾶς νόσου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Μακκαρίου, καὶ κακίζει τὸν Ἑλληνα ἱατρὸν τούτου ὡς κακῶς θεραπεύοντα τὸ νόσημα. Δυστυχῶς δὲν ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ ἱατροῦ τούτου οὔτε τι ἄλλο διαφωτιστικόν. Προστίθεται μόνον, καὶ τοῦτο εἰρωνικῶς, ἡ πληροφορία ὅτι ὁ ἱατρὸς τοῦ Μακκαρίου ἦτο πρῶην θαλαμηπόλος τοῦ ἀρχιεπισκόπου καὶ ἔτι σπουδαστὴς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν ἔτυχε διπλώματος ἐντὸς πενταετίας, χρονικὸν διάστημα κατὰ τὸν Laffon ἀνεπαρκές πρὸς ἱκανοποιητικὰς σπουδὰς. Διὰ τοῦτο εἰρωνεύεται τῇ διόλῳσιν καὶ ἰδίαν τὴν διὰ τοῦ καμφορούχου οἰνοπνεύματος θεραπείαν τοῦ ἐρυσιπέλατος τοῦ ἀρχιεπισκόπου. Ἐξήσκει δὲ ὁ θαλαμηπόλος οὗτος ἱατρὸς ἐν Λευκωσίᾳ περὶ τὸ 1859.

—Κωνσταντῖνος Βαλσαμάκη 1850.

Βλέπε Βαλσαμάκη καὶ Πικῶλος Βαλσαμάκη.

—Παῦλος Πιερίδης Πικόζης 1862.

Ἐγεννήθη ἐν Λάρνακι κατὰ τὸ 1815. Μικρὸν μετὰ τὰς σφαγὰς τοῦ 1821 κατὰ τὰς ὁποίας ἐθανκτώθη καὶ ὁ πατὴρ του Πιερράκης, ἠγκυροβόλει εἰς τὸν λιμένα Λάρνακος ἢ θαλαμηγὸς τοῦ Reverand Joseph Wolff διὰ τὴν τύχην ἐνταφιασμοῦ τὸ τέκνον του ποὺ ἀπέθανε κατὰ τὸ ταξίδι. Κατὰ τὴν ἀναχώρησιν του συμπάρελαβε τοὺς οὕτω ἀπορφανισθέντας δύο ἀδελφούς Δημητράκη καὶ Παῦλον Πιερίδην, τὴν ἀνατροφὴν τῶν ὁποίων καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν μετὰ πατρικῆς στοργῆς ὄντως ἐπεμελήθη. Ὁ Παῦλος θραδύτερον (1829) ἐφοίτησεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Edinburgh καὶ μετὰ μίαν ἐξαετίαν (27 Ἰουλίου 1835) ὑψίστατο ἐξετάσεις καὶ ἐλάμβανε τὸν τίτλον τοῦ Surgeon (Collegium regium chirurgorum cibitatis Edinensis). Μετὰ τετραετία ἐτελειοφοιτοῦσεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Sancti

Andrae apud Scotos (MDCCCXXXIX). Περιήλθε τὰς κυριωτέρας πόλεις τῆς Εὐρώπης καὶ ἐμελέτησε τὰ ἐνδιαφέροντα ἄστυλα τῶν φρενοδραβῶν. Ἐχρημάτισεν ἐπὶ τινὰς χρόνους Surgeon in the regiment of royal Perthshire militia, ὡς τὸ σωζόμενον πιστοποιητικόν του δοθὲν εἰς Dupplin Castle τὴν 27 Ἰανουαρίου 1846, καὶ manager of Lunatic asylum of Morningside, καὶ House surgeon. Παρέμεινεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὑπὲρ τὴν δεκαετίαν ἐξασκῶν τὴν ἱατρικὴν. Ἀποθανούσης τῆς μητρὸς του (1855) συνεπεία εἰλεοῦ ἔπαθε νευρικὴν διατάραξιν καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἔλθῃ εἰς Κύπρον, ἐγκατασταθεὶς τὸ πρῶτον εἰς Λευκωσίαν, ὅπου καὶ ἐξήσκησε τὴν ἱατρικὴν μέχρι τοῦ 1862 διατελέσας καὶ ἱατρὸς τοῦ κυβερνήτου. Ἀσθενήσας σοβαρῶς μετέβη εἰς Ἀγγλίαν ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ διετίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Σμύρνην τὸ 1865 ὅπου καὶ ἀπέθανεν ἀθεράπευτος.

Ὁμίλει κακῶς τὴν ἑλληνικὴν ἀγωγὴν αὐτὴν ἅτε ἐκπατριθεὶς εἰς Ἀγγλίαν πενταετὴς τὴν ἡλικίαν, καὶ ἐπειδὴ εἶχε τὴν συνήθειαν νὰ μεταχειρίζεται τὴν φράσιν because ἑπινομάσθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ «ὁ γιαντρὸς ὁ Πικόζης».

—Dr. Fournier. 1863.

Περὶ τοῦ ἱατροῦ τούτου οὐδὲν γνωρίζομεν. Πάντως θὰ ἦτο ἱατρὸς τῆς γαλλικῆς ἐν Λάρνακι παροικίας καὶ θὰ ἐξήσκει τὴν ἱατρικὴν πρὸ τοῦ 1863, διότι ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ προσένου τῆς Γαλλίας ὡς δώσας τὰ ἀπαιτούμενα στοιχεῖα μετὰ τοῦ ἱατροῦ Βαλσαμάκη (Κωνσταντίνου Ἰσως) πρὸς καταρτισμοῦ ἐκθέσεως του περὶ τοῦ ἐλώδους πυρετοῦ τῆς Κύπρου (Κ.Χ. Η' 1931 σ. 144 κέξ).

—Jean Louis Pierre Castan.

Οὗτος εἶχε γονεῖς τοὺς Alexandre καὶ Francoise—Marie—Madeleine Francillon. Ἐγεννήθη εἰς Γενεύην τὴν 4 Ἰουνίου 1814, ὡς τὸ βαπτιστήριόν του, ὅπισθεν τοῦ ὁποίου εἶχε γραφῆ με μολίβι ἰδιοχειρῶς: «Le 15 Juin que j' ai été si malade, j' étais entré dans ma 41 année. Dieu nous garde tous. Amen. Castan». Ἐσπούδασεν εἰς Παρισίους. Διέμεινε εἰς Λαμάρκον, Σμύρνην καὶ Κωνσταντινούπολιν προσληφθεὶς εἰς τὸν τουρκικὸν στρατὸν κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον, τιμηθεὶς διὰ τοῦτο με παράσημον. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς αὐτοκρατορικῆς Σχολῆς τοῦ Galata Serail καὶ ὑπῆρξεν ἰδιαίτερος ἱατρὸς τῆς Σουλτᾶ-

νας Ατιέ. Ἐλθὼν εἰς Λεμεσόν περὶ τὸ 1864 ἐξήσκησε τὴν ἰατρικὴν ἐπὶ τινὰ ἔτη.

—Giuseppe Bottalico, 1864.

Ναπολιτάνος. Διεδέχθη κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1864 κατὰ πρόσκλησιν τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως τὸν ἀποθανόντα Foblant (Κ.Χ. Η' 1931 σ. 124). Διέμενεν ὅμως ἐν Κύπρῳ πολλὰ πρὸ τοῦ 1864 ἔτη. Κατὰ τὸ 1864 ἐπέτρεψε τὴν ἐλευθεροκοινωνίαν εἰς τὴν θυγατέρα τοῦ Χατζῆ Μιχαὴλ ἐκ Ἀάρνακος ἀντὶ ἀμοιβῆς ἐρχομένης ἐξ Ἀλεξανδρείας καὶ πύσχουσιν ἐκ χολέρας ἐξ ἧς ἀπέθανε καὶ ὁ πατήρ της. Κατὰ τὸ χειρόγραφον G. Cirilli : «Hagi Michaili di Marina che mori dal colera nel 1864 poiché il Medico della Sanita Bottalico, dié libera pratica alla sua figlia infetta da detta malattia partata con se d' Alessandria, mediante (dicono) lucroso recalo». Ἰατρὸς ὢν τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου κατὰ τὴν μεγάλην ἐπιδημίαν τῆς χολέρας ἐν Κύπρῳ εἶχε τὰ στοιχεῖα νὰ ἐκδώσῃ σχετικὸν σύγγραμμα (cholera morbus in Cyprus 8° Trieste 1866).

—Ἐνωτιάδης. 1865.

Ἦτο ἀνεψιὸς τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου Βαρθολομαίου (31) καὶ ἀρχιχειροῦργος τοῦ ἐν Κύπρῳ ὀθωμανικοῦ στρατοῦ. Κατήγετο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐκ Μαραθάσας, καὶ διετελέσεν ἴσως ἰατρὸς τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου Ἀάρνακος ἐπ' ἐλάχιστον χρόνον. Ἐξήσκησε τὴν ἰατρικὴν ἐν Λευκασίᾳ περὶ τὸ 1865.

—Ἰωάννης Γεωργίου Εὐκλείδης.

Ἐγεννήθη εἰς τὰ Καμινάρια τῆς Μαραθάσας τὸ 1835. Ὁ πατήρ του παπᾶ Γεώργιος, πτωχὸς γεωργός, ἐφρόντισε νὰ τὸν τοποθετήσῃ, δεκαπενταετῆ ὄντα, καθὼς καὶ τὸν μικρότερον υἱὸν του Χαράλαμπον, δοκίμους εἰς τὴν κεντρικὴν Μονὴν Κύκκου. Ἀμφότεροι ἐδιδάχθησαν τὰ πρῶτα γράμματα εἰς τὴν ἐν τῇ Μονῇ λειτουργοῦσαν Σχολήν. Ἐκ τούτων ὁ μὲν Χαράλαμπος κατετάχθη εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἐνοριακοῦ κλήρου ὑπὸ τὸ ὄνομα Χάρλιτων καὶ ἐλθὼν εἰς Κ)πολιν προεχειρίσθη θραδύτερον

31) Βλέπε «Κ.Χ.» τόμ. Στ' 1929 σελ. 259 κέξ ἔνθα λανθασμένως ἀποκαλεῖται ὁ ἐπίσκοπος ἐν τοῖς ἐγγράφοις ὡς Βαρνάβας.

Μητροπολίτης Μεσημβρίας. Ὁ Εὐκλείδης, ἴσως λόγῳ τῆς εἰς τὰ γράμματα ἐπιδόσεώς του, ἐστάλη ὑπὸ τῆς Μονῆς Κύκκου νὰ σπουδάσῃ θεολόγος περὶ τὸ 1864 (32). Μετὰ πενταετίαν ἐπέστρεφεν εἰς Κύπρον διπλωματοῦχος μὲν ἀλλ' ὄχι τῆς θεολογίας.

Εἶνε ἀγνωστον τί ἐμεσολάβησε ὥστε νὰ μεταβάλῃ γνώμην καὶ νὰ σπουδάσῃ ἰατρικὴν, ὅπως καὶ κατὰ τινὰ τρόπον ἐξοικονόμησε τὰς διὰ τοῦτο ἀπαιτούμενας δαπάνας καὶ μάλιστα ἐν Παρισίοις, ὅπου κατὰ τὸ 1868—9 ἐπεράτωσε τῆς σπουδᾶς του. Διότι ὁ πατήρ του, πτωχὸς καὶ διατρέφων πολυμελῆ οἰκογένειαν, δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ἀπαιτούμενας δαπάνας πολυετοῦς σπουδῆς, ἀλλ' οὔτε καὶ αὐτὴ ἡ Μονὴ Κύκκου. Ἐνδέχεται ἐπομένως νὰ εἶχε σπουδάσῃ ἰδίᾳ μᾶλλον δαπάνη, διότι ὡς δόκιμος εἰς τὴν Μονὴν Κύκκου ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα (1850—1864) θὰ κατώρθωσε νὰ σχηματίσῃ μικρὰν τινὰ περιουσίαν, διότι οἱ δόκιμοι τῆς Μονῆς αὐτῆς, ἰδίᾳ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, εἶχον πολλὰ τυχηρά, μὲ τὴν ὁποίαν μὲ ἕνα μικρὸν δάνειον εἶτε καὶ μὲ σχετικὴν βοήθειαν τοῦ ἀδελφοῦ του ἐπήρκεσεν εἰς ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του.

Ὁ Εὐκλείδης φαίνεται ὅτι ἐπεδίωξε νὰ ἀποκατασταθῇ εἰς Παρισίους. Ἀποτυχῶν ὅμως ἦλθεν εἰς Κύπρον, ἴσως μικρὸν μετὰ τὸ 1871. Φαίνεται ὅτι ἐξήσκησεν τὸ πρῶτον εἰς Λευκασίαν

32) Ὑποθέτομεν ὅτι ἡ πληροφορία μας αὕτη δὲν εἶνε ὀρθή. Διότι εἰς τι ἐγγραφον τῶν ἐλλήνων Λευκασίας τοῦ 1862 παρακαλοῦντων τὸν πρόξενον τῆς Γαλλίας νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸν ἐν Λευκασίᾳ πράκτορά του νὰ εἶναι ὀριστικῶς καὶ τῆς Ἑλλάδος τοιοῦτος, πρῶτος ὑπογράφει γαλλιστὶ κάποιος Dr Euclides. Δὲν ὑποθέτομεν νὰ ὑπῆρχεν ἄλλος ἰατρὸς Εὐκλείδης ἐν Λευκασίᾳ. Διὰ τοῦτο νομίζομεν ὅτι θὰ ἐφοίτησεν ἴσως ἀπὸ τοῦ 1860 καὶ εὐρεθεὶς εἰς Λευκασίαν τὸ 1862 ὑπέγραψε, φοιτητῆς ἀκόμη, ὡς Dr Euclides. Διότι εἰς ἐπιστολὴν τοῦ Colonna Ceccaldi τῆς 4 Ἀπριλίου 1863 γίνεται μνεῖα αὐτοῦ, ζητοῦντος νὰ ἀποκατασταθῇ εἰς Γαλλίαν, ὡς «ἡδη δόκτορος ἰατροῦ».

Ἄν δὲ τὸ Dr θεωρηθῇ ὡς Dr en théologie καὶ πάλιν ἡ πληροφορία δὲν εἶναι ἀκριβὴς ἐφόσον ἀναφέρεται πῶς ἀπῆλθε πρὸς σπουδὰς τὸ 1864, ἐνῶ αὐτὸς ὑπέγραφεν ὡς Dr κατὰ τὸ 1862, καὶ πρῶτος μάλιστα εἰς τὴν ἀναφορὰν, ὅπερ σημαίνει ὅτι ἐξετιμᾶτο καὶ ἐκρίνετο ἐκ τῶν ἐξεχόντων μελῶν τῆς κοινωρίας Λευκασίας.

μᾶλλον τὴν ἰατρικὴν ἀναλαβὼν μάλιστα καὶ κυβερνητικοῦ ἰατροῦ ὑποχρεώσεις μέχρι τῆς ἀγγλικῆς κατοχῆς. Ὁ Εὐκλείδης ἐπεδαψίλευσε τὰς ὑπηρεσίας του καὶ εἰς τοὺς Λαρνακεῖς διὰ βραχὺ χρόνου διάστημα, κατοικῶν εἰς τὴν ἰδιόκτητον κατοικίαν του κειμένην παρὰ τὴν μικρὰν ἀποβάθραν, ἰδιοκτησίαν σήμερον τοῦ Γ. Ν. Δημητρίου.

Μικροῦ ἀναστήματος καὶ μᾶλλον παχὺς, στραβοπόδης δ' εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν, ἔτρεφεν ἐπιμελημένην γενειάδα, ἐνεδύετο πάντοτε κομφῶς καὶ ἐφόρει ψηλὸν καπέλλον (top hat) ὅπως ὅλοι τῆς ἐποχῆς του οἱ ἰατροί. Ἐνυμφεύθη κόρην διακεκριμένης οἰκογενείας τῆς Λευκοσίας, τοῦ Τσελεπηγιάγκου, καὶ κτῶκει εἰς τὴν κατὰ τὴν ἐνορίαν ἀγίου Ἀντωνίου λιθόκτιστον οἰκίαν τὴν γνωστὴν ὡς οἰκίαν τοῦ Τσελεπηγιάγκου, ἧς τμήμα ὑπεσχέθησαν εἰς αὐτὸν ὡς προίκα. Ἐπειδὴ τοῦτο δὲν ἐπραγματοποιήθη προέκυψε δυσαρέσκεια καὶ διάσπασις. Εἰς τοῦτο θὰ συνέβαλεν ὑποθέτομεν καὶ τὸ δύστροπον τοῦ χαρακτήρος του καὶ ἡ ἄλλειψίς του ἀβρῶν τρόπων.

Ὡς ἰατρὸς εἰργάσθη ἔτη τινὰ ἐλλείψει καλητέρου. Διότι ὄχι μόνον ὑστέρει κατὰ τὴν ἐπιστημονικὴν μόρφωσιν ἀλλ' ἔσπερεῖτο καὶ ἄλλων ἐφοδίων ἀπαρακινήτων πρὸς εὐδοκίμησιν. Ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι μετὰ πολλοὺς ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεώς του χρόνους τὰ βιβλία του ἦσαν ἀκόμη ἐντὸς τοῦ κιβωτίου, ὅπου ἐναπετέθησαν κατὰ τὴν ἐκ Παρισίων ἀναχώρησίν του, δεβχιούμεθα ὅτι ἔπαυσε κάθε μελέτην καὶ παρακολούθησιν τῆς ἐπιστήμης του. Δὲν εἶναι ἐπομένως παράδοξον ὅτι μετὰ μίαν περὶ πλου δεκαετίαν, μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν καὶ ἄλλων ἰατρῶν, ἔπαυσε νὰ καλεῖται εἰς ἐπίσκεψιν ἀσθενῶν. Εἰς τοὺς ἀσθενεῖς του συνήθιζε νὰ ἀναγράφῃ σχεδὸν μόνον ρετσινόλαδον, κινίνην, ἱπεκακουάνα, βιομούθιον, ὄπιον.

Κληθεὶς κάποτε νὰ μαρτυρήσῃ ἐπὶ δικαστηρίου δι' ἀποπειραν φόνου καὶ ἀδυνατῶν νὰ καθορίσῃ ἐπιστημονικῶς τὴν αὐχενικήν χώραν, ἐκτύπησε μετὰ τὸ χέρι του τὸν σῆρκον του λέγων: «ἐδῶ ἦτο τὸ κτύπημα». Ἐλθὼν εἰς ἐπίσκεψιν ἀσθενοῦς τινος, παρ' ᾧ ἐκλήθη διὰ τὴν μὴ εὐρεσίαν ἄλλου ἐγκέφαλου, μετὰ τὴν ἐξέτασιν καὶ ἀναγραφὴν συνταγῆς ἐκτύπησε τὰς πλάμας του καὶ εἶπε: «Τῆσαι τορὰ ππαράες τῆσαι κολότζια». Εἶχε καταντήσῃ ἀρκετὰ φιλάργυρος καὶ γλίσχρος, ζῶν μετ' εὐτελείας καὶ ἐκμεταλλεῦόμενος τοὺς χωρικοὺς, εἰς τοὺς ὁποίους ἐτόκιζε τὴν λίβραν ἀντὶ ἐνός γροσίου καὶ κάποτε ἀντὶ δύο τὴν ἐβδομάδα, καὶ τοῦτο «χαττιρικῶς».

Χειμῶνα καὶ καλοκαίρι ἐνεδύετο μετὰ σκοῦρες ρηγωτῆς κυπριώτικες ἀλατίζεις καὶ ἐφόρει πάντοτε ἕνα ψάθινον λερωμένον καπέλλον ἐπενδυμένον μετὰ ἀρχικῶς λευκὴν κουρουσκίαν, ἣ ὁποία ἔχασε τελείως τὸ λευκὸν τῆς χρῶμα ἀπὸ τὴν πολυκαίριαν καὶ τὴν ἀκαθαρσίαν. Συνετήρει σημαντικὸν ἀριθμὸν καμήλων εἰς τὸν εὐρὸν χώρον, ὅπου σήμερον ὑφούται τὸ δημαρχεῖον Λευκοσίας, ἀποκληθέντα ἐξ αὐτοῦ «καμπιά τοῦ Εὐκλείδου». Ἐκτοτε ἐγένετο περισσότερον καμηλάρης παρὰ ἰατρὸς. Κάποτε μάλιστα σχετικῶς μετὰ τὴν νέαν του ἐνασχόλησιν συνέβη καὶ τὸ ἐξῆς. Κατὰ τὸ 1886 προσκληθεὶς ἀπὸ τὸν Εὐκλείδην εἰς ἰατροσυμβούλιον μετέβη ὁ ἰατρὸς Νικ. Δέρβης εἰς τὴν Κυθραίαν περὶ τὴν 9 πρωϊνὴν μετὰ τὸ τότε σύνηθες ἐπιδατικὸν μέσον, τὸ μουλάρει. Ἐκεῖ ἀνέμενε ἀνυπομόνως τὸν Εὐκλείδην μέχρι τῆς μεσημβρίας, ὅτε ἀνεφάνη οὗτος ἡσύχως λιχνιζόμενος εἰς τὴν ῥάχιν μιᾶς καμήλας του. Διὰ τοῦτο ὁ χιουμοριστὴς ἰατρὸς Θρασ. Ρώπας ἐπέδωκε εὐκαιρίας πρὸς ἰατροσυμβούλιον μετὰ τὸν Εὐκλείδην διὰ νὰ τὸν βλέπῃ νὰ ἔρχεται ἐπιβαίνων καμήλου.

Ὁ Εὐκλείδης εἶχεν ἀναθρέψῃ καὶ δι' ἐξόδων του σπουδαστὴν ἀνεψιὸν του φέροντα τὸ αὐτὸ ἐπώνυμον, ὅστις σήμερον εὐρίσκειται εἰς τὸ Βούφαλον τῆς Ἀμερικῆς καλῶς ἀποκαταστημένος. Ἀπέθανεν εἰς Λευκοσίαν τὸ 1898 ἀφήσας σημαντικὴν περιουσίαν κολοδοθεῖσαν κατὰ 2,000 λίρας ἐκ τῆς παραγραφῆς διαφόρων γραμματίων (33).

—Brachetti. 1871.

Καταγόμενος ἐκ Τεργέστης ὑπογράφεται εἰς τι πιστοποιητικὸν ὡς Medico Sanitario τὸ 1876. Προσκληθεὶς τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως εἶχε διαδεχθῆ τὸν ἰατρὸν Bottalico εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον ἀπὸ τοῦ 1871.

—Θρασύβουλος Ρώπας. 1870.

Γίδς τοῦ χ' Κωνσταντῆ καὶ τῆς Τερέζας Ἀνδρεάδου, τοῦ καραιομηθέντος κατὰ τὸ 1821, τὰς μελέτας του ἐπὶ τριετίαν ἔκαμεν εἰς Ἀθήνας καὶ κατόπιν εἰς Παρισίους ἐπὶ ἑπταετίαν. Ἐξήσκησε τὴν ἰατρικὴν ἀπὸ τοῦ 1870 μέχρι τοῦ 1890 κατ' ἀρ-

33) Εἶχομεν ὑπ' ὄψιν μας πληροφορίας παρὰ τῶν κ.κ. Ον. Παυλίδου καὶ Νικ. Δέρβη ἰατρῶν, Γ. Οικονομίδου Ἄρσος Λεμεσοῦ καὶ «Ἐλευθερία» 1932 ἀρ. 1808.

... εἰς Λάρνακα καὶ κατοῖκιν εἰς Λευκοσίαν ὅπου καὶ ἀπέθανε. Ἐπιτομολογικῆς διατέλεσε στρατιωτικὸς ἰατρός. Ἦτο καὶ πολυπράγμων καὶ χιουμοριστής, ἀριστὸς δὲ ἰατρός. Ἐγράψε ποιημάτων τόμον (Θ. Κ. Ρώπα. Ποιήματα Λάρνακα 1879, Λευκωσία 1884).

— Αντώνιος Τσέπη 1870.

... γένος τοῦ Γκιώνη Τσέπη ἐξ Ὑδρας, ἀγωνιστοῦ τοῦ 1821. Ἐργασθεὶς ἐν Λάρνακι ὅπου καὶ ἐνυμφεύθη κόρην ἐγκρίτου ὀικογενεῖας (Δημ. Πιερίδου) κατώκησε χρόνους τινὰς εἰς Λευκοσίαν ἐξασκῶν τὴν ἰατρικὴν. Μετὰ τὴν ἀγγλικὴν κατοχὴν τῆς Κύπρου ἐπανήλθεν εἰς Λάρνακα διαδεχθεὶς τὸν ἰατρὸν Χεϊδενστάιν εἰς τὸ λειμοκαθάρτηριον ἐπὶ εἰκοσαστίαν περίπου (1883—1893 Ἰανουάριος 1905) ὡς ὑγειονομικὸς ἰατρός.

— Fred. Charles Heidenstan. 1876.

... Πλακιώτης Ἀθηναῖος μετήρχειτο τὸν ὑγειονομικὸν ἰατρὸν εἰς Ἡρέθειαν. Ἐν Λάρνακι ἐλθὼν διεδέχθη τὸν Brachetti. Μετὰ τὴν ἀγγλικὴν κατοχὴν ἀνέλαβεν ὑπηρεσίαν εἰς τὴν ἀγγλ. κυβέρνησιν τῆς Κύπρου διορίσθεις ἐν τέλει ἀρχίατρος (1882 Ἰουλίου 10).

— Fontana. 1880.

... Γάλλος ἰατρός ἐξασκήσας ἐν Λευκοσίᾳ τὴν ἰατρικὴν ἐπὶ τινὰ ἔτη. Συνέγραψε διδλκίον, Περὶ χολέρας (8ο 1883), οὗτινος δὲν ἔχομεν ὑπ' ὄψιν μας ἀντίγραφον, δαπάνη νομιζομένη τοῦ δημορχείου Λευκοσίας.

Εἰς τούτους ἐξασκῆσαντας τὸ ἐπάγγελμα τῶν ἀρχικῶς πρὸ τῆς ἀγγλικῆς κατοχῆς προσθέτομεν καὶ τὰ ὀνόματα τριῶν ἄλλων ἰατρῶν περὶ τῶν ὁποίων δὲν ἔχομεν τίποτε λεπτομερείας. Βεγλερὴς ὑπήρξετ' εἰς τὸν ἑλληνικὸν στρατὸν, Ἕλληνας, ἐγκαταστάθεις εἰς Λάρνακα καὶ κατοικήσας εἰς τὴν οἰκίαν Ἀντ. Βοντιτσιάνου. Ἦσθατ' ἑπίσης Ἕλληνας ἰατρός. Καρλέττης. Κατέλαθε θέσιν ὡς κυβερνητικὸς ἰατρός, ἐργασθεὶς πολλὰ ἔτη. Ὑπῆρχεν ἐν Λάρνακι καὶ τις Οὐγγαρέζος ἰατρός χωλός.

Πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἰκονίου, ἀποστολικὸν λεγάτον τοῦ Ὄρου, Λίβανος.

Ἐν Λάρνακι τὴν 28 Νοεμβρίου 1835

Σεβασμιώτατε,

Σπεύδω νὰ ἀπαντήσω εἰς τὴν χθὲς ληφθεῖσα ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν ἡ βρεττικὴ Σεβασμιότης μοῦ ἔκαμε τὴν τιμὴν νὰ μοῦ ἀπευθύνει τὴν 15 τοῦ μηνὸς τούτου, σχετικὴν μὲ τὸ πάτερ Ἀρσένιον. Ἀπὸ τῆς 15 Μαρτίου τελευταίου εἶχα τὴν τιμὴν νὰ πληρορρηθῶ τὴν ἱμετέρην Σεβασμιότητα διὰ τὴν ἀμεμπτον διαγωγὴν τοῦ λευτοῦ τούτου, καὶ νὰ ἐπικλεσθῶ δι' αὐτὸ τὴν ἐπιείκειάν σας. Διότι, μὴ δώσας ἀρρομὴν σκανδάλου, μὴ δυσανασχετήσας διόλου διὰ τὴν ἐξορίαν του, κατέκτησε ὅλους μας μὲ τὴν κοσμιότητα καὶ τὴν καρτερίαν του κατὰ τοὺς τρεῖς περίπου μῆνας, τοὺς ὁποίους διήλθεν εἰς Λάρνακα καὶ Κίτι, προσκληθεὶς ἀπὸ τινὰς πιστοὺς τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ἀπὸ τὴν ἀνάγκην ἐπίσης νὰ ἀλλάξῃ ἀέρα, τοῦ κλίματος τοῦ μοναστηρίου (34) ἐπὶ τοῦ θουνοῦ ἐπιβλαβὸς δι' αὐτὸν ὑπάρξαιτος.

Γνωρίζω ὅτι ἀπὸ ἐνὸς μηνὸς ἢ ἀπὸ ἑξ' ἐβδομάδων, ὁ πάτερ Ἀρσένιος εὐρίσκειται εἰς Λευκοσίαν, ἔνεκα τῆς κακῆς του υγείας καὶ ὅτι θεραπεύεται ἀπὸ τὸν ἰατρὸν Scott, ἰατρὸν τοῦ κυβερνήτου. Τὸ κλίμα τῆς νήσου αὐτῆς εἶναι γενικῶς ελαδερὸν. Τὰ μιάσματα ποὺ ἀναδίδουσιν αἱ ἀλυκαὶ (35) καὶ τὰ ἐλη, αἱ ἀπότομοι ἀτμοσφαιρικαὶ μεταβολαὶ ἡλάττωσαν τὸν πληθυσμὸν εἰς τὸ 8ον ἢ τὸ 10ον ἐκείνου ποῦ ὄφειλε νὰ εἶνε, ἀναλόγως πρὸς τὴν ἔκτασιν καὶ τὴν ἰονιμότητα τοῦ ἔδαφους. Ὑποθέτω πῶς ἂν ἡ ἐξορία τοῦ πάτερ Ἀρσενίου παρατεθῆ μῆνας τινὰς ἀκόμη, ἢ διαταγῇ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν Αἰθίον ἢ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀρχαίαν.

34) Ἴσως νὰ πρόκειται περὶ τοῦ ὀρθοδόξου Μοναστηρίου Στάυροβου, τῆς ἐπαρχίας Λάρνακος.

35) Εἰς προηγούμενους χρόνους ὑπῆρχον περὶ τὴν Λάρνακα πολλὰ ἔλη, τῶν ὁποίων τὰ σοβαρότερα ἦσαν οἱ λίμνες τ' αἰ Λαζάρου καὶ οἱ λίμνες τῶν Καλογραιῶν. Ἀμφότεραι ἐδενδροφυτεύθησαν καὶ ἀπεστραγγίσθησαν ὅπως καὶ μερικὰ ἄλλα λιμνάζοντα ὕδατα.

Δὲν δύναμαι, Σεβασμιώτατε, μεταδιδάξω τὰς πληροφορίας ταύτας εἰς τὴν ὑμετέραν Σεβασμιότητα, νὰ μὴ ἐπιχαλάσω τὴν παράκλησιν, τὴν ὁποίαν σὰς ἀπηύθυνα πρὸ οὐκ ἴστων μηνῶν, καὶ νὰ ἐπιχαλεσθῶ τὸ πατρικόν σας ἐνδιαφέρον ἐπὶ τὸν πάτερ Ἀρσένιον, ὅστις ἐνέπνευσε εἰς ὄσους τὸν ἐγνώρισαν ἀπὸ τῆς εἰς Κύπρον ἀφίξεώς του, αἰσθητικῶς σεβασμοῦ καὶ ἐκτιμήσεως (36).

Διατελῶ βαθυσεβάστως, Σεβασμιώτατε.

Ἐν Λάρνακι τὴν 4 Μαρτίου 1836.

Κύριε, (Gabriel Bernard, Deputé de la nation)

Ὁ μακαρίτης Victor Fleury παρεπονήθη, τὴν 12 Φεβρουαρίου λήξαντος, διὰ τὴν παραμέλησίν του ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ, καὶ μὲ παρεκάλεσε μάλιστα νὰ τοῦ στείλω ἄλλον, τὸ ὅποιο δὲν ἔκαμα. Ἐρωτηθεὶς τὴν ἐπομένην, 13 τοῦ αὐτοῦ μηνός, ἂν ἄφηνε χρέη ἀπήντησεν ἀρνητικῶς, πληρὴν ἐπισκέψεων τιμῶν τοῦ ἱατροῦ Laffon περὶ τὰ τέλη τοῦ Νοεμβρίου, τὰς ὁποίας ἐπλήρωσε ὅσα ἔκρινεν ὅτι τοῦ ὄφειλε. Δὲν δύναμαι πρὸς νὰ ἐκπλαγῶ διὰ τὸ ποσὸν τοῦ λογαριασμοῦ, τοῦ ὁποίου τὴν πληρωμὴν ζητεῖ ὁ κ. Laffon δι' ἐπιστολῆς του, χθεσινῆς ἡμερομηνίας, δοθείσης μοι σήμερον.

Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ σας στείλω τοῦτον καὶ τὴν ἐπιστολήν του καθὼς καὶ γραμμὰς τινὰς, τὰς ὁποίας τοῦ ἔγραψεν περὶ τὰ τέλη Νοεμβρίου ὁ μακαρίτης Victor Fleury. Σὰς παρακαλῶ, Κύριε, ἐπειδὴ ὁ λογαριασμὸς αὐτὸς μοῦ φαίνεται ὑπερβολικὸς, νὰ θελήσετε ἐκ συμφώνου μετὰ τοῦ κ. Michel, ἐν τῷ συμφέροντι τῶν δικαιοῦχων, ὡς οἱ γεροντότεροι ἐνταῦθα, νὰ ἐξετάσητε καὶ κρίνητε τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ἱατροῦ Laffon. Ἐχων ἀπόφασιν νὰ ἐμπιστευθῶ τελείως εἰς τὴν ὑμετέραν γνώμην, σὰς παρακαλῶ, ἀμφοτέρους, νὰ ἐκφρασθῆτε μετ' εὐλικρινείας.

Δεχθῆτε, Κύριε, τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἐξαιρέτου ἐκτιμήσεώς μου

RAYBAUD.

36) Ἐγγραφα τοῦ γαλλικοῦ προξενικοῦ ἀρχείου.

Δοῦναι ὁ κ. Ἰωάννης Νικολαΐδης διὰ δύο ἱατροσυμβούλια μετὰ τοῦ κ. ἱατροῦ Βαλσαμάκη καὶ οὐκ ἴστων ἐπισκέψεις : 100 γρόσια

Ἐν Λάρνακι τὴν 31 Μαΐου 1843. Ir. Foblant D. M.

Δοῦναι ἢ κληρονομία Ἰωάννου Νικολαΐδου
διὰ 30 ἐπισκέψεις Γρόσια 240
διὰ φάρμακα » 112
Γρόσια 352

Ἐν Λάρνακι τὴν 31 Μαΐου 1843 Dr P. Valsamaki.

Λευκοσία 17 Νοεμβρίου 1848

Κύριε, [: E. Tastu]

Ἀπαντῶ εἰς τὰς ἐρωτήσεις ποῦ μοῦ εἶχατε ἀπευθύνη κατόπιν τῆς ὑπουργικῆς ἐγκυκλίου σχετικῶς μετὰ τὸν πίνακα τῶν προξενικῶν πρακτῶν καὶ τὸν πληθυσμὸν τῶν γάλλων πολιτῶν εἰς χώρας ξένας.

Ἐγεννήθη ἐν εἰς τὸν δῆμον τῆς Raillé, τμήματος τῆς Loire Inferieur, τὸ ἔτος 1803. Κατὰ τὸ 1832, μετὰ διαφόρους ἐκστρατείας εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Μωχάμετ Ἀλή, ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ chirurgien major, ἐγκατεστάθη εἰς Λάρνακα, τῇ ἐπιμόνῳ ἀπαιτήσῃ τοῦ κ. Bottu, προξένου τότε τῆς Γαλλίας ἐν Κύπρῳ, καὶ ἀφοῦ διὰ τοῦτο ἔτυχον ἀδείας τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν.

Κατὰ τὴν ἐν Λάρνακι διαμονήν μου, πλέον ἢ ἄπαξ ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ φανῶ χρήσιμος εἰς τοὺς συμπατριώτας μου ὡς, λόγου χάριν, κατὰ τὸ 1839, ἂν ἐνθυμοῦμαι καλῶς, τὴν ἐποχὴν, ὅτε τὸ πολεμικὸν θρίκιον 1° Aviso La Surprise κατέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα μας, μετὰ τὸν ἱατρὸν τοῦ ἀσθενῆ ἀπὸ πινάκην (37). Ἐκλήθη τότε ἀπὸ τὸν κυβερνήτην τοῦ πλοίου νὰ τὸν περιποιηθῶ, καὶ ἐξέπνευσεν εἰς τὰ χέρια μου, τὴν νύκτα τῆς ἡμέρας ποῦ προσεκλήθη. Τὴν ἐπαύριον ἀπεβιβάσθη καὶ ἐδέχθη εἰς τὴν οἰκίαν μου, τεθείσαν ὑπὸ κάθαρσιν, δέκα πέντε ναύτας, τοὺς ὁποίους ὁ ἱατρὸς ἐθεράπευε μέχρι τῆς προτελευταίας τοῦ θανάτου του. Τοὺς ἐκράτησα σπῆτι μου μέχρι τελείας ἰάσεως. Τὸ ἔτος 1839 ἐγκατεστάθη εἰς Λευκοσίαν, σχῶν τὸ εὐ-

37) Βλέπε ἐπιτυμβίους ἐπιγραφάς.

τύχημα να προσφέρω συχνάς υπηρεσίας εις τὸ προξενεῖον τῆς Γαλλίας. Τὸ 1845 ὁ κ. Fourcade, πρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Λάρνακι, ἀπηυδακτοῦ ἀπὸ τὴν θρασύτητα τῆς διεξαγωγῆς τῶν υποθέσεων ὑπὸ τῶν τούρκων, ὠργισμένος ἀπὸ τὰς παρεμβάσεις ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας διαδοχὰς, ἔκρινε συμφέρον νὰ με διορίσῃ προξενικὸν πράκτορα εἰς Λευκωσίαν. Ἀπὸ τότε, Κύριε, ἀφωσιώθην τελείως εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ τίτιου τούτου ἐπιβαλλόμενα καθήκοντα. Ἐθυσίαν τὰ ἰδιά μου συμπέροντα, ἀσυμβίβαστα μὲ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ὑπουργήματός μου. Ἄλλως τε εἰς οὗς ἀπόκειται, Κύριε, νὰ ἐκτιμήσῃτε τὰς υπηρεσίας μου καὶ θὰ χάρῳ ἂν τὰς κρίνητε ἀξίως λόγου τινός.

Δεχθῆτε, Κύριε, τὴν διαβεβαίωσιν τῶν ἀισθημάτων σεδασμοῦ τοῦ ταπεινοῦ καὶ ἀφροσιωμένου δούλου σας

A[DOL]PHE LAFFON.

Ἐν Λάρνακι τὴν 27 Νοεμβρίου 1847

Κύριε Ὑπουργέ, (Gueirat).

... Ὁ κ. Foblant, ὅστις ἐξεζήτησε μίαν θέσιν ὑγειονομικοῦ ἱατροῦ, ἐκ τῶν ἱδρυομένων εἰς μέρος τῆς Ἀνατολῆς, μοῦ φαίνεται ἀξιὸς τῆς εὐνοίας αὐτῆς. Ὁ ἱατρός αὐτὸς ἐγκατεστάθη ἀπὸ ἐξαετίας ἤδη εἰς τὴν πόλιν αὐτήν, ὑπηρετήσας καὶ ὡς ἱατρός τοῦ Λαζαρέτου. Ἡ ἀψογὸς διαγωγή του, καὶ ἡ ἱκανότης του, τῆς ὁποίας συχνὰ τοῦ ἐδόθησαν εὐκαιρία νὰ πράττῃ ἀποδείξεις, τοῦ ἐξήτλησεν τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην ἑλῶν τῶν κατοίκων. Ἐπέτυχεν νὰ ἀποκτήσῃ πολυπληθῆ πελατεῖαν, καὶ κατέχει ἀδιαφιλονεικῆτως τὴν πρώτην θέσιν μετὰ τῶν εἰς τὴν Νῆσον μας εὐρωπαϊκῶν.

Ὁ κ. Foblant εἶναι διδάκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων καὶ ἔγραψεν νὰ κατατεθῇ τὸ δίπλωμά του εἰς τὸ ὑπουργεῖον τοῦ ἐμπορίου. Μοῦ φαίνεται ὅτι ἡ ἔδρα ὑγειονομικοῦ σταθμοῦ εἰς Κύπρον δὲν θὰ εἶνε ἀνευ ἐνδιαφέροντος, διότι ἔχομεν καθ' ἑκάστον ἔτος εἰς τὸν λιμένα Λάρνακος τὴν προσέλευσιν πλεόν ἢ 40 γαλλικῶν πλοίων, καὶ τὸ κλίμα τῆς χώρας δύναται νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν ἐπιστήμην ζητήματα πρὸς μελέτην. Πρὸ τεσσάρων ἤδη ἐτῶν ἐχάσαμε τὸν κ. Lilburn, πρόξενον τῆς Ἀγγλίας (38). Προηγούμενος ὁ κ. Bottu, πρόξενος τῆς

38) John Lilburn 1841—1843. Ἐκτὸς τοῦ Bottu, προσβληθέντος ἴσως ἐκ κακοήθους ἐλώδους πυρετοῦ, ἀπέθανεν βραδύτερον ἐν Κύπρῳ καὶ ὁ Cte de Mericourt, πρόξενος τῆς Γαλλίας, ἐκ cholera morbus, τὴν 25 Ἰουλίου 1865.

Γαλλίας, ἀπέθανεν αἰφνιδίως ἐκ νόσου μὴ διαγνωσθείσης, ἣτις ἔκαμε νὰ πιστευθῇ ὅτι ἐπρόκειτο περὶ δηλητηρίασεως. Τὸ παρελθὸν ἔτος δύο τῶν ἀδελφῶν τοῦ St Joseph ἀπέθανον τὴν αὐτὴν ἐβδομάδα καὶ ἐγὼ αὐτὸς ἐδοκίμασα τὴν ἐπίδρασιν τοῦ κλίματος μέχρι σημείου νὰ με θεωρῶσιν οἱ ἱατροὶ διὰ τινὰ χρόνον ὡς ἀπωλεσθέντα. Δὲν ὑπάρχει συμφωνία ὡς πρὸς τὰ κακοήθη αἷτια τοῦ παρεχούσι τόσῳ θλιβερῶ ἀποτελέσματι. Ἡ σοβαρὰ μελέτη τῶν ἀτμοσφαιρικῶν συνθηκῶν καὶ τῶν ἀστειειῶν τοῦ τόπου, θὰ ἤδύνατο, ἴσως, νὰ διαφωτίσῃ τὸ μυστήριον τοῦτο.

Διατελῶ μετὰ σεβασμοῦ.

Ἐν Λάρνακι 28 Νοεμβρίου 1855.

Κ. Πρεσβευτὰ, [Thouvenel]

Χθὲς νόκτα ἠκούσθη κατὰ τὰς 10.30 δυνατὴ ἐκπυροκρότησις ἀκολουθηθεῖσα ἀπὸ ἰσχυρὸν συγκλονισμόν. Ἡ μικρὰ πυριτιδαποθήκη τοῦ φρουρίου, περιέχουσα 20 χιρῆλιχ πυρίτιδος καὶ 50 κάσες καρτῦσας, ἀνετινάχθη. Οἱ τρεῖς σκοπὸι ἐφρονεύθησαν, οἱ φυλάκισμένοι, ἔξ τῶν ἀριθμῶν, ἐπὶ λήθησαν ὑπὸ τὰ ἐρείπια πλὴν ἑνὸς ἀραβός, ὃν κατορθώθη νὰ ἀποσύρῃ μετὰ τεσσάρων ἐργασιῶν. Αἱ περίξ οικίαι κατεστράφησαν καὶ πλείστοι τῶν ἐνοίκων ἠκρωτηριάσθησαν. Εἰς μεγάλην ἀπὸ τοῦ φρουρίου ἀποστάσιν καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἀκόμη τῆς πόλεως ἀπευκταῖα ἐσημειώθησαν ἀπὸ ὑπερμεγέθεις λίθους, συντρίμματα τοῦ φρουρίου, τὰ ὁποῖα ἐξεσπενδονίσθησαν ἕως ἐκεῖ. Ἡ καταπτώσις ἦτο τοσοῦτον μάλλον μεγάλη ἐν Σιάλα ἐφόσον ἐνεθυμοῦντο τὰ πρότερα συμβάντα τῆς Ρόδου, καὶ ἐφόσον ἰσχυρίζοντο ὅτι ἡ φωτιά, κακῶς ἀποσβεσθεῖσα, θὰ μετεδίδετο εἰς τὴν μεγάλην πυριτιδαποθήκην. Ἐνεκα τούτου ὁ καθεὶς ἀφῆνε τὴν Σιάλαν, ὅπως μπορούσε, καὶ ἀπεσύρετο εἰς τὴν Λάρνακα, εἴτε εἰς τοὺς κάμπους. Αἱ ἀρχαὶ αὐταὶ ἔκαμαν τρέμουται θραχίαι ἐμφάνισιν εἰς τὸν τόπον τῆς καταστροφῆς, καὶ ἔφυγον ἀμέσως χωρὶς νὰ διοργανώσουν βοήθειαν. Ἐνας γάλλος, ὁ ἱατρός Foblant, προσκολλημένος εἰς τὸ τουρκικὸν ὑγειονομεῖον, παρμένει σταθερῶς εἰς τὰ ἐρείπια καὶ με μίαν δεκάδα ἀραπάδων, ἐνθαρρυνομένων ἀπὸ τὴν παρουσίαν του, κατάρθρωσε νὰ διασώσῃ δυστυχεῖς τινάς (39).

SAINTINE.

Σήμερον πρώτην Δεκεμβρίου 1856 και ὥραν δεκάτην και ἡμίσειαν τῆς πρωίας ἐν τῷ προξενικῷ τῆς Γαλλίας καταστήματι ἐν Δάρνακι, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. P. Gerald Santini, gé-rant τὸ ἐν Κύπρῳ προξενεῖον τῆς Γαλλίας, τοῦ κ. Désiré Michel, ἐκτελοῦντος προσωρινῶς καθήκοντα πρακτικογράφου, τοῦ τιτλούχου καγκελλαρίου ἀπουσιάζοντος, ἀνεγνώσθη εἰς τὴν παροικίαν, συναθροισθεῖσαν ἐν σώματι, ἐπιστολὴ τῆς 30ῆς Νοεμβρίου ἀπευθυνθεῖσα πρὸς τὸν κ. Deputé τῆς παροικίας ὑπὸ τοῦ κ. Gérard, τῆς ὁποίας τὸ περιεχόμενον ἔχει οὕτως :

Monsieur le Deputé,

Διαρκούντος τοῦ θλιβεροῦ συμβάντος τῆς παρελθούσης νυκτός, διαρκούσης τῆς ἐγκαταλείψεως εἰς τὴν ὁποίαν ἀφέθησαν τὰ δυστυχῆ θύματα τοῦ συμβάντος τούτου, ἕνας μόνος ἄνθρωπος παρέμενε διαρκῶς εἰς τὸν τόπον τῆς καταστροφῆς, ὅστις διὰ τῆς παρουσίας του και διὰ τῆς περιθάλψεώς του ὑπῆρξεν ἀρκετὰ εὐτυχῆς γὰρ διασώσθη ἀπὸ τὸν θάνατον πολλὰ θύματα.

Τὸν γνωρίζετε ἤδη, κύριε Deputé, παρ' ὅλον ὅτι ἡ μετριόφροσύνη του τὸν ἠμπέδισε γὰρ διηγῆσθαι ὅσα ἔκαμε. Ἐγὼ, ἠδυσχερῆσθην πολὺ βλέπων ὅτι μόνον ἕνας Γάλλος ἐσκέφθη τὸν πλησίον του, καθ' ἣν ὥραν ὁ καθένας δὲν ἐσκέπτετο παρὰ πῶς γὰρ διαφύγη τὸν κίνδυνον. Ἐχὼ λοιπὸν τὴν τιμὴν, κύριε Deputé, γὰρ σας προτείνω γὰρ συγκαλέσθη τὴν παροικίαν, διὰ γὰρ καταχωρηθῆ εἰς τὸ βιβλίον τῶν ἐθνικῶν ἀποφάσεων ἢ εὐγενῆς διαγωγῆ τοῦ ἱατροῦ Foblant και τὰ εἰλικρινῆ συγχαρητήρια, τὰ ὁποία, προσωπικῶς εἶμαι εὐτυχῆς δυνάμενος γὰρ του δώσω ἐπισήμως.

Δεχθῆτε, κύριε Deputé, τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἐξαιρέτου ἐκτιμήσεώς μου.

Ἐπιγραφή: Le Gérard P. Gerardy Santini.

Μετὰ τοῦτο πάντες οἱ συνελθόντες γάλλοι εὐχαριστηθέντες διότι ὁ κ. Gérard διὰ τῆς τόσο εὐγενῶς γενομένης προσκλήσεώς του ἐπρόλαβε θερμῆν των εὐχὴν ἀπέδειξαν διὰ τῆς προθυμίας των εἰς ψήφισιν εὐχαριστιῶν, τὰς ὁποίας ἠσθάνθησαν κατὰ καρδία, και συγχαρητηρίων, ἐπαξίως ἀπονεμομένων εἰς τὸν ἔντιμον ἱατρὸν κ. Foblant, πόσον εἶνε εὐτυχεῖς ἐπιλαμβανόμενοι τῆς ἐπισήμου αὐτῆς περιστάσεως διὰ γὰρ ἐγγράψωσιν εἰς τὸ βιβλίον τῶν ἀποφάσεων τῆς παροικίας τὴν ἐκφρασιν τοῦ θαυμασμοῦ των διὰ διαγωγὴν ἀνωτέραν παντὸς ἐπαίνου, και γὰρ κα-

ταλείπωσιν οὕτω δημόσιον ἐκδήλωσιν τῆς τρυφερᾶς των εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν γενναῖον ἱατρὸν, διὰ τὸν ὁποῖον ὑπερηφανεύονται. Ἄς εἶνε ἄλλως τε βέβαιος ὅτι ἡ ψυχὴ των ἦτο ἀπὸ πολλοῦ ἀφοσιωμένη εἰς αὐτόν. Ἐπίσης ἀνεγνώρησαν ὅλοι ὅτι ὁ κ. Foblant εἰς πλείστας ἕσας προηγουμένας περιστάσεις, ὡς εἰς ναύγια, πυρκαϊάς, ἐπιδημίας, σταθῆρῶς παρευρίσκειτο μὲ πλῆρη ἀφοσίωσιν και αὐτοθυσίαν πάντοτε ἀξίαν ἐπαίνου. Ἡ φιλανθρωπία του ἀπακαλύπτεται ἀπὸ τὰς περιποιήσεις ποῦ ἐπιδαψιλεύει καθ' ἡμερῖνῶς εἰς τοὺς πτωχοὺς, και ἀπὸ χίλια ἄλλα γεγονότα, ὅχι ὀλιγώτερον ἀξιοσημεῖωτα, ἀποδεικνύονται εἰς αὐτὸν φύσιν ἐκλεκτὴν παρ' ὅλον ὅτι φροντίζει γὰρ κρύπτῃ τῇ ἀξίᾳ του. Οἱ γὰρ ἅλοι τῆς Κύπρου, ἀποκαλύπτουντες τὰ σπάνια προτερημάτωνά του, δὲν φοδοῦνται γὰρ διαψευθῆσιν ὑπὸ τῆς δημοσίας γνώμης, πλήρως δι' αὐτὸν εὐνοϊκῆς.

Μετὰ τὴν ἀπονομὴν τῶν δικαίων ἐπαίνων ἢ παροικία σύσσωμος δὲν ἐνόμισε πρέπον γὰρ θεωρήσῃ πλῆρες τὸ πρακτικὸν χωρὶς τὴν παμπήρη ψήφισιν ἐκφράσεως εὐχαριστιῶν διὰ τὸν κ. Gérard, ὅστις καιτοι πάσῃ ἐσπευσεν αὐτοπροσώπως εἰς τὸν τόπον τῆς καταστροφῆς διὰ γὰρ ἐνθαρρύνῃ διὰ τῆς παρουσίας του και ἀποφοριστικότητός του τοὺς παρέχοντας βοήθειαν ἀπαιτουμένην εἰς οὕτω δυσκόλους περιστάσεις. Οἱ παρόντες ὑπέγραψαν τὸ παρὸν πρακτικὸν με τὸν κ. Gérard και τὸν προσωρινὸν πρακτικογράφον, τὴν ἡμέραν, ἡμῆρα και ἔτος ὡς ἄνω.

T. S. V. P.

Adolphe Laffon, agent consulaire. S. F. Michel, doyen d'âge. D. Michel greffier. Tardieu Deputé. Georges Bernard. Leop. Beraud. ff. Lapierre. St Amand. P. Gerardy Santini, Jean Cirilli, Georges Abeito, Bernard, Jh Beraud, Ant. Farkua, Ignace Beraud.

Λαβὼν τὴν ἐπομένην ἐπιστολήν, διὰ τῆς ὁποίας παρεκλούμεν γὰρ ἐκφράσω κατὰ τὸν ἐπισημότερον τρόπον τὰς εὐχαριστίας τῆς ἐλληνικῆς κοινότητος πρὸς τὸν ἱατρὸν Foblant διὰ τὴν διαγωγὴν του κατὰ τὴν νύκτα τῆς 27ῆς πρὸς τὴν 28ην Νοεμβρίου, ἐπρωτοκόλλησα ἐνταῦθα τὰς δύο αὐτὰς ἐπιστολάς, αἵτινες ἔρχονται εἰς ἐπίσημιν τῆς ἀποφάσεως ὑπὸ ἡμερομηνίαν πρώτης Δεκεμβρίου παρελθόντος :

Α'. Ἐκλαμπρότατε κύριε Π. Γ. Σανδῆν,

Ἐπιφορτισμένος ὑπὸ τῶν ἐν τῷ ἐπισυνημμένῳ ἐγγράφῳ ὁ-

πογεγραμμένων, λαμβάνω τὴν τιμὴν, ἵνα ἐπ' ὀνόματι πάντων ἀναφέρω πρὸς ἡμᾶς τὴν ἔκφρασιν τῆς εὐχαριστήσεως αὐτῶν, δι' ἧς προσπαθείας κατεβάλατε μετὰ τοῦ διερχομένου ὑμῶν Γ. Γεωργίου ἀπεγήτου κατὰ τὴν περὶ τῆς 16 (28) τοῦ λήγοντος ἔκρηξιν τῆς μιᾶς πυριτιδαποθήκης τοῦ ἐνταῦθα φρουρίου, τόσον κατὰ τὴν φρεσὶν ἐκείνην νύκτα, πρὸς τὴν ἀσφάλειαν ἐπὶ τῶν καπνίζόντων ἐρειπίων πρὸς βοήθειαν τῶν καταπλακωμένων, ὅσον καὶ εἰς τὰς τέσσαρας ἀκολουθίας καὶ ἐπικινδύνους ἡμέρας, ἐπισπεύδοντες διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐπισκέψεων ὑμῶν τὸ ταχύτερον καὶ ἀσφαλέστερον ἀνοιγμὰ τῆς ἐπισημομένης ἐτέρας καὶ μείζονος πυριτιδαποθήκης εἰς τὰ ἐρείπια.

Ἐπειτα δὲ ἔρχομαι ἵνα παρακαλέσω ὑμᾶς ὅπως εὐαρεστηθέντες διαβιβάσητε πρὸς τὸν καλὸν κάγαθόν ὑπήκοον τῆς Αὐτοκρατορικῆς Γαλλικῆς Μεγαλειότητος κ. Foblant, ἱατρὸν ἐπὶ τὸ ἐνταῦθα ὑγιονομεῖον, τὸ ἐπισυναπτόμενον εὐχαριστήριον ἔγγραφο τῶν ἐνταῦθα πολιτῶν διὰ τοῦ ἐπισημοτέρου τρόπου, δηλοποιούντες αὐτῇ τὴν ἀπονομὴν πάσης εὐαρεσκείας καὶ εὐγνωμοσύνης ὑπὸ τοῦ ἐνταῦθα κοινῶ, δι' ὅσους ἐπικινδύνους προσπαθείας κατέβαλεν εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν ἐνταῦθα πολιτῶν κατὰ τὴν ρηθείαν ἔκρηξιν τῆς ἐν τῷ φρουρίῳ πυριτιδαποθήκης.

Πεποιθὼς περὶ τῆς αἰσίας ἐκδότησεως τῆς ἀπαιτησῆώς μου δράττομαι τῆς εὐκαιρίας ἵνα ἐκφράσω τὸν θαυμάσιον σεβασμὸν μου πρὸς τὴν ὑμετέραν ἐκλαμπρότητα καὶ μετὰ τῆς ἀνηκούσης ὑπολήψεως σημειοῦμαι

Ἐν Σκάλα Λάρνακος τὴν 28 Νοεμβρίου 1856.

Signè: ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛΑΚΟΣ.

Β'. Ἀξιότιμε Κύριε,

Κατὰ τὸ θλιβερὸν καὶ ἀπροσδόκητον γεγονός τὸ παρακολουθεῖσαν περὶ τὴν νύκτα τῆς 15 πρὸς τὴν 16 τοῦ τρέχοντος μηνός, περὶ ὧραν δεκάτην καὶ ἡμίσειαν εἰς τὴν ἔκρηξιν τῆς μιᾶς πυριτιδαποθήκης, τοῦ ἐν μέσῳ τῆς πόλεως ἡμῶν ὑπάρχοντος φρουρίου, ἐνῶ πάντες καταπλαγέντες ὑπὸ τῆς μετὰ φρικτοῦ πατάγου καταστροφῆς καὶ τοῦ διαδοθέντος φόβου ἔτρεχαν ζητοῦντες ἀσφάλειαν, τότε εἶδομεν ὑμᾶς ἐπὶ τῶν καπνίζόντων ἐρειπίων ἀναζητοῦντας ἀνθρώπινα θύματα. Καὶ ὡς ἀριστος ἐπιστήμων ἱατρὸς ἐνταῦθα καὶ ἀπλῶς ὡς φιλόανθρωπος καὶ ἐκλεκτὸς συμπολίτης, ἰδίαις χερσίν ἐσπεύσατε εἰς βοήθειαν οἰωδῆποτε τρόπῳ ἡδυνήθητε. Ἐνῶ δὲ

ἡ μεγαλύτερα πυριτιδαποθήκη εἰμεινεν ἔτι σώα, διάθερμος καὶ κατακεχωσμένη ὑπὸ πυρίφλεκτα ἐρείπια, καὶ ἐν τοιαύτῃ καταστάσει πάντες σχεδὸν ἐφρευγον ζητοῦντες ἀσφάλειαν, καὶ τινες ὑπὸ καθήκοντος ὑποχρεούμενοι νὰ προστρέξωσι δὲν εἶχον προθυμίαν καὶ θάρρος, ὑμεῖς σύμφωνα μὲ ὅπερ ἔχετε ἐφηρμοσμένον ἐνταῦθα εὐεργετικὸν καὶ φιλόανθρωπον σύστημα ἀφοῦ προσεδράματε καὶ εὐθὺς μετὰ τὴν ἔκρηξιν εἰς τὸν κίνδυνον δώσαντες θάρρος διὰ τῆς παρουσίας ὑμῶν καὶ εἰς ἄλλους, οὐχ ἤττον καὶ εἰς διάστημα πενθημερίας παρεστάθητε ἐπὶ τῆς ἀνοιχθείσης δευτέρας πυριτιδαποθήκης ἐκτεθειμένους πρὸ παντὸς εἰς κίνδυνον, καὶ διὰ πάσης θυσίας προδλέψατε καὶ προφυλακτικῶν μέσων ὑπήρξατε τὸ πρῶτον καὶ κυριωδέστατον ὄργανον, ἐπισπεύσαντες κατάλληλον αὐτῆς ἀνοιγμὰ, πρὸς ἀπκαλλαγὴν ἔλης τῆς πόλεως ἡμῶν ἐκ τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου.

Εἰς τοιαύτην ὄθεν φιλόανθρωπον καὶ σπάνιαν διαγωγὴν δὲν δυνάμεθα εἰμὴ προφορικῶς καὶ ἐγγράφως ἵνα ἀπονείμωμεν πρὸς ὑμᾶς τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν καὶ τὸν ὀφειλόμενον ἔπαινον, εὐχόμενοι εἰς τὸν ὕψιστον ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας μακροβιότητος, ὅπως ἐπεκτείνοντες τὸ εὐεργετικὸν ὑμῶν σύστημα ἐπὶ τῆς ἐχούσης ἀνάγκην ὑμετέρας κοινωνίας, καθιστώμενος μάλλον χρήσιμος καὶ εὐεργετικὸς Τελευτώντες ἐκφράζομεν μυρίας ὄσας χάριτας πρὸς τὴν γενναίωφροσύνην ὑμῶν, πρὸς τὴν φιλόανθρωπίαν ὑμῶν, καὶ μετ' εὐλογιῶν θέλομεν συνοδεῦσθαι ἀείποτε τὸ ὄνομα ὑμῶν.

Μὲ τὸ ἀνήκον σέβας καὶ υπόληψιν ὑποσημειούμεθα.

Ἐν Σκάλα Λάρνακος τὴν 20 Νοεμβρίου ε.π. 1856.

Signés : Λογιζῆς Κραμβῆς, Anto Vondiziano, P. P. Vondiziano, Νεοκλῆς Δ. Θεμιστοκλῆς, χ' Σπύρος Ἀπέγιτος, Gio Caridi, Δημήτριος Μιχαηλάκος, Ohlo Caridi, Χριστόδ. Χάδδας, Ἰω. Παστίδης, Νος Φλωρίδης, Τ. Πενεδούτζη, Δ. Ν. Φραγκοῦδης, Γιάγκος Ροζήνης, Δ. Ι. Καρεμφολλάκης, Dem. Pierides, Giuseppe Habbas, George R. Televando, Α. Ρώσσοι, M. Geronimide, Φ. Βαρζίλης, Gio Pierides, Ἰω. Κραμβῆς, Ν. Ἰερωνυμίδης, Gabriel Sallumi, N. Genaropoulo, χ' Μιχαήλ Ἀντωνῆ, C. Zimbulaki, Ἰωάννης καὶ Χριστόδουλος ἀδελφοὶ Λοῖζου, χ' Χριστόδουλος Παπαῖ Γεωργίου, χ' Ἀντωνῆς χ' Σάββα, Θ. Χάδδας, Σπύρος Χάδδας, Andreas Avania, N. A. Anastasiades, Ἐλευθέριος Κραμβῆς, Γεώργιος Βασιλείου, Λ. Εὐστρατίου, Εὐαγγέλης Τσαποῦρα, Peristiany, Χριστόδουλος Π. Οἰκονομίδης, Ἰάκωβος Κωνσταντινίδης, Ἀντώνιος Λοῖζου,

Χριστοφής Παντελίδης, Γιάκουμος χ' Τζαπουρα, Γεώργιος Μ. Σαλλούμη, Ίωάννης Βασιλειάδης, Δαυτδ Χριστοδουλίδης, Ήλι-
ας Κουππας, Κωνσταντίνος χ' Ίωάννου, Άνδρέας Ζαχαρία.

Διὰ τὴν ἀντιγραφὴν σύμφωνον πρὸς τὸ πρωτότυπον, ἐγ-
χειρισθὲν εἰς τὸν ἱατρὸν Foblant.

Ἐν Λάρνακι τὴν 11 Δεκεμβρίου 1855.

P. GERARDY SANTINI.

Ἐν Λάρνακι τὴν 3 Δεκεμβρίου 1856

Κε Πρεσβευτά,

Με θλίψιν μου πολλὴν ἐξανγκίζομαι εἰς κάθε εὐκαιρίαν
ταχυδρομεῖον νὰ ἀπασχολήσω τὴν Ὑ. Ἐξοχ. με τὰς μεμψιμοιρίας
μου, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑκάστην δεκαπενθημερίαν καὶ ἓνα νέον ἐ-
πεισόδιον ἀναφύεται. Κατὰ τὴν νύκτα τῆς 27 πρὸς τὴν 28, ὡς
εἶχον τὴν τιμὴν νὰ πληροφορήσω τὴν Ὑ. Ἐξοχότητα παρ' ὀλίγον
ἢ πόλις μας νὰ ἀνετινάσσετε. Κατὰ τὴν ἡμέραν πάλιν ἐπληροφω-
ροῦμην ὅτι τὸ πῦρ ἐτίθετο εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ κ. Laffon,
καὶ ὅτι γαλλικὸν πλοῖον ἐναυάγει πλησίον τῆς Φαμαγούτσας.
Τὴν φορὰν αὐτὴν οἱ ἐχθροὶ τοῦ πρακτόρου μας δὲν ἦλθον νὰ
τοῦ βάλλωσι φωτιὰν εἰς Λάρνακα. Τὰ ἔβλαψαν με τὸ πρακτορεῖ-
ον μὰς αὐτὸ εἰς Λευκασίαν. Ὁ παστῆρ μας ἀπέστειλεν ἀμέσως τὸν
Κιαγιᾶ μπέην με ἄνδρας τῆς φρουρᾶς, καὶ ἀφοῦ ἔθραυσαν τὴν
πόρταν, κατέστρεψαν τὰς σφραγιδας, κατῶρθωσαν νὰ σταματή-
σωσι τὴν πρόοδον τῆς πυρκαϊᾶς. Ἐζήτησα πληροφορίας ἀπὸ
τὸν Ὁσμὰν παστῆρ ὅστις δὲν μοῦ ἀπήντησεν ἀκόμη. Δὲν δύνα-
μαι νὰ ἐννοήσω διατὶ δὲν με ἐπληροφόρησε δι' ἓν τόσον ἐνδια-
φέρον γεγονός, ἀφοῦ μάλιστα ἡ προξενικὴ οἰκία εἶχεν ἀρεθθῆ
ὑπὸ τὴν προστασίαν του.

Ἐκ νεωτέρων πληροφοριῶν, αἱ ὁποῖαι μοῦ ἐδόθησαν ἀπὸ τὸν
διοικητὴν τοῦ φρουρίου, γνωρίζω ὅτι ἡ πυριτιδαποθήκη, ἣτις ἀνε-
τινάχθη, περιεῖχε 20 θαρῆλια πυρίτιδος, καὶ 150 κιβώτια κερ-
τοῦσες. Ἡ μεγάλη πυριτιδαποθήκη, ἡ ὁποία ἦτο πλησίον καὶ
πολύ εὐτυχῶς δὲν τῆς μετεδόθη ἢ φωτιᾶ, διότι ἄλλως ὀλόκλη-
ρος ἢ πόλις θὰ κατεστρέφετο, περιεῖχε 150 θαρῆλια πυρίτιδος.
Ἀποδίδουσι τὸ ἀτύχημα αὐτὸ εἰς τὰς μάλλον παραδόξους ἀ-
φορμὰς. Αἱ ἀρχαὶ ἐπιβεβαίωσαν, λέγεται, διὰ μασπατᾶ, ὅτι
μεγάλῃ ἄλλοσις πυριφλεγῆς ἐθεάθη πίπτουσα ἐξ οὐρανοῦ, καὶ
ὅτι εἰς μικρὰν ἀπὸ τοῦ φρουρίου ἀπόστασιν διηρέθη εἰς τρία
μέρη. Τὸ ἐν κατηυθύνθη πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης, τὸ δεύ-

τερον πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς Ἀλυσῆς, καὶ τὸ τρίτον τέλος,
ἐμπηγόμενον εἰς τὴν γῆν μετέδωσε τὴν φωτιὰν εἰς τὴν πυριτι-
δαποθήκην..

Οἱ μουσουλμάνοι δὲν θέλουσι καθόλου νὰ γνωσθῆ ἢ ἀλη-
θῆς ἀφορμὴ τῆς καταστροφῆς αὐτῆς. Ἐγὼ ἔχω τὴν πεποίη-
σιν ὅτι πυροβοληταὶ εἰσῆλθον ἀπροσέκτως τὴν νύκτα εἰς τὴν
πυριτιδαποθήκην διὰ νὰ κλέψωσι, καὶ μιὰ φλόγα ἀπὸ τὴν λά-
μπαν τῶν, ἢ ἓνα σιγαρέτον ἤρκεσε διὰ νὰ ἐπιφέρῃ τὸ δυστύ-
χημα τοῦτο. Ἐνας νέος ἀράπης, ὁ ὁποῖος ἐξέφυγεν ὡς ἐκ θάυ-
ματος, ἰσχυρίζεται ὅτι εἶδε τοὺς ἐνόχους, ἐκτὸς δὲ τούτου ὁ κα-
θεὶς γνωρίζει ἐδῶ ὅτι ὁ γιούσπαχης ἐπῶλει κρυφίως πυρίτιδα.
Πῶς τὴν ἐπρομηθεύετο; Ὁ νέος αὐτὸς ἀράπης ἐχάθη.

Τὴν Κυριακὴν προέδωσαν εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν καὶ τὴν κέ-
νωσιν τῆς μεγάλῃς πυριτιδαποθήκης. Καὶ ἐδῶ ἀκόμη αἱ ἀρχαὶ
ἐφοδῆθησαν τὸν κίνδυνον, καὶ ἀφῆκαν εἰς τὸν ἱατρὸν Foblant
τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐργασίας αὐτῆς. Μετὰ πολὺν κόπον καὶ με-
τάπτωσιν ἐκ τοῦ φόβου εἰς τὴν ἐλπίδα ἠδυνήθημεν τὴν Τρίτην
νὰ φορτώσωμεν καὶ τὰ τελευταῖα θαρῆλια χωρὶς νὰ ἔχομεν
κανένα νέον δυστύχημα νὰ κλαύσωμεν. Ὁ παστῆρ δὲν ἀφῆκε τὴν
Λευκασίαν. Ἀπέστειλε μόνον ἓνα ἐμπιστόν του, ὅστις οὔτε ἀπαξ
ἐπαρουσιάσθη εἰς τὸν τόπον τῆς καταστροφῆς αὐτῆς, καὶ τὸν Κο-
λονέλλου τοῦ πυροβολικοῦ, ἓνα δειλὸν καὶ φοδητάρικον γέρον-
τα, ὅστις ὑπῆρξεν εὐτυχῆς δυνάμενος νὰ ἐμπιστευθῆ εἰς ἓνα
πονόψυχον ἄνθρωπον καὶ νὰ προφυλαχθῆ ἀπὸ κάθε κίνδυνον.

G. SAINTINE.

Ἄλλοτε, κατόπιν παρακλήσεως ὑμῶν νὰ ἀνταμείψωμεν διὰ
παρασήμου τὰς��πηρεσίας τοῦ ἱατροῦ Foblant, ὑπαλλήλου εἰς
τὴν καραντίαν τῆς νήσου Κύπρου, ἐγράψαμεν πρὸς τοῦτο ἔχθε-
σιν εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν. Διὰ τοῦ ταχυδρομείου, ληφθέντος
διὰ τοῦ τελευταίου ἀρμοπλοίου, ἐλάβομεν τὸ Nishan πρώτης τά-
ξεως, τὸ ὁποῖον τοῦ ἀπενεμήθη. Μαζὶ δὲ με τὸ φερμάνι καὶ τὸ
berateman διὰ τοῦτο ἐλάβομεν ἐπιστολὴν τῆς Α.Ε. τοῦ ὑπουρ-
γοῦ τῶν στρατιωτικῶν. Ἐπειδὴ εἶνε ἀναγκαῖον νὰ παρίσταται ὁ
ἱατρὸς Foblant κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐγγράφων τούτων εἰς
τὸ Μετσηλὶς Sivva ἐγράψαμεν πρὸς τὸν Sid Agessaf ἀγὰ δι-
ευθυντὴν τῆς καραντίνας καὶ εἰς τὸν Μουδέρην, τὸν ἀξιότιμον Χ'
Ὁμὲρ ἐφένδην, διὰ νὰ εἰδοποιήσωσι τὸν ἱατρὸν Foblant ὅτι, ἔ-
ταν ἔλθῃ εἰς Λευκασίαν, θέλουσιν ἀναγνωσθῆ τὰ δι' αὐτὸν γράμ-

ματα και ή παρασημοφορία του θα τελεσθῆ μετ' επίσημότητος.

ISAK HAKI HAFIS

8 Δεκεμβρίου 1859

Ἐν Λεμεσῷ τῇ 10 Ἰανουαρίου 1858

Πρὸς τὴν Σεβ. Βασ. Ἑλ. Προξ. Πρακτορίαν ἐν Λεμεσῷ

Κύριε Πράκτωρ,

Ἐγὼ εὐσεβάστως ὑποφαινόμενος Νικόλαος Ἰωάννου κουρεὺς, ὑπῆκοος τῆς Α. Β. Ἑλ. Μεγαλειότητος, σπεύδω διὰ τῆς παρουσίας μου νὰ ἀναφερθῶ δι' ὑμῶν ὅπου δεῖ κατὰ τοῦ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἱατροῦ Καστάνου, ὅστις ἄνευ τινὸς αἰτίας με ἐξῆδρισε δημοσίᾳ. Εὐρισκομένου μου εἰς τὸ μαγαζεῖον τοῦ Γεωργίου Σταυρινοῦ καὶ συνομιλῶν μετ' αὐτοῦ περὶ διαφορῶν, αἰφνης παρουσιάζεται εἰς τὴν θύραν τοῦ μαγαζείου ὁ εἰρημένος ἱατρός, ὅστις μετὰ τρόπου διέφεροτο, εἶτα στραφεὶς πρὸς τὸν Γεώργιον Σταυρινοῦ ἐξῆδρισε αὐτόν· ἀφήσας δὲ αὐτὸν ἀπετάθη πρὸς ἐμὲ ἡσυχάζοντα καὶ διὰ τρόπου ὑβριστικοῦ καὶ θυμώδους με ἀπεκάλεσε ἐνώπιον τοῦ πλήθους κατάσκοπον τοῦ ἱατροῦ Μαντοδάνη. Ἐγὼ ἐσιώπησα καὶ ἀπεσύρθη ἐλπίζων ὅτι διὰ τῆς ἀρχῆς μου θέλω λάβῃ τὴν δέουσαν ἱκανοποίησιν ἀπέναντι προσβολῆς τοιαύτης· ἀναφερόμενος, κ. πράκτωρ, πρὸς ὑμᾶς ἐλπίζω ὅτι θέλετε ἐνεργήσῃ ὥστε νὰ ἱκανοποιηθῶ διὰ τὴν βαρεῖαν προσβολὴν κατὰ τοῦ φιλησούχου χαρακτήρος μου, ἔχων δὲ μάρτυρας τὸν Ἰωάννην Θεοκτίστου καὶ Γεώργιον Σταυρινοῦ, παρακαλῶ ὅπως εὐαρεστηθῆτε νὰ διαδιβάσῃτε ἀντίγραφον τῆς παρουσίας μου πρὸς τὸν κ. Καστάνον διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐχὼ τὴν τιμὴν νὰ εἶμαι εὐπειθέστατος. Διὰ τὸν ἀγράμματον Νικόλαον Ἰωάννου ὑπογράφω ἐγὼ Θεοδότου Τοφαρίδης.

Ἄριθ. εἰσερ. 2. Ὅ,τι ἀκριβὲς ἀντίγραφον διαδιβάσεται τῇ αὐτοκρατορικῇ Γαλλ. Προξ. Πρακτορίᾳ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Λεμεσῷ 11 Ἰανουαρίου 1859.

Ὁ Βασ. Ἑλλ. Προξενικὸς πράκτωρ

(Τ.Σ) ΔΗΜΗΤΡ. Ι. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

(Ἑλλ.)

Ἐν Λευκωσίᾳ τὴν 24 Μαρτίου 1859

Κύριε πρόξενε (Darras).

Ἦργησα πολὺ νὰ ἀπαντήσω εἰς τὴν τελευταίαν σας ἐπι-

στολήν, πού μου ἐκάματε τὴν τιμὴν νὰ μου γράψετε. Ἡ σοδαρὰ ἀσθένεια τοῦ ἀρχιεπισκόπου εἶναι ἡ ἀφορμὴ τῆς δραδύτητος αὐτῆς. Ὁ κυβερνήτης δὲν ἔλαβε καμμίαν διαταγὴν σχετικὴν μετὴν ὑπόθεσιν Lapierre. Μόνον ὁ Κιαγιάς του γράφει, λέγει, ὅτι ὁ Βεζύρης ἐπελήφθη τῆς ὑποθέσεως, καὶ ὅτι πιθανὸν μετὰ τὸ ἐρχόμενον θαπὸρι ἡ διαταγὴ θὰ ἀποσταλῆ, ὅχι νὰ πληρωθῆ ὁ κ. Lapierre, αἱ ὑποθέσεις δὲν διεξάγονται τόσον γρήγορα εἰς τὴν Τουρκίαν, ἀλλὰ νὰ καταμερισθῆ τὸ ὀφειλόμενον ποσὸν εἰς ὄλους τοὺς χριστιανούς τῆς Νήσου, Ἕλληνας, μαρωνίτας, ἀρμενίους. Ὁ κυβερνήτης μου εἶπεν ὅτι ἔγραψεν εἰς τὸν Χατζηνομὲρ ἐφένδην, ἐπιφορτίζων αὐτὸν νὰ σᾶς διαδιβάσῃ τὴν καλὴν αὐτὴν εἰδησιν.

Σήμερον τὴν πρωτὴν ἐφθασαν ἐδῶ οἱ δύο εἰς Λεμεσὸν ἐξῆριστοι πασάδες. Ἐπέτυχον χάριν καὶ θὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸν τόπον των.

Ἡ ἀσθένεια τοῦ ἀρχιεπισκόπου εἶναι ἐρισύπελας τοῦ προσώπου. Ἡ ἀσθένεια αὕτη ἐμελλε νὰ ἐξανθήσῃ πρὸ 15 ἡμερῶν, ἀλλ' ἔτυχε κακομεταχειρίσεως ἀπὸ νέον ἀσκληπιάδην Ἕλληνα ὅστις κατοικεῖ εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν. Βλέπων οὗτος νὰ ἐκδηλοῦται κάτωθεν τοῦ ἀριστεροῦ ὠτὸς ἕνας ὄγκος, ἠθέλησε νὰ τὸν προλάβῃ ἀμέσως, καὶ τὸ ἐπέτυχε μετὰ ἐπιθέματα ἀπὸ καμφοροῦχον σπύρτον. Τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ ἐξοιδήματος ἐπηκολούθησαν ἀνυπόφοροι πόνοι διάττοντες εἰς τὴν κεφαλὴν, παραμίλημα καὶ ἀϋπνία ἐπὶ δέκα ἡμέρας. Εἰς μίαν ἡμέραν εἶπεν ὅτι ὁ πρῶτος θαλαμηπόλος τοῦ ἀρχιεπισκόπου, σήμερον ἱατρός, χάρις εἰς τὸ πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, εἶχε μόνον καὶ μόνον ἀντικόψῃ ἕνα ἐρισύπελας, καὶ ὅτι ὁ ἐπικίνδυνος αὐτὸς ξένος τοῦ κρανίου ὄφειλε τὸ ταχύτερον νὰ ἐκτοπισθῆ. Ὁ αὐτοσχέδιος ἱατρός ὑπεστήριξεν ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ἐρισυπέλατος, ἀλλ' ὅτι ἐπρόκειτο περὶ κάθε ἄλλης νόσου. Ἐπὶ τέλους μετὰ 14 ἡμέρας ἐνοχλητικῶν πόνων ὁ ἀρχιεπίσκοπος νικηθεὶς ἀπὸ τοὺς πόνους καὶ ἀπελπισθεὶς ἠθέλησε νὰ δοκιμάσῃ τὴν τύχην του ἐμπιστευόμενος εἰς τὰς συμβουλὰς μου. Ἐντὸς 24 ὥρων ἔκαμα νὰ ἐξανθήσῃ εἰς τὸ πρόσωπόν του ἕνα θαυμασίον ἐρισύπελας. Ἀπὸ τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἔπαυσαν πλέον οἱ κεφαλικαὶ τοῦ πόνοι. Βαθὺς ὕπνος ἐπηκολούθησε, τὸν ὅποιον τὸ φῶς δὲν διαταράσσει χάρις εἰς τὴν ἐξοιδῆσιν τοῦ προσώπου. Ὁ ἀσθενὴς τὴν ἡμέραν γλυτώσῃ ἀπὸ τὸ ἐρισύπελας ἢ δὲν θὰ τὴν γλυτώσῃ; Εἶπε δική του δουλειά. Ἡ δουλειά μου ἔγινε. Ἀπέδειξα τὴν ὀρθότητα τῆς διαγνώσεώς μου. Ἐὰν ἀποθάνῃ θὰ τοῦ δοθῇ καλὸν μάρτυμα. Ἔτσι εἰς τὸ μέλλον δὲν θὰ ἐμπιστεύεται πλέον εἰς τὰς μεταμορφώσεις τῶν θαλαμηπόλων εἰς ἱατροὺς εἰς

τὸ διάστημα μιᾶς πενταετίας. Ἀλήθεια φοβούμαι πολὺ διὰ τὰς ἡμέρας τοῦ ἀσθενοῦς. Ἐπὶ τέλους εἶναι προτιμώτερον ἕνας ἀνθρώπος μηδενικὸν παρά ἕνας διεστραμμένος. Ποιὸς ξέρει τί πάστα θὰ εἶναι ὁ διάδοχός του.

Δεχθῆτε, κ. πρόξενε, τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἐκτιμῆσεως καὶ ἀφοσιώσεώς μου.

Aphe LAFFON.

Ἐν Λευκωσίᾳ τὴν 27 Μαρτίου 1859.

Κύριε Πρόξενε (Darras)

Ἐπωφελοῦμαι τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ κ. Laine, ὅστις τὴν στιγμὴν αὐτὴν εὐρίσκειται πλησίον μου, διὰ νὰ σᾶς μεταδώσω νεώτερα διὰ τὸν ἀρχιεπίσκοπον. Σήμερον εἶνε πολὺ καλῆτερα. Τὸ ἐρισυπέλας του φαίνεται ἀμέτῳ, ἀν καὶ βραδέως, πρὸς κατ'εὐχὴν ἀπόληξιν. Ἐν τούτοις δὲν ἀπέλειπον νὰ καλέσω καὶ τοὺς ἰατροὺς τῆς Λάρνακος, Θέλω, πρὸ παντὸς ἄλλου, νὰ θέσω ἐκτὸς κατηγορίας τὴν εὐθύνην μου. Καθησυχάζατε ὅθεν τοὺς ὀρθοδόξους τῆς Λάρνακος. Ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ χάσωσι τὸν πνευματικὸν τῶν πατέρων.

Δεχθῆτε κλπ.

Aphe LAFFON.

Ἐν Λάρνακι τὴν 20 Ἰουνίου 1859.

Κύριε Πρόξενε (Paul Darasse)

Γεννηθεὶς ἐν Λάρνακι τῆς Κύπρου τὸ 1835, ἠκολούθησα τέσσαρα ἔτη βραδύτερον, τὴν οἰκογένειάν μου εἰς Λευκωσίαν, πρωτεύουσαν τῆς Νήσου, ὅπου ἐγκατεστάθη, καὶ ὅπου διαδιότ' ἀκόμη ὁ πατέρας μου, ἐκπληρῶν ἀπὸ τῆς 7 Ὀκτωβρίου 1845 καθήκοντα προξενικοῦ τῆς Γαλλίας, πράκτορος. Εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἔμαθον ἑλληνικὰ καὶ τουρκικὰ, μὲ τὸσον περισσοτέρην εὐκολίαν, ἐφόσον δὲν ὁμιλοῦνται ἐδῶ παρά αἱ δύο αὐταὶ διάλεκτοι μόνον. Εἰς ἡλικίαν 15 ἐτῶν ἐστάλην εἰς τὸ κολλέγιον τῶν Ἰησουητῶν τοῦ Λιθάνου, ὅπου ἐδιδάχθην λατινικὰ, ἰταλικὰ καὶ γαλλικὰ. Ἀποροιτήσας ἐμελέτησα ἀγγλικὰ, τῶν ὁποίων ἔχω γνώσεις τινάς. Σήμερον μελετῶ περσικὰ. Βλέπετε, κ. Πρόξενε, τὴν σπουδὴν γλωσσῶν ἕκαστα εἰδικότητά μου. Ἡ δοθεῖσα αὐτῇ εἰς τὰς σπουδὰς μου κατεύθυνσις μὲ ὠδήγησε φυσικὰ πρὸς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ διερμηνέως. Πολὺ τολμηρὰ ἔβ' φανῆ ἢ φιλοδοξία αὐτῇ διὰ νέον ἀγνωστον καὶ χωρὶς προστασίαν. Ὑμεῖς, κ.

Πρόξενε, ὅστις προστατεύετε τὸσον θερμῶς τοὺς ὁμοεθνεῖς σας, καὶ εἴσθε ὁ πατήρ τῆς μικρᾶς μας παροικίας, λάβετε, σᾶς παρακαλῶ, τὴν καλωσύνην νὰ μεσητεύσητε δι' ἐμέ, καὶ ἐπειδὴ κάθε αἰτήσεις πρέπει νὰ ἔχη τὴν δικαιολογίαν τῆς, εὐδοκήσατε νὰ σημειώσητε ὡς τίτλους δι' ἐμέ τὰς ἀφιλοκερδεῖς καὶ ἐνζήλους ὑπηρεσίας τοῦ πατρὸς μου. Προσθέσατε ἀκόμη, παρακαλῶ, τὰ μικρά μου προτερήματα, καὶ εὐαρεστήθητε νὰ τονίσητε ὅτι εἰς ἡλικίαν 19 ἐτῶν διακαίόμενος ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ὑπηρετήσω τὴν πατρίδα μου, ἐγκατέλειπα αἰφνηδίως τὴν πατρικὴν στέγην διὰ νὰ ὑπάγω καὶ νὰ καταταχθῶ εἰς τὸν γαλλικὸν στρατὸν ὡς βοηθὸς διερμηνεύς. Πιστοποιητικὰ, τὰ ὁποῖα δύναμαι νὰ σᾶς ὑποβάλω, μαρτυροῦσιν ὅτι ἐπετέλεσα τὸ καθήκον μου μὲ ζῆλον καὶ ἀφοσίωσιν.

Τολμῶν νὰ ἐλπίσω, κ. Πρόξενε, ὅτι θὰ εὐδοκήσητε νὰ λάβητε ἐνδιαφέρον διὰ τὴν αἰτησίαν μου καὶ νὰ ὑποστηρίξητε αὐτὴν παρά τῷ Ὑπουργῷ, παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε ἐκ τῶν προτέρων τὴν ἔκφρασιν τῆς θαθείας εὐγνωμοσύνης τοῦ ἀφοσιωμένου καὶ ταπεινοῦ δούλου σας,

GUSTAVE LAFFON

Ἐν Λεμεσῷ τὴν 25 Ἰουλίου 1859.

Ἐκλαμπρότατε Κύριε,

Ὁ ὑποφαινόμενος ὑπηρετήσας ὡς καπετάνος καὶ ὡς πρῶτος ἰατρὸς τοῦ στρατοῦ τῆς Βενετίας κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πόλεμον τῆς Ἰταλίας κατὰ τὸ 1848 καὶ 1849, ὅτε καὶ ἡ μεγαθυμία τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν αὐτοκράτορος Ναπολέοντος Γ' καθηγίασε τὸν ἀγῶνα τοῦτον διὰ τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ, νομίζει καθήκον του νὰ προσφέρῃ καὶ τὰς ὑπηρεσίας του, ὡς ἰατροῦ τῶν δύο στρατευμάτων, ποὺ μάχονται διὰ τὴν ἀπὸ τὸν ξένον ζυγὸν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος τοῦ Ἰταλίας. Ἐνεκα τοῦτου ὑπενθυμίζει τὴν ὁμ. ἐκλαμπρότητα τὴν διὰ τοῦτο αἰτησίαν του νὰ σταλῆ ὅπου δεῖ, καὶ νὰ τοῦ παραχωρηθῇ ταυτοχρόνως ἄδεια ἀπουσίας ἀπὸ τὸ ἀξίωμα ποὺ τὸν περιβάλλει τοῦ προξενικοῦ πράκτορος τῆς Γαλλίας, εὐκλόου ὑπαρχούσης τῆς εὐρέσεως ἀντικαταστάτου του.

Ἐπιτίθηται βέβαια ὅτι διὰ τὴν σπουδαιότητα τῶν γεγονότων, καὶ διὰ τὸ τραχὺ τοῦ ἀγῶνος τὰ στρατεύματα ἔχουσιν ἀνάγκην ὑγιεινομικοῦ προσωπικοῦ. Διὰ τοῦτο πιστεύει ὁ ὑποφαινόμενος ὅτι ἔχει ἐπιβεβλημένον καθήκον νὰ προσφέρῃ τὰς ἀτομικὰς του

υπηρεσίας. Δύναμαι δὲ νὰ υπηρετήσω εἰς τὸν ναυτικόν, εἰς τὸν κατὰ ξηρὰν στρατὸν, εἴτε καὶ εἰς τὰ κεντρικὰ νοσοκομεία τοῦ στρατοῦ, ὡς θὰ εὐηρεστεῖτο νὰ διαθέσῃ αὐτὸν ἡ ἀρχή. Ὡς Ἴταλὸς ἕμως προτιμῶ νὰ υπηρετήσω εἰς τὸ Ἴταλικὸν στρατὸν, ἐτοιμος νὰ ἀποδεχθῶ πᾶσαν ἀποστολήν μου. Εἶμαι ἐρωδιασμένος μὲ ὅλα τὰ ἀναγκαῖα ἐργαλεῖα χειρουργικῆς, καὶ ἐπιθυμῶ, ἂν αἱ υπηρεσίαι γίνονται ἀποδεκταί, νὰ διαταχθῶ νὰ ἀναχωρήσω μὲ τὰ χειρουργικά μου ἐργαλεῖα.

Παρακαλῶν τὴν Ὑμ. Ἐκλαμπρότητα νὰ θελήσῃ εὐνοϊκῶς νὰ συστήσῃ τὴν αἰτήσίν μου, προσφέρω εἰς αὐτὴν τὰ αἰσθηματικά μου σταθερᾶς ἐμπιστοσύνης

Giacento Mantovani, Medico Chirurgo, agente consolario di Francia.

(Ἴταλιστί)

DARASSE.

Documenti,

τὰς ὁποίας ὁ ὑποφαινόμενος θέτει εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ αὐτοκρ. προξενείου τῆς Γαλλίας πρὸς ὑποστήριξιν αἰτήσεώς του δι' ὑπηρεσίαν ὡς ἰατροχειρουργοῦ εἰς τὸν συμμαχικὸν πολεμικὸν στόλον. 1ον Δίπλωμα di Laurea in Medicine, πανεπιστήμιον Padova 8 Μαΐου 1842.—2ον Δίπλωμα di Laurea in chirurgia, πανεπιστήμιον Padova 8 Μαΐου 1842.—3ον Δίπλωμα di Magistero τῆς μαϊευτικῆς. Pavia.—4ον) Πιστοποιητικὰ ἐξασκήσεως ἰατρικῆς εἰς κοινότητάς τοῦ ὑπαίθρου.—5ον) Πιστοποιητικὰ ὑπηρεσίας ὡς δευτέρου ἰατροῦ εἰς τὸ νοσοκομεῖον di Rovigo nelle Venezia.—6ον) Πιστοποιητικὰ ὑπηρεσίας ὡς πρώτου ἰατροῦ τοῦ νοσοκομείου di Rovigo.—7ον) Brevetto ὑπολοχαγοῦ di primo tenente τοῦ στρατοῦ τοῦ πεζικοῦ τῆς Βενετίας 1848.—8ον) Brevetto προαγωγῆς του εἰς καπετάνιον τῆς ἀρμάδας αὐτῆς 1849.—9ον) Destinazione ὡς πρώτος ἰατρός τοῦ στρατιωτικοῦ νοσοκομείου Conoctite (i) 1849.—10ον) Documenti ὑπηρεσίας εἰς τὸ νοσοκομεῖον τοῦ Conoctite 1849.—11ον) Documenti ὑπηρεσίας ὡς προκοινσόλου Σάρδου εἰς Λεμεσὸν Κύπρου 1851.—12ον) Brevetto προξενικοῦ τῆς Γαλλίας πράκτορος εἰς Λεμεσὸν 1856.—13ον) Documenti ἐκπληρώσεως καθηκόντων εἰς τὴν θέσιν αὐτῆν.—14ον).—Documenti ἐξασκήσεως τῆς ἰατρικῆς ἐπὶ ἐννεαετίαν εἰς Λεμεσόν. Ἔτεραι ἀ-

ποδείξεις δι' ἄλλας ὑπηρεσίας δύνανται νὰ ἐπιδειχθῶσι χρείας τυχοῦσης.

Giacento Mantovani, ἰατροχειρουργὸς καὶ προξενικὸς τῆς Γαλλίας πράκτωρ ἐν Λεμεσῶ.

(Ἀχρονολόγητον εἰς φάκελλον ἐγγράφων τοῦ 1859. Ἄλλως τε ἡ δι' ἧς προσφέρει τὰς ὑπηρεσίας του ὡς ἰατροχειρουργοῦ ἐπιστολή του χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς 25 Ἰουλίου 1859.)

(Ἴταλιστί)

DARRASSE

Ἀντίγραφον ἀποσταλὲν εἰς τὸν κυβερνήτην τὴν 30ῆν Μαΐου 1864.

Ἐν Σκάλῳ τὴν 15/27 Μαΐου 1864.

Σημείωσις ἐπισκέψεων καὶ φαρμάκων γενομένων καὶ δοθέντων εἰς τὸν Mollah Saly τῆς Λευκοσίας, ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ κ. Σ. Καστὰν βέη, πρώην καθηγητοῦ τῆς αὐτοκρατορικῆς Σχολῆς τοῦ Galata Serail, πρώην ἰδιαιτέρου ἰατροῦ τῆς Α. Α. Μ τῆς μακαρίτιδος Σουλτάνας Ἀτιέ κλπ. κλπ, ἤδη ἰδιωτικοῦ ἰατροῦ ἐν Κύπρῳ.

Ἀπρίλιος καὶ Μάϊος 1864. Ταξεῖδι εἰς Λευκοσίαν 8 κυπριακὰ μίλια,

	πρὸς 100 Γρ. τὸ μίλι γρ. 800	
Ἐπιστροφή εἰς Λεμεσὸν 14 κυπρ. μίλια »		» γρ. 1400
μουσικὰ φάρμακα		350
Δύο θραυδὲς πρὸς χορήγησιν φαρμάκων εἰς τὸν ἐτοιμοθάνατον		1200
Δώδεκα ἐπισκέψεις ἡμέρας πρὸς 50 γρόσια		600
	Γρόσια	4.350

Α. Καστὰν βέης, δόκτωρ ἰατροῦ.

Ἐν Λάρνακι τὴν 4 Ἀπριλίου 1868

Κύριε Μαρκήσιε,

Ἐλαβον τὴν ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν ἡ Ὑμ. Ἐξοχότης μου ἔκαμε τὴν τιμὴν νὰ μου γράψῃ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 7 Μαρτίου τε-

λευταίου, υπό φάκελλον direction Politique, δι' ἧς μοῦ ζητεῖται πληροφορίας περὶ τοῦ κ. Εὐκλείδου (Ἰωάννου Γεωργίου) γεννηθέντος τὸ 1835 εἰς τὴν Νήσον Κύπρον, ἤδη δόκτορος ἰατροῦ ἐν Παρισίοις ζητούντος ἄδειαν ἐγκαταστάσεως του εἰς Γαλλίαν. Κατὰ τὰς ἀς ἠδυνήθη νὰ ἔχω πληροφορίας, κάποιος κύριος Εὐκλείδης (Ἰωάννης Γεώργιος), ἔχει πραγματικῶς μεταβῆ εἰς Γαλλίαν, πρὸ τινων χρόνων, διὰ νὰ σπουδᾷ ἰατρὸς. Ἐγεννήθη τὸ 1835 εἰς τὴν Μαρμαθάξην, χωρίον (sic) τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Νήσου, ὅπου οἱ γονεῖς του ζῶσιν ὡς γεωργοί. Αὐτὰ εἶνε ὅσα, κύριε Μαρκήσιε, κατάρθωσα νὰ πληροφορηθῶ περὶ τοῦ ὑποκειμένου του.

COLONNA CECCALDI.

Ἐν Λάρνακι τὴν 1 Μαΐου 1876.

Ἱατροδικαστικὴ ἔκθεσις.

Ἡμεῖς οἱ κάτωθεν ὑπογεγραμμένοι δηλοῦμεν ὅτι εἶχομεν ὑπὸ ἰατρικὴν θεραπείαν τὸν Nicola Vidal, υἱὸν τοῦ Ἀντωνίου καὶ τῆς Μαρίας, ἐτῶν 30, γάλλον ὑπήκοον. Δηλοῦμεν ὅτι ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν ποὺ ἐθέσαμεν τὸν ρηθέντα Νικόλαον ὑπὸ θεραπείαν ἦτο ἤδη προχωρημένη ἢ ἀσθένεια, ἢ ὅποια τὸν ὠδήγησεν εἰς τὸν τάφον μετὰ ἕξ ἡμέρας. Ἡ ἀσθένεια αὕτη ἐπαρουσίασεν ὄλα τὰ συμπτώματα γαστρομηνιγγίτιδος, ἢ ὅποια εὐσυνήδητως δύναμαι νὰ δηλώσω ἦτο συνέπεια ἐγκεφαλικῆς διακινήσεως λόγῳ τραυματισμοῦ. Ἦτο ὄντως ἀκόμη καταφανῆς ἐκχύμωσις μετωπικὴ ὑπὲρ τὸν ἀριστερὸν ὀφθαλμὸν συνεχιζομένη πρὸς τὸ κοίλωμα τοῦ αὐτοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἡ ἐκχυσίς αὕτης τοῦ αἵματος φαίνεται ὅτι ἐγένετο συνέπεια ἰσχυροῦ κτυπήματος διὰ τραχέως ὄπλου. Ἄλλο τραῦμα φαίνεται πρὸς τὴν ἀριστερὰν ἰλιακὴν χώραν.

Πρὸς πίστιν τοῦ ὁποῖου ὑπογράφομεθα,

Dr BRACHETTI, MEDICO SANITARIO,
Pio VALSAMAKI, D. M.

(Ἱταλιστί).

Ὅσα ἔχει νὰ λάβῃ τὸ ταμεῖον τῆς Καγκελλαρίας ἀπὸ τὴν κληρονομίαν τοῦ μακαρίτου Louis Brûe, ἀποθανόντος τὴν 25 Ἀπριλίου 1699 :

Γρ. 1, διὰ τὴν ἄδειαν τοῦ Καδῆ	1
Γρ. 1, διὰ τοὺς μεταφέροντας εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐνταφί- ασαντας τὸν νεκρὸν του	1
Γρ. 2.70 διὰ δύο ὀκάδας 300 δράμια κερί	2.70
Γρ. 6, πληρωθέντα διὰ δικαίωμα τάφου εἰς τοὺς R.R.P.P. Observantins	6
Γρ. 2.50 πληρωθέντα εἰς τὸν κ. Fornelly, δραγομάνον	2.50
Γρ. 1 εἰς τὸν Janissaire	1
Γρ. 4.50, πληρωθέντα εἰς τὸ Registre d'ordre τοῦ κ. πρώτου Deputé, δι' ἴσον ποσὸν ὀφειλόμενον	4.50
alspres] 50 πληρωθέντα εἰς τὸν Ἰωάννην τὸν πανδοχεὰ δια- ταγῆ τοῦ κ. premier Deputé, δι' ἕξ ὀδα ἐπιβαρύνοντα τὸν ἀποθανόντα, διὰ τροφὴν ἐκείνων ποὺ ἔφεραν τὸ χιόνι	0.50
Γρ. 1, πληρωθὲν εἰς τὸν israhin τοῦ λιμένος διὰ δικαίωμα des Terres et boutiques (40) τοῦ ἀγίου Λαζάρου	1
Γρ. 1, δι' ἐπίθεσιν σφραγίδος εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀποθανόντος	1
Γρ. 7.25 διὰ 14 1/2 ὥρας, εἰς ἕξ προσελεύσεις, διὰ καταγρα- φὴν τῆς περιουσίας τοῦ ἀποθανόντος	7.25
Γρ. 6.50 διὰ 14 ὥρας, εἰς τρεῖς ἀπασχολήσεις, διὰ τὴν δημο- πρασίαν ἀντικειμένων τοῦ ἀποθανόντος	6.50
Γρ. 5.52 πληρωθέντα εἰς τὸν George Caly, τελλάλην, δικαί- ωμα του ἐκ 20)ο ἀπὸ τὴν δημοπρασίαν διὰ τὸν ἀποθανόντα	5.52
Γρ. 6.50, δικαίωμα τοῦ Ταμεῖου ἐκ 20)ο ἐπὶ ποσοῦ γρο- σίων 325.84 aspres	6.50
Διὰ μίαν αἴτησιν, παρουσιασθεῖσαν ἀπὸ τοὺς δανειστὰς τοῦ ἀποθανόντος, διὰ νὰ πληρωθῶσιν	.....

Γρόσια 45.9

Lemaire

Livres des comptes courants de la Caisse des Depots
19 Aout 1706—31 xi bre 1730 page 144. No 158

Τὸ εἰρημένον ταμεῖον ἔχει νὰ λαμβάνῃ ἀπὸ τὴν κληρονο-
μίαν τοῦ Touche :

Γρόσια ἕν, πληρωθὲν εἰς τὸν Janissaire τοῦ κυρίου προξέ-
νου ὅστις συνώδευσε τὸ λειψανον εἰς τὴν ἐκκλησίαν 1

40) Ἄγνοοῦμεν, τί ἦτο τὸ δικαίωμα τοῦτο, ὡς καὶ τὸ τί εἶνε
τὸ «Terres et boutiques» τοῦ ἀγίου Λαζάρου.

- Γρόσια ξν, πληρωθὲν εἰς τοὺς κ. κ. Guerin καὶ Donde, χειρουργοὺς, δι' ἔν παρφουμ, τὸ ὁποῖον ἔκαμον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀποθανόντος 1
- Γρόσια ξν, πληρωθὲν εἰς τὸν Victor, διότι ἐφύλαξε τὴν οἰκίαν τοῦ ρηθέντος Touche διαρκούσης τῆς ἀσθενείας τοῦ μακαρίτου Claude Guillet κατὰ διαταγὴν τοῦ καγκελλαρίου 1
- Γρ. 9.50, δι' ἀντιμισθίαν 19 ὥρων, εἰς 6 συνελεύσεις γενομένας κατὰ τὴν δημοπρασίαν τοῦ ρηθέντος Touche 9.50
- Γρ. 12.30, πληρωθέντα εἰς τὸν τελλάλην, δικαίωμα του, πρὸς 2 ο)0 ἐπὶ τοῦ ποσοῦ γρ. 615.39, προϊόντος δημοπρασίας ἀντικειμένων τοῦ ἀποθανόντος. 12.30
- Γρ. 54.73, δι' ἐπιδιωρθώσεις τῆς οἰκίας τοῦ ρηθέντος Touche ἐντολῇ τοῦ κ. Louis Brüe, πρώτου Deputé, ἐνεργοῦντος ὡς προξένου ὑπὸ ἡμερομηνίαν 22 Αὐγούστου 1695, ὡς φαίνεται εἰς τὸν λεπτομερῆ κατάλογον, βεβαιωθέντα ὑφ' ἡμῶν, τοῦ κ. Brüe, καὶ τοῦ καγκελλαρίου 54.73
- Γρ. 350 πληρωθέντα εἰς τοὺς κληροδόμους τοῦ συγχωρηθέντος Cagy (Κατζή) Antony τῆς Λεμεσοῦ, διαταγῇ τοῦ κ. Luce, προξένου κατὰ τὰς 14 Μαρτίου 1697. 350
- Γρ. 3, πληρωθέντα εἰς τὸν τελλάλην, δημοπρατήσαντα τὴν οἰκίαν τοῦ ρηθέντος Touche, πωληθεῖσαν ἐν δημοπρασίᾳ ἀντὶ 150 γρ. εἰς τὸν κ. Ant. Callimery, procureur de Terre-Sainte 3
- Γρ. 3, διὰ 3 δημοπρατήσεις. 3
- Γρ. 16.36, Δικαίωμα τοῦ Ταμείου ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τῶν 818 γρ. καὶ 30. πού ἀνέρχεται ἡ πίστις τοῦ παρόντος λογαριασμοῦ 16.36
- Γρ. 366.81, δοθέντα τοῖς μετρητοῖς εἰς τοὺς κυρίους Antoine et Simon Pierre Touche, υἱοὺς τοῦ μακαρίτου Philippe Touche, παρισταμένου (assisté) τοῦ κ. Alexandre Gregoire, θείου καὶ κηδεμόνος των, διαταγῇ τοῦ φροντιστοῦ de gastines, ὡς φαίνεται εἰς τὴν ἐξόφλησιν τῶν ρηθέντων κυρίων εἰς ἡμᾶς, Pistre chancelier, ἡμερομηνίας 27 Ἀπριλίου 1710 366.81
- Γρ. 818.10

Πρόξενος Cl. Lemaire

Marigny.

Καταχώρησις ἱατρικῆς ἐκθέσεως διὰ τὸν κ. Felix Guys.

Σήμερον τὴν 9 Ἰουλίου τοῦ ἔτους 1734, πρὸ μεσημβρίας, ἐνώπιον ἐμοῦ καγκελλαρίου τοῦ προξενείου τῆς Γαλλίας ἐν Κύπρῳ, ὑπογεγραμμένου, ἐπαρουσιάσθη ὁ κ. Felix Guys, de la ciotat, ὅστις ἐξήτησε τὴν καταχώρησιν μιᾶς ἐκθέσεως ἱατρῶν (chirurgiens), ἐχούσης οὕτω:

Ἡμεῖς οἱ κάτωθεν ὑποφαινόμενοι ἱατροὶ τῆς γαλλικῆς ἐν Κύπρῳ παροικίας, πιστοποιοῦμεν ὅπου δεῖ ὅτι: πρὸ δύο μηνῶν, ἢ περίπου, ἐζητήθημεν πολλάκις καὶ ἤλθκαμεν εἰς τὸ γαλλικὸν πανδοχεῖον διὰ νὰ περιποιηθῶμεν μὲ τὰς συμβουλὰς μας, καὶ μὲ τὸ ἐπάγγελμά μας τὸν κ. Felix guys, lieutenant sur la Polacre notre dame de bon secour, κυβερνωμένης ἀπὸ τὸν καπετάνον κ. Paul, ὁ ὅποιος καθ' ὄλον τοῦτο τὸ διάστημα ἦτο πάντοτε ἀσθενῆς μὲ πύρετον συνεχῆ (lente) συνοδευόμενον μὲ δυσκολίαν ἀναπνοῆς, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον ἔντονον, καὶ ἐλαφρὸν βήχα· ὅτι τοῦ ἐχορηγήσαμεν ὅσα φάρμακα ἐκρίναμεν μᾶλλον ἐπιβαλλόμενα διὰ τὴν θεραπείαν τῶν κακῶν του, χωρὶς ἕνεκα τούτων νὰ σημειωθῇ βελτίωσις παρὰ δι' ἐλάχιστον χρόνον, ὅτι αἱ συχναὶ καὶ δυσάρεστοι ὑποτροπαί, ἰδίως τῆς δυσπνοίας καὶ τῆς βηχός, μᾶς κάμνουν νὰ φοδοῦμεθα, τῶν δυνάμεών του ἐξαντλουμένων μᾶλλον καὶ μᾶλλον, μήπως χειροτερεύσῃ πολὺ περισσότερο τὸ φθινόπωρον, ὁπότε αἱ ἐνοχλήσεις αὐταὶ συνήθως αὐξάνουσι σημαντικῶς, ἐκτὸς ἐὰν προλάβῃ καὶ πρὸ τῆς τῶσον δυσάρεστου δι' αὐτὸν ἐποχῆς, ἀλλάξῃ κατοικίαν καὶ τόπον, διὰ νὰ ἀναπνέῃ ἀέρα, ὅστις θὰ ἠδύνατο νὰ συμβάλῃ εἰς ἀνακούφισίν του, καὶ ὅτι ἀροῦ εἰς μάτην ἐδοκιμάσαμεν διάφορα φάρμακα, εἰς πίστῳ τούτου δίδομεν εἰς τὸν ρηθέντα τὸ παρὸν πιστοποιητικὸν μας διὰ νὰ τοῦ χρησιμεύσῃ ὅπου δεῖ.

Ἐν Κύπρῳ τὴν 9ην ἡμέραν τοῦ Ἰουλίου 1734

Montgrand.

Ἐπογεγραμμένοι Lefebure, καὶ Deliège, (ἐν τῇ πρωτοτύπῳ).

Ἡμεῖς, Charles Demongrand, Ecuyer Consén du Roy, πρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Κύπρῳ, πιστοποιοῦμεν καὶ βεβαιοῦμεν

δπου δεῖ, ὅτι οἱ κύριοι Lefebure καὶ Deliège, οἱ ὡς ἄνωθεν ὑπογεγραμμένοι, εἶνε ἰατροὶ τῆς γαλλικῆς παροικίας εἰς τὸν λιμένα τοῦτον, καὶ πρὸς μαρτυρίαν, ὅτι πίστις εἰς τὰ γραφόμενα καὶ τὴν ὑπογραφὴν των πρέπει νὰ δίδεται, ὑπογράφομεν τὸ παρὸν, ἐπιμαρτυρούμενον ἀπὸ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ καγκελλαρίου τοῦ προξενείου τούτου, καὶ σφραγισμένον μὲ τὴν βασιλικὴν σφραγίδα.

Ἐδόθη ἐν Λάρνακι τῆς Κύπρου τὴν 9 Ἰουλίου 1734. Ὑπογραφὴ: Demontgrand, ἐν τῷ πρωτοτύπῳ, καὶ κατωτέρω παρ' ἡμῶν καγκελλαρίου τοῦ προξενείου. Ὑπογραφὴ: Lemaire, καγκελλάριος, ἐν τῷ πρωτοτύπῳ.

Ὡς ἄνω ἐπρωτοκολλήθη ἡ εἰρημένη ἐκθεσις τῶν ἰατρῶν διὰ τὸν κ. Felix guys καὶ πιστῶς παρεδλήθη πρὸς τὸ πρωτότυπον, ἀποδοθὲν ὑπὸ τοῦ καγκελλαρίου.

Montgrand.

Δήλωσις γενομένη ἀπὸ τοὺς κάτωθεν ὑποφαινόμενους εἰς τὸ χωρίον Φαμαγούστα εἰς τὰς 3 Φεβρουαρίου 1794.

Οἱ κάτωθεν ὑποφαινόμενοι δηλοῦμεν ὅτι ὁ ἀποθανὼν πολίτης honore Lazar Borel, υἱὸς τοῦ gabriel, χωρικοῦ καὶ τῆς Marguerite Tisseiri, γεννηθείσης εἰς Ciotat, ἡλικίας 25 ἐτῶν καὶ τριῶν ἡμερῶν, μετὰ ἕξ ἡμερῶν ἀσθένειαν, συνεχῆ πυρετὸν, μετέστη πρὸς καλιτέραν ζωὴν, ἡμέραν Κυριακὴν, ὥραν 8ην πρωίας τὴν 26 Ἰανουαρίου 1794 εἰς τὸ χωρίον Φαμαγούστα, ὅπου ἐνεταφιάσθη εἰς τὸ νεκροταφεῖον τῶν χριστιανῶν ἐλλήνων, εἰς τὴν ἐνορίαν τὴν καλουμένην αἰς Νικόλας, τῇ συνοδείᾳ δύο ἱερέων ἐλλήνων, ἐφοδιασμένος διὰ τῶν θείων μυστηρίων καὶ παντὸς ὅ,τι κατὰ τὰς κηδείας σύμφωνα πρὸς τὸ δόγμα των μὲ τὴν συνοδείαν τῶν καλιτέρων πατριωτῶν, καὶ πρὸς πίστιν τούτου ὑπογραφέμεθα.

giuseppe Zambelli, medico.

Οἱ κάτωθεν ὑποφαινόμενοι γάλλοι πολλοὶ δηλοῦμεν καὶ ἐπιβεβαιοῦμεν τὴν ἀλήθειαν διὰ τῆς παρουσίας δηλώσεως. Εἰς Φαμαγούστα τὴν ἡμέραν ὡς ἄνωθεν. Louis Bernard Ricard (πρόξενος). (ἰταλιστί).

Li religiosi greci
ἡμεῖς οἱ π πάδες ρομέη ο γε
ράσιμος. καὶ ἀγάπιος τονεβάλα
μεν κοντὰ στινεκλισίαν
τονεχόσαμεν μεταχόματα κοντὰ
ησταμνήματα ταδικάμας.
το ονομάτου Βοέλλα Φραν-
τζέζος.

Ἐπιτύμβιοι ἐπιγραφαί.

Ἐκτὸς ἐκείνων τοῦ κοιμητηρίου τῶν Διαμαρτυρομένων, εὐρισκομένου εἰς τὸν περιβόλον τοῦ ναοῦ ἁγίου Λαζάρου, αἱ ὁποῖαι ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ Cobham, ὑπάρχουσι καὶ τοιαῦται ἑλληνικαὶ εἰς τὸν περιβόλον τῶν ναῶν ἁγίου Λαζάρου, Χρυστοπολιτίσσης καὶ Σωτήρος. Εἰς τὸ παλαιὸν πάλιν νεκροταφεῖον τῶν Καθολικῶν ἐν Λάρνακι, ὅπισθεν τοῦ ναοῦ τῆς Terra—Santa, μέχρι πρό τιнос ὑπῆρχον ἐπιτύμβιοι τῶν μελῶν τῆς εὐρωπαϊκῆς παροικίας, αἱ πλεῖσται τῶν ὁποίων ἀπὸ τοῦ 1933 μετεφέρθησαν εἰς τὸ νεώτερον νεκροταφεῖον παρὰ τὴν Μοῆν ἁγίου Γεωργίου τοῦ Κοντοῦ. Ἐνταῦθα δηλαδὴ ὁ R. P. Pietro, ἡγούμενος τῆς Μοῆς, ἀνήγειρεν ἐξάπλευρον ναῖσκον, ἐπὶ τοῦ γύρωθεν πεζοδρομίου τοῦ ὁποίου ὡς καὶ ἐπὶ τῶν πλευρῶν του ἐτοποθετήθησαν αἱ ἐν καλῇ καταστάσει διασωθεῖσαι πλάκες.

Ὁ Pietro Brunoni (ἀρ. 4), υἱὸς τοῦ ἱατροῦ Antonio (Κ.Χ. τόμ. Στ' 1929 σελ. 179 καὶ τόμ. ΙΑ' 1935 σελ. 205) καὶ ἀδελφὸς τοῦ Vicario Paolo Brunoni, γεννηθεὶς τὸ 1798 ἐνυμφεύθη τὴν Elena Saint Amand (née 1810). Διέτελεσε καγκελλάριος καὶ ἀναπληρωτὴς τοῦ προξένου τῆς Ἰταλίας 1866—7. Ὁ Leonard Laffon (ἀρ. 14) εἶναι υἱὸς τοῦ ἱατροῦ Adolphe Laffon, προξενικοῦ ἐν Λευκωσίᾳ πράκτορος τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀδελφὸς τοῦ ποιητοῦ Γουσταίου Λαφῶν (Κ.Χ. τόμ. ΙΑ. σελ. 210, 236). Ὁ Foblant (ἀρ. 21) ἦτο ἱατρὸς (ἴδε ἄνωτ. σελ. 213). Ὁ Chimicata (ἀρ. 22) ἦτο καγκελλάριος τοῦ προξενείου Κάτω Χωρῶν, ὡς φαίνεται ἐξ ἐγγράφου τῆς 16 Ἰουλίου 1835 φέροντος τὴν ὑπογραφὴν του. Ὁ Joseph Hypolite (ἀρ. 27) εἶναι ὁ ἱατρὸς ὁ μνημονευόμενος ὑπὸ τοῦ Laffon ὡς ἀποθανὼν ἐκ χολέρας (ἴδε ἄνωτ. σελ. 225).

Ν. Γ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ

A. Lapidari sepolcrali del Vecchio cimitero
di Terra—Santa. Larnaca.

1. Marcherita Colucci nata nel 1863 i genitori
inconsolabili 1872
2. monument de pieté filiale dedié à Jean Farkoa
par sa famille inconsolable Il fut excellent père
homme de bien et charitable né à Alep le 1 Juin
1773 décédé à Larnaca le 7 Octobre 1853 priez
pour lui.
(1. μ. 70. × 0 μ. 86).
3. Ici repose Marie Farkoa Née à St Jean d'Acre
(Syrie) le 19 April 1787 décédée à Larnaca
le 13 Mai 1850 priez pour elle
(1. 23 × 0. 63).
4. Qui Giace Pietro dei conti Brunoni da Luco
uomo integerrimo e di molti virtu adorno che coi
suoi saggi consigli confortavagli afflitti fu ottimo
marito e buon Padre visse anni 78 e passo me-
gliore vita li 14 Aprile 1876 i dolenti suoi figli
alla perpetua sua memoria consacrano questo
monumento.
(1. 58 × 0. 84).
5. qui giace Clementino Mattei nato il 12 Novem-
bre 1815 morto il 4 Febbraro 1876
(1. 25 × 0. 83).
6. ΔΟΜ qui giace giovanni Maria Mattei fu
console di Ragusa e di Prussia nato li 4 Set-
tembre 1742 morto li 4 Settembre 1810 Visse
benefico ed in genua probita anni 69 e giorni
5 l' amor filiale dedica questa lapide alla
grata memoria di si amato genitore riposi in
pace l' anima sua
(1. 89 × 1. 00.)
7. ΔΟΜ qui dorme in pace la nobil giovane Euge-
nia Mattei per virtuosi ornati costumi Carris-
sima tutta soavita e candore tanto astinente
con se quanto confusa coi poveri Visse soli sette

- lustri Scampo all' umane miserie il 23 Settembre
1858 Baldassar Mattei genitore Dolentissimo
questo marmo lacrimando poneva
(1. 84 × 0. 98)
8. ΔΟΜ qui giace Maria Elena figlia di Marino
Mattei nata li 4 Novembre 1787 d' accerba
morte tolta li 9 Febbrairo 1811 in eta anni
23 mesi 3 e giorni 3 giovane stimata e pianta
Perche d' ogni pregio adorna Riposi in pace
l' anima sua diletta
(1. 72 × 0. 91)
  9. ΔΟΜ qui sotto riposa Giuseppe Santi in Larnaca
di Cipro nato il II Febbrairo MDcccxi morto il
xxiii Novembre MDcccLviii per probita intelli-
genza commerciale ebbe la stima de suoi con
cittadini per costante sincerita la dilezione di
molti amici per esimie virtu Domestiche l' in-
tenso affetto dei figli Eliza ed Eugenio che
dolenti questa memoria eressero
(2. 12 × 1. 15.)
  10. qui giace l' onesta fangiulla appolita, Orsola,
Elisabetta adelaide Lapurra nata il xxvi ottobre
MD ccc xxx iii passata a vita migliore il II
Ottobre MDCCCXLIX P. PL
(0. 95 × 0. 73)
  11. A Maria Beraud non meno amorevole moglie
che affettuosa madre misericordiosa colle la-
crime dei suoi qui diposta dopo lunche Sofferenze
estinta il di 25 aprile 1853 nel trentesimo sesto
anno della sua vita lo sposo affetissimo questa
memoria consacro
(1. 36 × 0. 70.)
  12. qui giace Emilia Palma nata Cirilli passata a
miglior vita li 8 viibre 1865 colta da crudel morbo
nel ottavo lustro del eta sua lasciando un figlio
in eta tenera e parenti inconsolabili pregate

per lei gli amici che furo a te giusti piu che la
fortuna sempre ameranno il tuo nome.

(1.85×0.85)

13. ci git Leonard Laffon mort le 1 Aout 1864
agè de 10 ans et demi priez pour lui

(1.60×0.70)

14. qui ripose in pace aspettandolo scillo della estrema
tuba la mortale spoglia di Tomaso Cirilli n.
il XII acosto MD.CCXXXLVIII uomo religioso
benefico padre esemplare, cittadino operoso
cavaliere dell' ordine silvestriano e del santo
sepulcro di N. s. g. c. per onorevole decreto del
venerabil Patriarca Maronita del Livano Eletto
preside nazionale nell' isola di Cipro nella quale
moriva il XX agosto MDCCCL i cementi figli
posero questo marmo a sfogo non solo del loro
offanno quanto a parenne memoria delle paterne
virtu Pregate per l'anima sua.

(1.57×0.71)

15. qui riposano le generi di Virginia Saint Amand
nata il XIV Febraio MDCCCXII morta il XV Set-
tembre mdcccliv nel far lieto di nuove prole il
marito Giuseppe di Tomaso Cirilli che ora
piangente su questa tomba prega alla bella anima
della defunta consorte pace e candio eterno
Da dio.

(1.46×0.67)

16. Ci git andre Carpany né le 25 Octobre 1783
et decedé li 9 Octobre 1855 priez pour le repos
de son gme.

(1.12×0.60).

17. qui giace giuseppe usmiani di Antonio nato
il giorno 22 Marzo 1809 decesso 26 Jennaio 1882
qui riposa pure la di lui figlia Maria nata il
di 2 Settembre 1846 decessa il 13 Ottobre 1871
pregate per loro

(1.41×0.73).

18. D.O.M. qui riposano le ossa di Pietro Storaci
che rese l'anima al creatore li 19 Ottobre 1871
E tu pure qui riposi o Luisa storaci che dopo tre
anni 5 mesi 3 giorni non potendo piu reggere il
distacco del suo amato e fedele marito qui con
lui frettolosa ti riusisti noi figlie Emilie e Paolina
dolestissime della perdita di si cari genitori questa
lapide ponemmo che rinserra ancora la salma di
Giuseppe Storaci nostro amatissimo fratello
fatto vittima de mano ingrata crudele e tradi-
trice privandolo di vita li II 7bre 1876 Essendo
nel fior di sua eta Oh! tu che leggi implora pace
per queste anime.

(1.76×1.05).

19. Ici repose Amedée Amable Guiot decedé a
Larnaca le 3 Fevrier 1868 dans sa quaranta
septième année de profuntis

(1.88×1.13)

20. Irené Foblant docteur medecin de la Faculté
de Paris chevalier dela legion d'honneur du
St Sepulcre et St Sylvestre officier du medjidié
medecin en chef des quarantaines en Chypre
pendant 22 ans né a Bulle Doubs (France) le
6 Fevrier 1805 mort à Larnaca (Chypre) le 6
Avril 1864 transit benefatiendo

(180×0.91).

21. qui fu posta Orsola N Chimicata gia vedova
Mantovanni Sposa e madre di famiglia ese
mplarissime Vissuta anni 56 passo a miglior
vita il 29 agosto 1857 il desolato marito ed
i figli afflitissimi Lorenzo e giorgio Mantovanni
ai cari avanzi di santa perdita questa lapida
uniti consacravano

(1.10×0.57).

22. D.OM hic jacet io ant. Rizzinius italus Bened
fil qui Veronae nobili natus obeit in Cypro III id
Feb. anno CIQIQCCXCI vixit annos XLVIII
menses VII dies XVI christianae Religionis cultu

catholicae ecclesiae obsquio imprimis clareis de amicis de liberis de uxore urbanitate providentia amore perpetuo optime meritis quae luctum VT minveret acerbum nimis cineri et memoriae eius marmorem hunc tumvlum extuendum curavit.

(1.95)X0.97 (Στέμμα ἀκανθόχοιρος).

23. Ci git Antoin Saint Amand citoyen francais né à Larnaca de Chypre le 20 Decembre 1807, decedé le 1 Decbre 1876, priez pour lui.

24. Ad Augusta Poscher nata Fredico da Lussin grande de fiero morbo asiatico rapita del' amore del desolato consorte di 4 Teneri figli e parenti il di 8 Luglio 1865 nel eta d' anni 30 pace all anima sua (ἐφθαρμένον πολύ).

25. DOM. Ci git Paul Tardieu Marseilleus, decedé le 23 janvier 1868 à l' âge de 57ans peu d' homme ont été autant aimés de leur vivant et autant respectés apres leur mort. (θραυσμένον).

26. qui sono composte le reliquie terrene d' Eu genio d' anni I mesi 10 gni 22 ed Augusta d'anni 3 mesi 6 gni 23 che rapiti da fiero E breve morbo alle speranze alle giogé degl inconsolabili genitori Tardieu volarono alla celeste lo patria l'una raggiungendo l'altro dopo 14 soli sul principiar del' anno MDCCCXL VIII.

27. Ici repose Joseph Hypolite Bi., ousse chirurgien de la marine royale, embarqué sur le brig aviso la Surprise mort le 31 Mai 1836 agé de 32 ans. Souvenir de ses camarades de l' état major de la Surprise. (βλέπε ἀνωτ. σελ. 225).

28. Dom Cloè Mattei Pascottini setti lustri figlia sposa madre esemplare per ospitalita generosa a tutti cara rapita in iv giorni dall'asiatico flagello lo sposo e i sete figli cui lasciava laga eredita di pianto lecerò questa memoria MDCCLNV.

29. Dom. all'onorata memoria dell'esimio sig giuseppe Cirillo negoziante probo madel d'ogni virtu devoto degno mancato avivi nel 24 Marzo 1829 in eta di anni 69 e mesi 3 in argomento del proprio dolore un affettuoso nipote questo monumento sulle generi del rispettabile defunto ha fatto in alzare ed errigero.

30. questo monumento rachiude le gerere della Sig. Emilia consorte di gius. Pe Cirillo parsata agli eterni riposi nel 13 Luglio 1824 di anni 65 e mezi 2 lasciando par la sua perdita inconsolabili i parenti e quanti altri congnicioni avevano delle rare sua virtu christina Maria figlia di Tomazo Cirilli nacque li 24 Maggio 1812 mori li 14 Marzo 1832 in eta d'anni 19 mezi 10 giorni 10.

31. qui giace la signora Marianna Mattei nata Rizzini trapassato li 4 Luglio 1836 fu virtuosa sposa e tenera madre di cortesie e divera pieta adorna colta all'improvviso da malattia crudele lascio rassegnata verso declinar del decimo lustro di sua eta le mortali spoglie con placidezza e calma vixit et quem dederat cursum fortuna perecit questa lapide alla sua rimembranza consacra il suo dolende marito signor giacomo Mattei console di Prussia in Cipro.

Β'. Ναός Χρυσοπολιτίσης.

32. Π. 1815 Ρ. Μαρτίω 25 οίκογένεια Παναγι Ρωζείλη.

33. Ἐνθάδε κείται ἡ αἰκατερίνη σύζυγος Α. Χριστοδουλίδη θανοῦσα μὲν τὴν 16 Μαΐου 1878 ζήσασα δ' ὄλα ἔτη 69 εἶποι ἡμαρτεν ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ βίου ἰκέτις ἐξαιτεῖται τὸν ἔλεον Κυρίου.

34. Augusta Vondiziano di rare virtu adorna da questa a miglior vita Passata nel di 10 gennaio 1839 degli anni sul Fiore seco portando i sospiri di un' inconsolabile sposo li lacrime di tenera prole il compianto di Tutti pace implora.

Γ'. Ναός Σωτήρος.

35. τῇ προσφιλεῖ κόνει Δανάης τῆς Δ. Θεμιστοκλέους θυγατρὸς ὁ πατὴρ μνημεῖον. Ἄνθησε μ' ὅσον τὰ ρόδα χάριν Δὲν τὴν ἐχάρην ἔζησεν ὅσον τὰ ρόδα χρόνον πρωτῶν μόνον. Φεβρουαρίου φθίνοντος τῷ αὐτῷ γεννηθεῖσα Ὁκτωβρίου φθίνοντος τῷ αὐτῷ ἀπεβίωσε.

Δ'. Ἅγιος Λάзарος

36. Αἰκατερίνη Μαρσέλλα γεννηθεῖσα μὲν ἐν Σύμφω, ἐν Κύπρῳ δὲ τὸν βίον ἐκλιπούσα πέμπτῳ μὲν καὶ εἰκοστῷ ἀπὸ γενετῆς ἔτει πρώτη δὲ καὶ δεκάτῃ Ἰανουαρίου αὐτῆς ὁ σύζυγος Ἀντώνιος Ρώσσοις πενθῶν. Λαῖνῳ ἐν θαλάμῳ μαλακὸν ρέθος αἰὲν ἰαύεις λέκτρα λιπούσα τεοῦ μυρομένου πόσιος ἀλλὰ σέθεν μέγας ἦτορ ἐμόν πόθος οὔποτε λείπει ψυχὴν συζυγίην οὐδ' αἰδῆς διέλει.

(144×07).

37. Ἀχιλλεῖ Νικολαῖδη πεφιλημένῳ πόσει ὄν θάνατος ἀνῆρπασεν ἐν ἀκαρεῖ λάβρος πεσῶν τέκνα μινωρίζει ἄλοχος τε βαρέα στενάχουσα μνήμα τῷδ' ἀνέθηκε μετέστη ἐν ταῖς αἰωνίαις μοναῖς ἐν ἔτει 1878 τῇ 24 Νοεμβρίου ἔτος ἄγων τὸ πεντηκοστὸν πέμπτον.

(1.70×0.80).

38. Ἐνθάδε κεῖται Γεώργιος Βασιλειάδης γεννηθεὶς κατὰ τὸ ἔτος 1809 καὶ τελευτήσας τὴν 5 Μαρτίου 1876. ἡ πεφιλημένη σύζυγος καὶ τὰ προσφιλῆ αὐτοῦ τέκνα εἰς μνημόσυνον αἰωνίου ἀγάπης καὶ εὐγνωμοσύνης.

(1.00×0.62).

38. Ὡδε κεῖται Μιχαὴλ Α. Ὁράτης γεννηθεὶς ἐν Ὁρᾷ μηνὶ Ἰανουαρίου αὐτῆς. Ἐ[ξεμέ]τηρησε τὸ ζῆν ἐν Λάρνακι μηνὶ Ἰανουαρίου αὐτῆς

[φίλ].ον δὲ τέκνον ἀναστάσιος σεβασμοῦ τέλος τῶν τόνδε τὸν λίθον ἀνέθηκε ἔτει αὐτῆς.

(1.00×0.55).

40. Ὡλεσε μοῖρ' ὀλωὴ τανηλεγέως θανάτοιο τὰν Λοῖζοῦν διὰν γυναικῶν φίλην πολυστόνου ἀνέρος κεφαλῆνος Ἀγγελάτου ἐκλάμπρου σύζυγον πολιτοκρατίας.

41. Ἐνθάδε Πιερίδου ἄλοχος Θεοδώρα καθεύδει τὴν ἐν νυκτὶ μὴ μάρψε βίη θανάτου, κλαίει λυγρὸν ἀνῆρ τέκνα δ' ἔκετο πένθος ἄληστον τῆς δ' ἄρα πνεῦμα ἔβη πρὸς θεὸν ἀθάνατον. Ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ τῇ Δ μηνὸς Αὐγούστου ἐν ἔτει σωτηρίῳ αὐτῆς ἔτος ἄγουσα τεσσαρακοστὸν.

(1.70×0.76).

42. Λάρναξ μὲν πατρὶς μ' ὧ ὁδοιπόρε τίκτε δὲ μήτηρ Ἀγγελικὴ γενέτας δῆεν Νικόλαος Ἐλένη οὖνομ' ἐπικλεῖς ἔσχον ἐν θνητοῖς ἄφνω κρυερὸς δ' εἰς αἰδῆν εἵλετό με πότμος ἡλικίην ἀκμῶντα τε μητέρα τε γεγαυῖαν ἐμός δε πόσις καὶ τόδ' ἰδρῶσαι εὐνοίας.

alle generi di Elena Hava, nata Prinza di sembianze angeliche per esimie virtu cara a tutti da immatura morte rapita nella notte xxv gennaio. MDcccLIII visse anni xvII, in matrimonio I tenera madre solo i vagiti del figlio intese lo sposo infelicissimo q.r.p. Lacrimoso monumento dell' accerba sua doglia

(1.70×0.85)

43. Ci git Constantin de peristiani noble ionien chevalier de jerusalem... il a servi En qualite de consul général la Swede et la Norwege 35 ans et 32 la Russie, comme v/ consul né le 15 Janvier 1759 Décédé le 14 Octobre 1842 agé de 83 ans. Passant priez pour lui si la tendresse filiale avait pu du cruel ciseau empêcher l'atte-

inte fatale vous ne seriez pas au tombeau votre
inconsolable fils Marc D. P. [de peristiani]

(0.85×0.60)

44. qui giacé Nicolo Cefala nato in Cefalonia li...
1798 e trepassato il giorno 15.... Aprile 1850 fu
buon consorte padre [affe] tt [u] osso g.. ATO
agli amici le M...PSITA monumento suo.... ME-
TOSO in vita e passato in miglior vita questo
marbo di... oi se... ...TE figlio. (0.90 0.65)

45. qui jace alle genere di caro consacra le sue
lacrime e questa memoria Ένθάδε κείται Ρόκ-
κος Άντωνόπουλος ύπ' όκταμήνου άπηνους νό-
σου τακεις έτελεύτησε τή 8 Ίανουαρ. 1841
έτη τεσσαράκοντα σκληρόν βίον βίωσας άνήρ
άγαθός άνεδείχθη τρεις δ' άδελφάς ύπό τρο-
μεράς καταστροφής όρφανευθείσας φιλοστόργου
πατρός κάλλιον περιέθαλψε αί δ' εύγνωμονούσαι
τή φιλτάτη κόνει τόδε μνημειον σὺν τοις δακρύ-
αυτώνάνέθηκαν. (Στήλη έκ μέλανος λίθου).

46. Γή Θεοδώριο Σκρίνη Δέκα..... Χιον μὲν γενε-
ήν έμπορίας... τωδ' άντενεργεσίης έργω μνήμα
τόδ' άνθηκαν. ΑΩΞΗ

(1.70×0.80).

47. Ξένη Φιλίππου Ίωάννου Τε]λευτήσασα] έν τή
Μονή του Άγίου Λαζάρου Σκάλας Λαρνάκου..
18.1....

)1:53×0.81)

48. Θεοδώρα σύζυγος Μιχαήλ Ίερωνυμίδου βλά-
στημα Κυριάκου και... είκοσιν ένδος....μόλις σύ-
ζυγος... πλην μήτηρ... νεαρά δέ και σύζυγος...
άρετής κρω... τύπος άρετής

(1.50×0.88).

"Ηδη και έδιμα τών Κυπρίων έν καιρῷ θανάτου.

Έν Κύπρω όλίγον πρό του θανάτου του άσθενους, προσέρ-
χονται πάντες οι συγγενεις και χωριανοί αυτου, οι όποιοι
προσπαθούσι δια παντός είδους πικρινετικῶν λόγων να παρηγο-
ρήσουν τον άσθενη και τους στενωτέρους συγγενεις αυτου. " Αν
συμβη να προσκληθη Ιατρος προς έξέτασιν, εις των άπωτέρων
συγγενῶν του άσθενους η και ξένος πλησιάζει τον Ιατρον και έ-
ρωτᾶ Ιδιαιτέρως να αποφνηθη άπροκαλύπτως περι της καταστά-
σεως του άσθενους. Μετά την απάντησιν του Ιατρου, διαδίδεται
άμέσως η γνώμη του και αν πρόκειται περι σοβαρότητος τής κα-
ταστάσεως αρχίζουσι τα άνακαλήματα (μοιρολόγια, θρήνοι, ο-
δυρμοί), τα όποια περιστρέφονται περι την έξύμνησιν των άρε-
τών του άσθενους, αυξάνουν δε έφ' εσον πλησιάζει η στιγμή της
μεταστάσεως, όποτε ταυτα εις το κατακόρυφον.

Τα άνακαλήματα αυτα ζδονται έρρυθμως και πολλάκις έν
στίχοις, εις δέ ένιοτε στιχομυθίαι (ιδε και μοιρολόγια έν Μά-
γη). Συνοδεύονται υπό καταλλήλων κινήσεων των χειρών και ώ-
ρισμένης στάσεως του σώματος. Πολλάκις κόπτονται φρονθκο-
πούσαι το στήθος και την κεφαλήν—διότι περι γυναικῶν κυρίως
πρόκειται—μαδῶσι τας τρίχας τής κεφαλής των και καταξεσχί-
ζουσι τας παρειάς των. Εις ταυτα εκτίθεται ο θίος του μετα-
στάντος και παρίσταται δια των ζοφερωτέρων χρωμάτων το σκλη-
ρόν μέλλον των Ιδικῶν του αποθνήσκοντος. Είναι τόσον συγκινη-
τικά τα άνακαλήματα αυτα ώστε ούδεις των παρισταμένων δύ-
ναται να μείνη άσυγκίνητος. Γίνονται ταυτα με διακοπάς, όποτε
τυχαίον γεγονός π.χ. ανάμνησις γεγονότος τινός αξίου μνείας έ-
παναφέρει τον δμιλον των γυναικῶν εις την Ιδιαν κατάστασιν.

Έάν συμβη ώστε όλίγον χρόνον πρό του θανάτου του απο-
θνήσκοντος να έχη αποθάνει άλλος τις έγχώριος, οι δικοι (συγ-
γενεις) του πρώτου αποθανόντος προσερχόμενοι αρχίζουσι να μοι-
ρολογούν επί τή εύκαιρία του νέου θανάτου, στέλλουσι χαιρετί-

σματα διὰ τοῦ νέου νεκροῦ, διαμνηνοῦσι τὴν ἀφοσίωσίν των καὶ οὕτω δίδεται νέα ζωὴ εἰς τὸ μοιρολόγι.

Εἰς παλαιότερους χρόνους καὶ εἰς μερικὰ ἀκόμη χωριά τῆς νήσου ὑπάρχουν ὠρισμένοι γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι πληρωνόμεναι προσέρχονται καὶ κλαίουσι μετὰ τῶν οἰκείων τοῦ νεκροῦ καὶ οὕτω δίδεται θλιθερωτέρα ὄψις εἰς τὸ πένθος καὶ ἐξαίρεται ἡ μεγάλη ἀπώλεια, ἡ ὁποία γίνεται διὰ τοῦ θανάτου τοῦ νεκροῦ.

Μετὰ τὸν θάνατον γίνεται τὸ λεγόμενον **Λαζάρωμαν ἢ Μιζάρωμαν** τοῦ νεκροῦ ὑπὸ τινος τῶν πτωχοτέρων χωριανῶν, καθ' ὃ ὁ νεκρὸς ἀφοῦ γυμνωθῆ, περιτυλίσσεται διὰ μιᾶς σινδόνης καὶ ἀφοῦ τῷ ἀναγνωσθῶσι ὠρισμένοι εὐχαί, ὥστε νὰ μεταβῆ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν τελείως ἄσπιλος, ἐναποτίθεται εἰς τὸ φέρετρον πρὸς μεταφορὰν εἰς τὸν τάφον. Ὑπάρχει προσέτι καὶ ἡ ἐξῆς δεισιδαιμονία παρὰ τοῖς Κυπρίοις. Μόλις ἀποθάνῃ ὁ νεκρὸς λέγεται ὅτι ὁ χάρος βάλει τὰ σπαθιά του εἰς τὰς κοῦξες (ὄδριας) πέντε ἀνδρογύνων, **νεοπανδρεμένων** διὰ τοῦτο τὰ ἀνδρόγυνα αὐτὰ ἀποφεύγουσι νὰ πῶσι κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην νερὸν διὰ νὰ μὴ πῶσι τὸ αἷμα τοῦ νεκροῦ. Ἐπίσης πιστεύεται ὅτι ὅσον περισσότερον μείνη ὁ νεκρὸς εἰς τὸ σπίτι του, τόσον περισσότερον εὐχαρισθημένος ἀπέρχεται.

Ἐν Λευκωσίᾳ τῇ 29 Μαΐου 1935.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Κυπριακὰ Γράμματα. Ἐκυκλοφόρησε τὸ 17—18 τεῦχος τῶν μηνῶν Μάη—Ἰούνη

Γνώσις. Ἐκυκλοφόρησε τὸ 3—4 τεῦχος τῶν μηνῶν Μαρτίου—Ἀπριλίου.